

***”Sen pitää olla joku miehekäs nimi, niin kuin vaikka
Helvetin Perkeleet”***

**Miessukupuolen representaatiot Shell’s Angles ja
Miisa -nuortenkirjasarjoissa**

Pro gradu -tutkielma

Jyri-Pekka Ollila

0401405

Kasvatustieteiden tiedekunta

Luokanopettajakoulutus

Päivi Naskali

Lapin Yliopisto

2019

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Sen pitää olla joku miehekäs nimi, niin kuin vaikka Helvetin Perkeleet” – Miessukupuolen representaatiot Shell’s Angles ja Miisa -nuortenkirjasarjoissa

Tekijä: Jyri-Pekka Ollila

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede/luokanopettajakoulutus

Työn laji: Pro gradu -työ x Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 125

Vuosi: 2019

Tiivistelmä:

Tutkin pro gradu -tutkielmassani suomalaisessa nuortenkirjallisuudessa miessukupuolen saamia representaatioita. Tutkielman tarkoitus on myös vertailla representaatioiden eroja ja samankaltaisuuksia pojille ja tytöille suunnattujen nuortenkirjojen välillä. Kirjallisuus kuuluu Suomessa peruskoulun oppimäärään ja sitä voidaan pitää tärkeänä osana nuorten kasvatusta ja kehitystä. Sukupuoli on Suomessa polttava puheenaihe nykypäivänä muun muassa sukupuolivähemmistöjen oikeuksien, että tasa-arvon kannalta.

Tutkielmani aineistona toimivat kaksi nuortenkirjasarjaa. Sekä Jyri Paretskoin Shell’s Angles -kirjasarjasta, että Henna Helmen Miisa-kirjasarjasta analysoin kirjasarjojen kahta ensimmäistä osaa. Miessukupuolen representaatioita muodostaessa käytin aineiston analyysissä apuna sisällönanalyysiä ja modaalisuuden käsitettä.

Nuortenkirjasarjoissa miessukupuolen representaatiot muodostuivat murrosikäisten poikien toimesta ja muutaman aikuisen miehen välityksellä. Pojat representoituivat ystävyyssuhteissa huumorin, auttamisen, luottamuksen ja erilaisten miehuuskokeiden kautta, miehuuden mittareita olivat heteroseksuaalinen parisuhde, kyky puolustaa itseään ja kavereitaan väkivallalla, homofobia, mopon ajotaidot ja alkoholin vastuullinen käyttö sekä ominaisuuksina rohkeuden ja toimintavalmiuden kautta. Pojat seurustelusuhteissa tulivat esille perinteisten heteronormatiivisen parisuhteen sukupuolirooleja noudattavina. Isähahmot tulivat esille auktoriteettihahmoina, työssäkäyvinä ja kiireisinä, mutta he myös ottivat vastuuta hoivaamisesta ja kasvatuksesta.

Poika- ja tyttökirjasarjat esiintyneet representaatiot miessukupuolesta olivat varsin samankaltaisia. Sosiaaliset ja kulttuuriset merkitykset, mitä miessukupuolelle muodostuivat, olivat vahvasti kytköksissä biologiseen sukupuoleen. Nuortenkirjasarjoissa pojat unelmoivat heteronormatiivisesta parisuhteesta ja todistelivat miehisyyttään erilaisilla miehuuskokeilla. Nuortenkirjasarjojen representaatiot eivät tuoneet esille muun muassa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä millään tavalla.

Avainsanat: Miestutkimus, poikatutkimus, nuortenkirjallisuus, modaalisuus

Tutkimusmenetelmät: representaatioiden tutkimus, sisällönanalyysi

Sisällysluettelo

Johdanto	1
2 Nuortenkirjallisuus	5
2.1 Nuortenkirjallisuus kirjallisuuden lajina.....	5
2.2 Nuortenkirjallisuus merkitys nuorten kasvussa ja kehityksessä	6
3 Sukupuoli.....	10
3.1 Sukupuolen rakentumisen teoreettista tarkastelua	10
3.2 Miehet, miestapaisuus ja maskuliinisuudet	12
3.3 Pojat, poikatapaisuus ja poikamaskuliinisuudet	15
4 Tutkimuksen aineisto, tutkimusmenetelmät ja tutkimuskysymykset	17
4.1 Tutkimuksen aineisto ja aineiston valinnat perustelut	17
4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	19
4.3 Aineiston analysointi	20
4.3.1 Sosiaalinen konstruktivismi	20
4.3.2 Laadullinen tutkimus.....	22
4.3.3 Representaation käsite.....	23
4.3.4 Sisällönanalyysi representaatioiden havaitsemisen apuna	25
4.3.5 Modaalisuus analyysia ohjaavana käsitteenä	27
4.3.6 Tutkimuksen aineiston analyysin vaiheet ja toteutuminen.....	29
4.5 Tutkimusaineiston esittely ja analyysin lukuohje.....	31
4.5.1 Shell's Angles -kirjasarjan esittely	31
4.5.2 Miisa-kirjasarjan esittely	33
4.5.3 Analyysin lukuohje.....	34
5 Tulokset.....	36
5.1 Miessukupuolen representaatio Shell's Angles -kirjasarjassa.....	36

5.1.1 Huumori, auttaminen ja luottamus poikien välisissä ystävyysuhteissa	36
5.1.2 Haasteet, jekut ja kommellukset poikien miehuuskokeina.....	43
5.1.3 Parisuhde mieheyden mittana	45
5.1.4 Pojat moraalinvartijoina	53
5.1.5 Pojat määrittelemässä naiseutta	57
5.1.6 Seksuaalisuus ja ulkonäkö miehen määreinä	61
5.1.7 Homofobia poikien miehisyden rakentajana	64
5.1.8 Suojeleva, hoivaava ja autoritäärinen isä aikuisen miehen mallina ..	70
5.1.9 Väkivalta rakentamassa poikien maskuliinisuutta.....	75
5.1.10 Mopo ja ajotaidot maskuliinisuuden symbolina	81
5.1.11 Vastuuton alkoholin käyttö negatiivisena kuvana mieheydestä	83
5.2 Miessukupuolen representaatio Miisa-kirjasarjassa.....	87
5.2.1 Poikatapaisuuden rakentuminen tytöistä erottautuvana	87
5.2.2 Sukupuoliroolien kautta rakentunut poikatapaisuus nuorten seurustelusuhhteissa	91
5.2.3 Rohkeus ja toimintavalmius miesten ominaisuuksina.....	93
5.2.4 Etäisinä auktoriteettihahmoina rakentuvat isät ja aikuiset miehet	96
6 Pohdinta	101
6.1 Tulosten yhteenveto	101
6.2 Shell's Angles- ja Miisa-kirjasarjan vertautuminen toisiinsa	103
6.3 Tuloksien yleistettävyys ja jatkotutkimusaiheita	105
Lähteet	107

Johdanto

Lapsena minulle oli tärkeää oppia kirjoittamaan, jotta voisin kirjoittaa omia tarinoitani. Olin jo tuolloin tajunnut kirjallisuuden tuomia mahdollisuuksia. Kirjojen kautta lukijan on mahdollista päästä vierailemaan, missä tahansa maailman kolkassa, pelaamaan jääkiekon maailmanmestaruudesta ja myös kokea asioita, jotka ovat mahdottomia oikeassa maailmassa. Kirjallisuus oli minulle paikka, jossa sain tietää asioita niin ympäröivästä maailmastani, mutta myös kurkistaa mielikuvituksellisiin maailmoihin, missä kaikki oli mahdollista. Suomen Lappi ei tarjonnut kovinkaan paljon toimintaa, mutta kirjallisuuden kautta pääsin käsittelemään ja kokemaan eri kirjojen hahmojen kautta asioita, jotka olivat tulevaisuuden kannalta minulle tärkeitä taitoja oppia. Kirjallisuudesta minulle välittyi ja välittyi tietoa muun muassa siitä, millaista on olla mies yhteiskunnassa.

Kirjallisuuden opetuksen tehtäviin Suomessa on kirjattu lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen (POPS 2014, 287–288). Suomen koulujärjestelmän tavoitteet ovat linjassa niiden samojen mahdollisuuksien kanssa, joita itse koin saavani lukemisesta jo lapsena. Lukemisella koetaan olevan merkittävä rooli suomalaisessa kulttuurissa (Heikkilä-Haltunen 2015a, 126) ja se näkyy myös tänä päivänä esimerkiksi neljäsluokkalaisten lukukiinnostuksessa. Neljäsluokkalaisista 35 prosenttia kertoi lukevansa huvikseen vapaa-ajallaan ja 20 prosenttia ottaakseen selvää asioista. (Leino, Nissinen, Puhakka & Rautopuro 2017, 27.) Kansainvälisessä PIRLS-lukutaitotutkimuksessa vuonna 2016 suomalaiset lapset sijoittautuivat viidenneksi, mutta samaan aikaan suomalaisten tyttöjen ja poikien välinen lukutaidon ero oli Euroopan suurin (Leino ym. 2017, 14–15). Lukeminen on yhä edelleen lapsille ja nuorille tärkeä harrastus, jolla on kauas kantoisia vaikutuksia. Neljäsluokkalaisten lukuinnostus on vielä korkeaa, mutta Suomessa on nähty notkahduksen syntyvän

lapsien siirtyessä yläkouluun (Krautsuk 2018). Lukuinnostuksen laantumisen taakia ja siitä huolimatta myös kirjallisuuden tutkiminen on yhä merkityksellistä. Vähintäänkin, jotta kirjallisuus pysyy keskustelun aiheena mediassa, ja jotta kirjallisuutta osataan kirjoittaa niin, että se tavoittaa lukijansa ja kertoo heidän maailmastaan.

Sukupuolijärjestelmä, sukupuolistereotyyptit ja seksuaalisuus herättävät keskustelua yhä voimakkaammin yhteiskunnassa. Useimmiten keskustelua käydään sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, jossa painottuu yhteiskuntaamme lujittunut kaksinapainen sukupuolijärjestelmä. Yhteiskunnassamme ihmiset jaotellaan miehiksi ja naisiksi. Suomessa sukupuoleen liittyvät asiat ovat olleet viime vuosina erittäin paljon näkyvillä. Vuonna 2017 astui voimaan tasa-arvoinen avioliittolaki (Ihmisoikeuskeskus.fi 2017), sukupuolien määrästä käydään jatkuvaa keskustelua Suomessa (Mansikka, 2019) ja muualla maailmassa (Kokkonen 2017) ja yleisesti ottaen kaksinapaiseen sukupuolirooliin sopimattomuudesta käydään julkista keskustelua (Hinkula 2018; Aimola & Vesanummi, 2018). Myös klassinen keskustelu miesten ja naisten välisistä palkkaeroista on yhä käynnissä (Koskinen 2017). Sukupuolijärjestelmästä halutaan tasa-arvoisempi ja joustavampi, mutta useat tutkijat kyseenalaistavat koko tämän hetkisen sukupuolijärjestelmän (ks. Butler 2006). Sukupuoleen liittyviä ennako-oletuksia uudistavia käytänteitä on edelleen ajankohtaista tutkia ja tämä on otettu huomioon myös opetussuunnitelman perusteissa, sillä opetuksen sukupuolittietoisuutta korostetaan (POPS 2016, 28).

Poika- ja miestutkimus on yhä tarpeellista ja sitä tehdäänkin. Parhaana osoitukseksi vuonna 2018 julkaistu Poikatutkimus -kokoomateos, johon on kerätty tieteellistä suomalaista poikatutkimusta. Kirjassa tuodaan esille, kuinka tärkeää on purkaa sukupuolistuneita käytäntöjä ja osoittaa, että poikia ja poikuutta on monenlaista. (Huuki, Kivijärvi & Lunabba 2018, 8–9.) Toisaalta miestutkimuksen osalta on keskusteltava sen tarpeellisuudesta käsitteenä. Ilana Aalto (2016, 13)

esittää miestutkimuksen käsitteenä ja sisällöltään ilmentävän sukupuolen kaksinaapaista katsontakantaa ja tuo esille naistutkimuksen käsitteen katoamisen. Tilalle on noussut sukupuolentutkimuksen käsite. Aallon artikkelissa tuodaan esille miestutkimuksen nykyaikaisena suuntauksena miesten sosiaalisen kategorian lakkauttaminen tai ainakin sen merkityssisältöjen uudelleen määrittelemisen (Aalto 2016, 14). En itse koe mieskäsitteen hajottamiselle tarvetta tai pyri siihen vaan yhdyin enemmän Poikatutkimus-teoksessa esitettyyn pyrkimykseen *valtauttaa* miehet ja pojat ylittämään ja rikkomaan ahtaita sukupuolinormeja (Huuki ym. 2018, 9). Koen pro gradu tutkielmani sijoittuvan enemmän poikatutkimuksen kuin miestutkimuksen puolelle, mutta tutkielmassani nousee vahvana teemana esille myös miehet poikien miehenä elämisen esikuvina ja malleina.

Maskuliinisuutta on tutkittu muun muassa Tarzan-sarjasta (Havaste 1996, 213), jossa näkyville nousee 1900-luvun aatemaailman ilmiöitä kuten muun muassa amerikkalainen unelma, tuhkimotarina, raamatullinen luonnon toissijaisuus ihmisen tarpeisiin nähden, patriarkaalinen sukupuolikäsitys, rasistinen ihmiskuva, militarismi ja imperialismi. Tarzanin maskuliininen identiteetti on yhteydessä hänen ulkonäköönsä ja toimintaan, ei siihen, mitä Tarzan puhuu, tuntee tai ajattelee. Havaste löysi Tarzan-kirjoista myös perinteistä mallia rikkovia arvoja kuten hoiu-vaamista, lempeyttä ja homoseksuaalisuutta. (Havaste 1996, 221.)

Suomalaisesta kirjallisuudesta miestutkimusta ei ole kuitenkaan tehty runsaasti. Arto Jokisen (2019) postuumina julkaistu tutkimus sotakirjojen maskuliinisuudesta on yksi harvoista, mutta ei ainoa. Muuten sukupuolen ilmentymisen tutkiminen mediassa on keskittynyt sukupuolen- ja naistutkimukseen. Tutkimuksia on tehty varhaisista naisten lehdistä (Töyry 2005), seksismistä lehdistökirjoituksissa (Parikka 2004), mutta etenkin naistutkimusta erilaisista aiheista (Österlund 2005; Työlähti 2006; Launis 2005). Sukupuolta on myös tutkittu monissa oppikirja-analyyseissä niin uskonnon- (Märsylä 2004), matematiikan- ja äidinkielenkirjoissa (Rusanen & Sippola 2012). Sukupuolentutkimuksessa miestutkimuksen osalla riittää tilaa vielä runsaasti. Etenkin lasten- ja nuortenkirjoja ei ole tutkittu vielä

juurikaan, mikä voi johtua muun muassa siitä, etteivät ne varsinaisesti sellaiseen kuulu koulun oppimateriaaliksi. Kirjallisuudentutkimus sukupuolesta on vielä keskittynyt enemmän tutkimaan naisten itse kirjoittamia teoksia, vaikka kirjallisuus on osa äidinkielen ja kirjallisuuden -oppiainetta, mikä luo tarvetta lasten- ja nuortenkirjallisuudentutkimukseen. Tutkimuksen puute kannusti ja herätti minussa kiinnostuksen juuri realistisen nuortenkirjallisuuden esiintyvien miessukupuolen representaatioiden tutkimiseen.

Luvussa kaksi avaan nuortenkirjallisuutta käsitteenä sekä avaan sen merkitystä nuorten kasvulle ja kehityksille. Sukupuolen käsitystä ja määritelmiä sekä miehiisyyttä käsittelen luvussa kolme tutkimustiedon pohjalta. Luvussa neljä esitän tutkimuskysymykset, esittelen ja perustelen aineistoni sekä tutkimusmenetelmät. Luvussa viisi esittelen tutkimustuloksiani, joita perustelen aineisto-otteiden avulla sekä liitän tutkimukseni osaksi muita sukupuoleen liittyviä tutkimuksia käymällä läpi, miten tutkimustulokseni haastavat ja liittyvät aikaisempaan tutkimukseen. Luvussa viisi olen jakanut tutkimustuloksieni kirjasarjojen osalta erilleen ja tarkastelen niitä myös toisistaan erillisinä aineistoina. Luvussa kuusi pohdin tutkimustuloksieni merkitystä sekä vertaan kirjasarjojen miessukupuolen representaatioita toisiinsa. Lisäksi teen huomioita tuloksieni yleistettävyydestä ja pohdin jatko-tutkimusaiheita.

2 Nuortenkirjallisuus

2.1 Nuortenkirjallisuus kirjallisuuden lajina

Nuortenkirjallisuus on alakäsite kirjallisuudelle, johon kuuluvat myös esimerkiksi lastenkirjallisuus, tietokirjallisuus, käännöskirjallisuus ja uskonnollinen kirjallisuus (YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto 2019). Nuortenkirjallisuus on siitä erityinen kirjallisuuden alakäsite, että se määräytyy lukijakohderyhmän mukaan. Samalla tavalla alakäsitteistä merkityksen saa ainoastaan lastenkirjallisuus, joka voidaan nähdä käsitteenä osaksi nuortenkirjallisuutta. Yksinkertaistettuna nuortenkirjallisuus on nuorille kirjoitettua kirjallisuutta. Toisaalta nuorten suosikeiksi saattavat päätyä sellaiset kirjat, joiden kohderyhmänä on ollut ensisijaisesti aikuiset ja toisaalta monia nuorille kirjoitettuja kirjoja ovat päätyneet lukemaan myös aikuiset, joista esimerkkinä Harry Potter- ja Twilight-kirjasarjat. (ks. Lappalainen 1979, 15.) Toisinaan sellaisen kirjallisuuden yläkategoriana on käytetty myös termiä nuorisokirjallisuus, mikä kattaa sekä nuorten- että lastenkirjallisuuden ja myös heidän itselleen omaksuman kirjallisuuden. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden raja on häilyvä, mutta yleisesti ottaen noin 9-10-vuotiaat siirtyvät nuortenkirjoihin, koska silloin kiinnostus satuja kohtaa vähentyy ja kiinnostus kohdentuu seikkailu-, tyttö- ja poikakirjoihin. (Lappalainen 1979, 16–17.)

Nuorisokirjallisuutta itsessään luokitellaan eritavoin. Lukijan näkökulmasta voidaan erottaa nuorille muokattu aikuistenkirjallisuus, nuorison suosima aikuistenkirjallisuus, nuorisolle kirjoitettu kirjallisuus ja nuorison kirjoittama kirjallisuus. Kirjallisuuden lajeina nuortenkirjallisuus voidaan luokitella nuorison kertomakirjallisuuteen, joita ovat muun muassa romaanit, sadut ja kertomukset, nuorisolyriikkaan eli runot, lorut ja lyriikka ja nuorisodraamaan eli näytelmiin ja musikaaleihin. Nuorisokirjallisuutta voi vielä luokitella esitystavan mukaan, joita ovat esimerkiksi realistinen kirjallisuus, fantasiakirjallisuus, tieteiskirjallisuus ja sadut. (Karasma & Suvilehto 2014, 13.) Lasten- ja nuortenkirjallisuus kattavatkin alleen useita lajityyppejä niin realistisesta kerronnasta spekulatiivisen kirjallisuuden muotoihin.

Lapsille ja nuorille kirjoitetaan niin fantasiaa, sci-fiä, kauhua, romantiikka kuin non-sensea ja realistisyhteiskunnallista kirjallisuutta. Kirjallisuuden lajina nuorisokirjallisuuden kenttä on varsin laava, joka sisältää varsin heterogeenisen joukon erilaista kirjallisuutta. (Voipio & Laakso 2017, 3.)

Tutkielmassani aineistona toimivat kirjasarjat Shell's Angles- ja Miisa-kirjasarja voidaan määritellä kuuluvan nuorisokirjallisuuteen ja sen sisällä tarkemmin realistiseen nuortenkirjallisuuteen kuuluvaksi. Molemmat kirjasarjat käsittelevät yläkouluikäisten nuorten arkipäiväistä elämää suurimmaksi osin koulun ulkopuolella tapahtuvassa harrastustoiminnassa ja muussa vapaammassa vapaa-ajassa. Kaikki aineistona toimivat neljä kirjaa paneutuvat henkilöidensä ihmissuhteisiin niin ystävyys, että rakkaussuhteina kuin myös sisarussuhteina ja nuorten suhteina vanhempiinsa. Kirjat sisältävät henkilöiden kokemuksia varsin realistisesti kuvattuna 2010-luvun suomalaisesta miljööstä ja siellä omien elämiensä haasteiden, ongelmien ja ilojen kohtaamista. Molemmat kirjasarjat on kirjoittanut aikuinen, mutta kohderyhmänään selvästi nuoret. Shell's Angles -kirjasarjan kohderyhmäksi voidaan tarkemmin määritellä erityisesti pojat, kun taas Miisa-kirjasarja on suunnattu tytöille. Toisaalta molempien kirjasarjojen todelliseen lukijakuntaan voi kuulua niin poikia kuin tyttöjä.

2.2 Nuortenkirjallisuus merkitys nuorten kasvussa ja kehityksessä

Kirjallisuus on parhaimmillaan työkalu, joka auttaa ymmärtämään ympäröivää kulttuuria ja siinä tapahtuvia muutoksia (Rastas 2013, 7). Nuortenkirjallisuus on laskettavissa nuortenkulttuuriin, joka on suureksi osaksi aikuisten tekemää. Kirjastoissa on loputon määrä nuorten kirjoja, jotka ovat juuri aikuisten kirjoittamia, mutta olipa kirjailija kuka tahansa, kirjallisuudella on suuri osa nuortenkulttuurin osana ja sen uusintajana. (Karlsson 2003, 29; Karlson 2000, 87.) Kirjallisuudella on tärkeä tehtävä lasten- ja nuortenkulttuurissa sekä lasten- ja nuorten kasvatuksessa. Kirjat tarjoavat niin esteettistä mielihyvää, mutta tukevat myös kasvua ja kehitystä ja antavat mielikuvitukselle polttoainetta. (Rastas 2013, 7.)

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden tuntomerkeiksi 2000-luvulla ovat muodostuneet realismi ja huumori. Kirjoissa voidaan käsitellä lasten ja nuorten arkipäiväisiä ongelmia, mutta myös isompia teemoja kuten muun muassa erilaisia perheitä, monikulttuurisuutta, sairauksia ja kuolemaa. Kirjat antavat turvallisen ympäristön, jossa käsitellä ja antaa tietoa yhteiskunnallisista ja arkisista asioista, ja se voidaan toisinaan tehdä näennäisen kepeästi. Ajatuksena on, että jokainen tulee kokemaan elämässään haasteita ja ongelmia, joille kirjallisuus voi antaa omaa näkökulmaa ja valmistaa kohtaamaan esimerkiksi pettymyksiä tai perhetilanteen muutoksia. Fiktiota lukemalla voi kohdata sellaisia asioita, joita ei omassa elämässä ole ollut vielä mahdollista tai tarvetta kohdata (Lammenranta 1989, 200–201). Päähenkilöiden kautta luodaan lapselle ainakin tunnetasolla samaistuttava kohde, mutta samalla kirjallisuus luo myös turvallisen etäisyyden lukijalle käsitellä oman elämänsä samankaltaisia haasteita. (Heikkilä-Halttunen 2010; 278–289; Karjalainen 2001, 56–59.)

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden sisältäessä kirjallisuuskasvatuksellisia tavoitteita täytyy tekstin maailma olla lukijalle samaistuttava niin siinä kuvattujen ihmisten, tilanteiden, että tapahtumien osalta. Lukija tarvitsee tällaisen tekstin ymmärtämiseen tiedonkäsittelytaitojen lisäksi mielikuvitusta ja tunneälykkyyttä. (Lammenranta 1989, 200–201.) Fiktio tarjoaa mahdollisuuksia oppia käsittelemään erilaisen tilanteiden herättämiä myönteisiä tai kielteisiä tunteita, tuntemaan itseään ja omia reaktioitaan ja ymmärtämään myös muita ihmisiä. Nuortenkirjallisuuden ajatellaan olevan hyvä tuki nuorten kasvussa. Toisaalta kirjallisuus kuvaa tilanteita, jotka poikkeavat yhtenäismoraalin opetuksesta, mutta toisaalta sosiaalistavat ja ohjaavat nuoria vallitseviin arvoihin (Grünn 2003, 293). Nuorella on lukiessaan mahdollisuus testata ja havainnoida omaa maailmankuvaansa ja mielikuviaan maailmasta, sillä hänen omat käsityksensä ja kokemukset ovat koko ajan vuorovaikutuksessa teoksen sen tapahtumien ja tunnelmien kanssa, ja lukija joutuu kohtaamaan tekstin hänessä herättämät tunteet ja käsittelemään niitä. (Koskela & Lankinen 2003, 38.) Nuorille tämä on osoittautunut erittäin tehokkaaksi, koska he usein suhtautuvat lukemiinsa tapahtumiin ja henkilöihin kuin ne olisivat todel-

lisiä (Appleyard 1990, 11). Tekstin ymmärtämiseen lukija osallistuu kokonaisvaltaisesti. Osaksi oppiminen tapahtuu tietoisesti, mutta tehokkaimmillaan se on siihen yhdistyessä tiedostamaton mielikuvien ja tunteiden taso. (Aerila & Soininen 2013, 46.)

Lasten- ja nuortenkirjallisuutta pitää tarkastella ja tutkia siitä näkökulmasta, että sillä pyritään kasvattamaan ja sosiaalistamaan lukijoita yhteiskuntaan. Kirjallisuus ei täten eroa aikuisia ja lapsia ympäröivästä kulttuurista ja mediasta. Niin media, instituutioiden välittämät näkemykset, kaveripiirin asenteet ja kodin kulttuuri muokkaavat ihmisten elämää, arkea ja toimintaa (Karlsson 2000, 87). Nuortenkirjallisuuden ollessa aikuisten kirjoittamaa (Karlsson 2000, 29) täytyy sitä myös tarkastella kirjailijan intentioiden näkökulmasta. On tärkeää kysyä millaista maailman kuvaa kirjailija yrittää lukijalleen välittää, sillä kirjallisuus toimii nuorten-kulttuurin osana ja uusintajana. Kirjallisuus täytyy nähdä osana kulttuurista merkitysten järjestelmää, jota samaan yhteisöön, ryhmään tai kansakuntaan kuuluvat ihmiset käyttävät ymmärtääkseen ympäröivää maailmaa (ks. Hall 2003, 85–87). Erilaisten merkitysten kautta tehtyä tulkintaa maailmasta ei voi pitää absoluuttisena totuutena (Alasuutari, 2011, 59–60). Näin ollen myös kirjailijoiden luoma tulkinta maailmasta ja sen kautta välittyvää tietoa ei voida pitää absoluuttisena totuutena. Kirjallisuus välittää aina kirjailijansa maailmankuvaa, mitä nuorisokirjallisuuden lukijat eivät välttämättä aina hahmota, sillä etenkin nuorten on huomattu tulkitsevan lukemaansa fiktiota todellisina tapahtumina (Appleyard 1990, 11). Kirjallisuudentutkimuksen tärkeimpinä tehtävinä koen kirjallisuuden luomien merkitysten kriittisen tarkastelun ja niiden takana olevien ajatusmallien hahmottamisen. Etenkin, kun kirjallisuutta käytetään oppimateriaalina osana suomalaista koulujärjestelmää.

Tutkielmani aineistona toimivien kirjasarjojen kohdalla koen, että kirjailijat yrittävät tietoisesti vaikuttaa lukijoidensa eli nuorten käsityksiin maailmasta. Jyri Pa-
retskoin *Shell's Angles* -kirjasarja on tuotu esille pyrkimyksenä kirjoittaa kirja, joka innostaa myös pojat lukemaan (Terävä 2018). Kirjaa on tämän takia käsiteltävä juuri pojille kirjoitettuna kirjana, joka käsittelee poikien arkeen tärkeäksi kuuluvia

teemoja. Henna Helmen nettisivuilla hänen *Miisa*-kirjasarjaansa kuvataan tyttöjen ja nuorten naisten elämän arkisia haasteita käsitteleväksi kirjasarjaksi (Hennahelmi 2019). Koen, että jo arjen kuvaaminen ja sen haasteiden käsittely, on tarkoituksellista lukijan ympäröivän kulttuurin merkityssisältöjen luomista. Oli kirjailijoiden intentiona tietyn maailmankuvan ja merkitysjärjestelmän luominen tai ei, päädytään realistisessa kirjallisuudessa joka tapauksessa vaikuttamaan lukijan maailmankuvaan. Näin ollen kirjallisuudentutkimus tarjoaa varmasti myös kirjailijoille kiinnostavaa tietoa, miten heidän kirjojansa voidaan tulkita.

3 Sukupuoli

3.1 Sukupuolen rakentumisen teoreettista tarkastelua

Sukupuolen käsitettä määritellään nykyään monista eri näkökulmista. Perinteisesti sukupuolta on määritelty biologisena tosiasiana. Sukupuoli jakautuu tätä kautta kahteen toisistaan eriävään sukupuoleen: mieheen ja naiseen. Ihmislaji määritellään tätä kautta pienemmät sukusolut omaavaksi urokseksi ja suuremmat sukusolut omaavaksi naaraaksi (Rotkirch 2016, 15). Sukupuolta ajateltaessa puhtaasti biologisesti määräytyneenä saavat myös yhteiskunnassa vallitsevat sosiaaliset normit ja esimerkiksi maskuliiniseksi ja feminiiniseksi ajatellut käyttäytymisen stereotyyppit leiman luonnosta johdettuina. Miesten ja naisten ”luonnolliset” erot toimivat näin oikeutuksena esimerkiksi miesten ja naisten välillä esiintyvälle epätasa-arvolle. (Moi 1999, 12, 19-20.) Biologinen sukupuoli voidaan myös nähdä pohjana, jolle sukupuolen kulttuuriset ja sosiaaliset merkitykset eli ei-fysiologiset erot ovat rakentuneet. Etenkin länsimaisessa kulttuurissa käsitykset sukupuolesta on nähty pohjautuvan niin vahvasti biologiseen sukupuoleen, että sosiaalisen sukupuolen on nähty lähinnä luovan merkityksiään sen luomalle pohjalle. (Butler 2006, 54.)

Nykyaikaisempi tapa määritellä sukupuolta on konstruktionistinen. Sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti ymmärrys biologisesta sukupuolesta rakentuu, tuotetaan uudelleen ja muutetaan sosiaalisissa käytännöissä (Ruoho & Torkkola 2010, 34–35). Sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta rakentuva sukupuoli nähdään laajempänä ja vapaampana käsitteenä kuin biologinen sukupuoli ja sen avulla sukupuolta voidaan tarkastella fysiologisten erojen sijaan sen kautta, miten ihmisten väliset yhteiskunnalliset ja kulttuuriset käsitykset sukupuolesta rakentuvat (Lempiäinen 2003, 24). Kun sukupuolen rakentumista sosiaalisessa vuorovaikutuksessa korostetaan, sukupuoli tulee esille enemmän tekemisenä kuin olemisena. Tärkeänä ei näyttäyty pelkästään syntymässä määräytyneet sukusolut

vaan, miten yhteiskunnassa jokapäiväisesti toistuvat sukupuolen käytännöt ja niiden toistaminen luovat käsitystä sukupuolesta. (Ruoho & Torkkola 2010, 34–35.) Sukupuoli näyttäytyy täten historiasta, kulttuurista ja ajasta riippuvaisena käsitteenä, jota on myös mahdollista muokata uusilla käytänteillä. Sosiaalinen sukupuoli ei ole vakaa käsite vaan alati muuttuva muun muassa median vaikutuksesta.

Sukupuolen määrittely käsitteenä epäonnistuu aina, kun se rakentuu biologisen sukupuolen kautta muodostetulle kaksinapaiselle pohjalle. Kun määritellään, mitä on olla ”nainen” tai ”mies”, sulkee se aina pois myös tapoja olla mies tai nainen. Sukupuolen määrittelyn lähteminen epätäydellisyyden normista voisi olla tapa päästä tulokseen, joka ei pakota minkään sukupuolikategorian olevan täydellinen. (ks. Butler 2006. 66–67.) Jos sukupuoli rakentuu ”ymmärrettävissä olevista” sukupuolista, pitää se yllä koherenssin ja jatkuvuuden suhteita biologisen sukupuolen, sosiaalisen sukupuolen, seksuaalisen käytännön ja halun välillä. Biologisen sukupuolen, kulttuurillisesti muodostuneiden sukupuolten ja seksuaalisen halun välillä pysyvä jatkuvuus luo sellaisia säänteleviä käytänteitä, jotka pitävät yllä sukupuolinormeja, jotka antavat olettaa, että sukupuolesta voisi olla olemassa jokin ”totuus”. Silloin se myös sulkee ulkopuolelle jatkuvuuden kyseenalaistamia käytänteitä ja saa ne näyttämään poikkeavilta. (Butler 2006, 69.)

Sukupuolinormien rikkomisen kannalta Judith Bulter (2006, 246) on todennut, että kyse ei ole siitä pitäisikö sukupuolta toistaa vai ei, vaan pitäisi miettiä, miten sitä pitää toistaa. Normeja ei voida rikkoa kuin radikaalisti monimutkaistamalla sukupuolen käsite, jolloin päädytään paljastamaan nykyisten sukupuolinormien välttämätön ”epäluonnollisuus”. Tämä asettaa omalle pro gradu -tutkielmalleni varsin vakavan kysymyksen siitä päädyinkö tutkimuksessani sen asetelman vuoksi juuri toistamaan sukupuolinormeja ja itseasiassa sitä kautta vahvistamaan sukupuolen kaksinapaista kuvaa. Koen, että kyseessä on varsin todellinen vaara, mutta uskon, että olen todistanut huomioivani kyseisen ongelman ja vetoan Butlerin ajatuksiin tämän ratkaisemisessa. Sukupuolen käsitystä ei voida monimutkaistaa ilman löytämättä erilaisia tapoja tuottaa sukupuolta tai, jos sukupuolen

representaatioita muun muassa mediassa ei kyseenalaisteta. Sukupuoleen liitettyjen normatiivisten käytänteiden löytäminen, tunnistaminen ja olemassa olemisen todistaminen on myös tärkeää, jos niitä halutaan asettaa kyseenalaiseksi.

3.2 Miehet, miestapaisuus ja maskuliinisuudet

Kysymys siitä, mikä on mies, on tärkeä tutkielmalleni. Elisabeth Badinter (1993, 15–16) toteaa hyvin, että halutessamme voimme uskoa mieheyden universaaliin ja pysyvään olemassaoloon ja osoittaa sormellamme luontoon, missä sukupuolet vaikuttavat kaikkialla eroavan toisistaan. Tämä kuva toisaalta nopeasti rikkoutuu jo tarkastelemalla arkista puhettamme, missä monesti kuultu kehoitus ”Ole mies!” viittaa jo siihen tosiasiaan, että mieheksi ei tulla vaan miehisyys ansaitaan. Pelkät miehen sukuelimet eivät tosiaankaan riitä määrittelemään miespuolista ihmistä. Myös Arto Jokinen (2010, 128–129) toteaa, että mieheksi ei synnytä, vaan mieheys ansaitaan. Miehillä täten viitataan henkilöihin, jotka kokevat itsensä kuuluvan miehen sosiaaliseen ja kulttuuriseen kategoriaan, eikä vain henkilöihin, jotka omaavat ”miehen ruumiiksi” sanotut fyysis-anatomiset piirteet. Esimerkiksi transmiestä voidaan pitää miehenä, vaikka hän ei miehen sukuelimiä omaisikaan. Tutkielmalleni miehenä oleminen rakentuu sosiaalisesti rakentuneena mieheytenä, jolloin se näyttäytyy enemmän miestapaisuutena. Eeva Jokinen ja Soile Veijola (2001, 24–25) käyttävät miestapaisuuden käsitettä viitatessaan miehille ominaiseen toimintaan, mikä ei tarkoita, että jokaisen miehen tulisi tehdä samoja asioita ollakseen mies vaan, että miehelle ominaista toimintaa voi olla monenlaista.

Miehen sosiaalista ja kulttuurista kategoriaa on alettu määrittelemään maskuliinisuuden käsitteen kautta, joka ei ole ongelmaton. Äärimmillään miestä määritellään sen kautta, kuinka paljon hän omaa maskuliinisiksi ajateltuja piirteitä, joita perinteisesti on ajateltu olevan esimerkiksi tunteiden kontrolli, toiminnallisuus, hallitsevuus, rationaalisuus ja fyysinen voima. Maskuliinisuus on nähty feminiinisyys vastakohtana, jolloin ominaisuudet kuten yhteisöllisyys, emotionaalisuus ja empaattisuus eivät ole maskuliinisia. Tämän kaltaista ajattelun voidaan ajatella juontuvan kaksinapaisen sukupuolikäsityksen jatkumosta, missä nainen ja mies

nähdään toistensa vastakohtina, sekä maskuliiniset ja feminiiniset ominaisuudet sukupuolien luonnollisina taipumuksina. Miehen määrittäminen normatiivisen maskuliinisuuden piirteiden kautta luo joukon sukupuoli-identiteettiä arvottavia määreitä, jolloin syntyy käsityksiä normaalista ja epänormaalista, terveestä ja sairaasta, miehekkäästä ja ei-miehekkäistä ominaisuuksista. Toisaalta henkilöt, jotka kokevat olevansa miehiä, tekevät, puhuvat ja ajattelevat hyvin eri tavoilla. Maskuliinisuuden määrittäminen yhdellä normatiivisella tavalla on osoittautunut mahdottomaksi, josta syystä on syntynyt tarve puhua maskuliinisuuksista. (Jokinen 2010, 128–130.)

Hegemonisen maskuliinisuuden teoria syntyi vastaamaan tarpeeseen puhua monista eri maskuliinisuuksista ja huomioimaan niiden hierarkkiset erot (Jokinen 2010, 130). Raewyn Connellin (1995, 22–25) hegemonisen maskuliinisuuden teoria toi näkyville sukupuolten väliset ja miesten keskinäiset valtasuhteet, sekä toi ilmi, ettei maskuliinisuus ole kaikille miehille sama. Hegemoninen maskuliinisuus kytkeytyy yhteiskunnan sukupuolijärjestykseen, jonka Connell määrittelee vallan, tuotannon sekä tunteiden ja halujen ilmentymien kautta. Sukupuolijärjestyksen valtasuhteita on niin miesten ja naisten välisiä kuin myös valtarakenteen huipulla olevan miesryhmän ja kaikkien sen ulkopuolisten välillä. (Connell 1995, 74.) Hegemoninen maskuliinisuus ei sinänsä ole kuvaus todellisista miehistä, vaan kuvaus ideaaleista ja normeista, mihin miehien pitäisi pyrkiä. Sillä ei juurikaan ole väliä yltääkö kukaan mies kyseisiin ideaaleihin, kunhan kyseiset ideaalit ohjaavat miesten käytöstä. Hegemoninen maskuliinisuus ei olekaan yleisin maskuliinisuuden muoto, mutta sen sijaan arvostetuin tapa olla mies, milloin miehet pakotetusti vertaavat itseään tuohon ideaaliin. (Connell & Messerschmidt 2005, 832.)

Hegemonisen maskuliinisuuden kyky hallitsevuuteen perustuu sen kykyyn luoda ihanne tavoiteltavasta maskuliinisuudesta, joka nähdään niin muiden maskuliinisuuksien, että naisten yläpuolella (Connell 1995, 76). Valtaa pidetään yllä muun muassa miesten ollessa avainasemissa valtaa pitävissä instituutioissa kuten, politiikassa, liike-elämässä, poliisissa ja armeijassa (Demetriou 2001). Connellin

teoriaan kuuluu myös huomio muista maskuliinisuuksista, jotka hän jaottelee hegemoniaa kannattaviksi, marginalisoiduiksi ja alistetuiksi maskuliinisuuksiksi. Hegemoniaa kannattavat maskuliinisuudet eivät itse täytä hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleja, mutta pääsevät nauttimaan eduista esimerkiksi korkeamman palkan kautta, mutta hegemonian tuottamat edut eivät välttämättä aina ole edes konkreettisia hegemoniaa kannattaville. Alistettuihin maskuliinisuuksiin Connell on nähnyt kuuluvan esimerkiksi homoseksuaalit. Hegemoniseen maskuliinisuuteen kuuluu perinteisesti homofobiaa, joka saa miehet yhteiskunnassa välttämään kaikkea toimintaa, mitä voitaisiin luulla homoseksuaaliseksi tai feminiiniseksi. (Connell 1995, 77–81.)

Tommi Hoikkala (1996, 232, 246–247) on muun muassa esittänyt kritiikkiä siitä, kuinka hyvin hegemoninen maskuliinisuus pystyy kuvaamaan suomalaista sukupuolijärjestystä etenkin nuorten miesten kohdalta. Hoikkalan pohdinnat ovat jo vuodelta 1996, joten hänen kuvaamansa nuoret miehet ovat jo nykyään tosin aikuisia. Hoikkala tuo esille etenkin tunnesensitiivisyyden maalailemiensa ”uusien jätkien” ominaisuutena. Eric Anderson (2009, 77) esittelee inklusiivisen maskuliinisuuden teoriallaan, että monissa kulttuureissa ollaan siirtymässä hegemonisesta maskuliinisuudesta inklusiivisemmän maskuliinisuuden piiriin. Inklusiivisen maskuliinisuuden teoria tuo esille, että erilaiset maskuliinisuudet voivat olla olemassa yhtä aikaa toisen olematta hegemoninen. Anderson myös erotti teoriansa Connellin esittelemistä protestoivista maskuliinisuuksista, jotka yrittävät haastaa hegemonisen maskuliinisuuden ja onnistuessaan luovat uuden erilaisen hegemonian, sillä Anderson näki, ettei hänen havaitsemansa erilaiset maskuliinisuudet haastaneet toisiaan. (Anderson 2009, 94–95.)

Andersonin (2009, 85) teoriassa isossa osassa on homohysterian, eli homofobialla ylläpidetyn heteronormatiivisen kulttuurin, väheneminen. Koska homoseksuaalisuus yhdistetään vahvasti miesten feminiinisempiin ominaisuuksiin, homohysterian aleneminen mahdollistaa pehmeämpien maskuliinisuuksien esiintulon ilman tarvetta puolustaa heteroseksuaalisuuttaan. Anderson ei esitä, että perinteisen eli hänen terminsä mukaisesti ortodoksisen maskuliinisuuden edustajat,

katoaisivat. Heidän piirissään homofobia, feminiinisyyden pelko, emotionaalinen ja fyysinen etäisyys toisista pysyy merkittävänä, mutta sillä ei ole enää valtaa hegemonisena. Näin ollen inklusiivisen maskuliinisuuden teoria esittelee, että hegemoninen maskuliinisuus on pätevä teoria edelleen kuvaamaan yhteiskuntia, jossa homohysteria on korkealla, mutta maissa, missä homohysteria on laskenut, se ei ole enää pätevä. (Anderson 2009, 96–97.)

Maskuliinisuuden ja feminiinisyyden termit eivät ole ongelmattomia. Arto Jokinen (2010, 134) tuo esille esimerkiksi isät, jotka osallistuvat kotitöihin ja lastenhoitoon, maskuliinisuutta haastavina ja naiset, jotka selvästi omaavat maskuliinisia ominaisuuksia. Lisäksi esimerkiksi drag queenien ja transvestiittien kohdalla maskuliinisuuden ja feminiinisyyden raja hämärtyy aika lailla. Maskuliinisuuden teorit tarjoavatkin vain hyvän pohjan tutkittaessa miehiä, koska niin maskuliinisuutta kuin itse miehiä on lähes mahdotonta määritellä. Pro gradu -tutkielmassani teen oletuksia siitä, mitkä hahmot käsitan miehiksi. Kirjoissa sukupuolta ilmaistaan usein sanoilla poika, tyttö, mies ja nainen sekä toisinaan myös muilla. Väitän myös, että kirjoista on selkeästi havaittavissa, mitkä hahmot kirjailija on tarkoittanut olevan minkäkin sukupuolikategorian edustajia. En koe, että sukupuolen määrittely näin ollen tuottaa tutkielmaani epäluotettavuutta.

3.3 Pojat, poikatapaisuus ja poikamaskuliinisuudet

Poika käsitteenä viittaa kielessä miespuolista henkilöä syntymästä murrosikään (Kielitoimiston sanakirja.fi 2019). Pro gradu -tutkielmassani pojat nousevat käsitteenä tärkeäksi, sillä tutkimusaineistoni koostuu nuorisokirjallisuudesta, jossa esiintyvät miessukupuoliset henkilöt useimmiten ovat poikia, aikuisten miesten jäädessä vähemmistöksi. Poikien määrittelemisen vain miehiksi kasvamisen välivaiheeksi olisi suppea katsontakanta. Poikia määritellessä on käytetty ja käytetään ensisijaisesti miestutkimuksen käsitteitä, mutta lapsuus- ja nuoruusiän näkökulmista. Poikien maskuliinisuus on pojille ominaista toimintaa eli poikatapaisuutta. Tällaisia pojille ominaisia käyttäytymisen stereotypioita ovat muun mu-

assa isoissa ryhmissä viihtyminen ja rauhattomuus, sekä hoivaamisen avustamisen ja väkivaltaisen puolustautumisen velvollisuus. Poikamaskuliinisuutta käsitellään myös maskuliinisuuksina, joita on huomattu olevan ainakin tunteet peittävä ”kova” maskuliinisuus, mutta myös useita pehmeämpiä maskuliinisuuksia. (Huuki, ym. 2018. 12–13.)

Pojan käsitteen määrittelemisen miehen kasvamisen välivaiheeksi on laajalti käytössä. Tämä tulee esille, kun puhutaan poikiin liitetyistä huolista ja miehen mallin tarpeesta. Miehen malli -käsite nostaa esille miehuuden sosiaalisena ja opittuna, sellaisena, mikä pojan on opittava aikuisen miehen opastuksessa. Vaikka miehenä olemisen näyttäytyy näin sosiaalisesti opittuna, ei se kuitenkaan sulje pois ajatusta luontaisesta sukupuolierosta. Biologisen isän läsnäolo tuodaan esille pojan kasvua mieheksi avustavana luonnollisena tilana. Jos biologinen isä ei ole saatavilla, täytyy pojan oikeanlaiseksi kasvua ohjastaa jonkun muun miehen mallin. Ilman miehen mallia pojalla on vaarana kasvaa väärin, josta johdetaan poikien mielenterveysongelmat, rikollisuus ja homoseksuaalisuus. Miehen malli -käsitteen kuvaama poika rakentuu sukupuoleen liitettyjen stereotyyppien kautta. (Aalto, 2018b. 47.) Tutkielmassani tulkitsen poikien erilaisia representaatioita lähtökohtaisesti miestutkimuksen termien kautta. Poikien toimintaa, puhetta, ominaisuuksia ja ajatuksia tulkitsen toisaalta niin erillisenä poikatapaisuutena, mutta osin myös pyrkimyksinä kasvaa aikuisiksi miehiksi.

4 Tutkimuksen aineisto, tutkimusmenetelmät ja tutkimuskysymykset

4.1 Tutkimuksen aineisto ja aineiston valinnat perustelut

Aineiston valinnassa minulla oli muutamia kriteereitä. Etsin nuortenkirjasarjoja, jotka olivat varsin uusia, aikaisintaan 2010 kirjoitettua, mutta mieluummin uudempiä. Toiseksi etsin yhden kirjasarjan, jonka kohdeyleisö olisi pääsääntöisesti pojat, ja toisen, jonka kohdeyleisö olisi pääsääntöisesti tytöt. Halusin aineiston olevan myös kotimainen, joten rajasin ulkomaiset kirjat pois aineistoa hakiessani. Lisäksi ei ole juurikaan mielekästä tutkia kirjaa, jota ei juurikaan lueta, joten päädyin valitsemaan vain kirjoja, joista oli julkaistu useampia osia. Huomasin aineistoa etsiessäni, että sukupuoli- jaoteltuja listoja esimerkiksi myydyimmistä tai lainatuimmista kirjoista oli vaikea löytää. Kirjat olivat myös vain nuortenkirjasarja-termin alla eikä esimerkiksi kirjastot erikseen tarjonneet pojille tai tytöille kirjoitettuja kirjoja.

Päädyin valitsemaan aineistokseni Jyri Paretskoin kirjoittaman *Shell's Angles* -kirjasarjan osat *Shell's Angles* ja *Shell's Angles ja Kalajoen hiekat*. Tein valintani luettua kirjasarjan kirjoista kirja-arvosteluita ja muita tekstejä. Muun muassa Viertola (2014) Turun Sanomien kirja-arviossa kirjoittaa näin *Shell's Angles* kirjasta: ”Mutta eihän Paretskoi kirjoitakaan teoksiaan aikuisille kriitikoille vaan ihka aidoille yläkoulun pojille, joiden soisi mopoilujensa ohella lukevan hiukan enemmän.” *Shell's Angles* -kirjasarjan kirjoja on ilmestynyt neljä ja viidettä ollaan julkaisemassa vuonna 2019 (Karisto.fi 2019).

Terävä (2018) yle uutisten jutuissa kertoo Paretskoin tarinaa ensimmäisen kirjan kirjoittamispäätöksestä, jossa Paretskoi oli yrittänyt innostaa poikaoppilaitaan lukemaan, mutta kun sopivaa kirjaa ei ollut löytynyt Paretskoi päätti kirjoittaa sellaisen kirjan itse. *Shell's Angles* -kirjasarjasta kirjoitettaessa muistetaankin lähes aina mainita, että kirja on pojille kirjoitettu ja kirjasarjaa on kiitelty myös poikakirjojen uudistamisesta. (Welin 2013; Heikkilä-Halttunen 2015b.) Kirjasarja on myös

ollut menestys, sillä ensimmäinen kirja voitti Topelius-palkinnon (Martikainen 2014), toinen kirja oli ehdolla Finlandia junior -palkinnon saajaksi (Viertola 2014), kirjasarja voitti Laivakello-palkinnon (Kirjasampo 2016), kirjasarjasta on ainakin ollut valmisteilla nuorten TV-sarja (Käkelä 2016) ja Kotkan nuorisoteatteri on tehnyt kirjoista rockmusikaalin (Tuunila 2017).

Aineistoni toiseksi kirjasarjaksi määrityksi Henna Helmi Heinosen kirjoittaman Miisa-kirjasarjan kaksi ensimmäistä osaa eli Miisan kaksoisaxel ja Miisa voittaa kultaa. Yhteensä Miisa-kirjoja on julkaistu viisi kappaletta, joista viimeisin osa vuonna 2019 (Hennahelmi 2019). Tytöille kirjoitetun kirjasarjan etsintä osoittautui vaikeammaksi, sillä mikään kirja ei ollut kerännyt juurikaan mediahuomiota. Miisa-kirjasarjaa Henna Helmen kirjailijasivuilla (Hennahelmi 2019) kuvataan näin:

”Miisa-sarja on murrosikäisen taitoluistelija tytön arkea käsittelevä nuortenromaanisarja. Sarja jatkaa perinteikästä tyttökirjallisuuden genreä modernilla twistillä ja käsittelee tyttöjen ja nuorten naisten elämän arkisia haasteita: harrastamista, koulumaailmaa, ystävyyttä, perhe-elämää sekä ensirakkautta.”

Myös kirjavinkkaukset ja kirja-arviot tuovat esille, että kirja on kirjoitettu tytöille (Kirjavinkit 2015; Kajanto 2014; Mariankirjablogi 2014). Koin myös, että koska kirjaa on kirjoitettu viiden osan verran, ja kirjoja edelleen julkaistaan, täytyy sillä myös olla lukijoita, vaikka Henna Helmen kirjasarja ei olekaan kerännyt Jyri Pa-
retskoin kirjasarjan kaltaista huomiota. Molemmat kirjasarja käsittelevät murrosikää sekä ne rakentuvat niissä esiintyvien nuorten vapaa-ajan harrastuksen ympärille, joten koin, että ne voisivat toimia hyvinä vertailukohteina toisillensa.

4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani tavoitteena on selvittää millä tavoilla miehet sukupuolena esitetään Miisa- ja Shell's Angles -kirjasarjoissa. Nuortenkirjasarjat nähdään tärkeänä osana lasten ja nuorten kasvatuksessa, mistä kertoo esimerkiksi kirjallisuuden suuri rooli peruskoulun opetussuunnitelmassa (POPS 2014, 287–288). Nuoret ottavat realistisen kirjallisuuden usein kuin todellisina tapahtumina (Apleyard 1990, 11) ja kirjallisuudella on yhtenä median osana suuri rooli nuortenkulttuurin luojana ja uusintajana (Karlsson 2003, 29; Karlson 2000, 87). Sukupuoli on yhteiskunnassa keskustelua aiheuttava aihe, jonka määrittelyllä on nykyään jo poliittisia vaikutuksia esimerkiksi tasa-arvoisen avioliittolain muodossa (Ihmisoikeuskeskus.fi 2017). Ei olekaan täysin yhdentekevää, miten sukupuoli muotoutuu nuortenkirjallisuudessa, vaan sillä voi olla suurta merkitystä sille, miten nuoret näkevät sukupuolen tulevaisuudessa. Itse olen kiinnostunut tutkimaan juuri miehiä sukupuolena, joka johtuu osaksi siitä, että koen itseni sukupuolelta mieheksi, mutta näen myös miehen sukupuolen tuomien odotuksien olevan rajoittavia ja osaltaan vääriä. Tavoitteena on tuoda miehiin sukupuolena liitettyjä stereotyyppioita esille ja mahdollisuuksien mukaan asettaa niitä myös kyseenalaiseksi. Olen myös kiinnostunut löytämään erilaisia esityksiä miehistä, jos tutkimani nuortenkirjallisuus sellaisia esittää.

Representaation käsite tutkii, sitä miten tutkittava asia esitetään välillisesti esimerkiksi tekstin avulla. (Knuuttila & Lehtinen 2010, 10–11.) Miehiä sukupuolena ilmentymisen tutkimiseen realistisessa kirjallisuudessa koen representaation käsitteen toimivan erinomaisesti. Realistinen kirjallisuushan kuvaa olemassa olevaa maailmaa eli siinä esitetyt asiat yrittävät jäljitellä todellista maailmaa. Fiktiota ovat vain henkilöt ja tapahtumat, mitkä tapahtuvat, mutta ne esitetään imitoiden todellisuutta. (Voipio & Laakso 2017, 3; Veivo 2010, 141–143.) Representaation käsitteellä voidaan selkeyttää tulkintoja, joita sen tekstistä voidaan tehdä esimerkiksi liittyen miehiin sukupuolena ja tuoda muun muassa esille tutkittavan kirjallisuuden uusintamia stereotyyppioita. Tutkimuskysymyksinä esitän seuraavat:

Miten miessukupuolta representoidaan nuortenkirjasarjoissa Shell's Angels ja Miisa?

Millaisien toimintojen, roolien ja ominaisuuksien kautta miesrepresentaatiot muodostuvat kirjasarjoissa?

Ensimmäinen tutkimuskysymyksistä toimii tutkielmani pääkysymyksenä ja sellaisenaan itseasiassa kattaa myös siihen liittyvän alakysymyksen. Alakysymyksen roolina on tarkoitus selventää pääkysymystä ja ohjata lukijaa ymmärtämään tuloslukuni otsikoinnin, että siellä esitetyt tulkinnat. Tutkimuskysymyksieni lisäksi haluan esittää pohdintaa lukuun liittyvän tavoitteeni. Valitsin aineistooni yhden selkeästi poikakirjasarjaksi laskettavan nuortenkirjallisuuden kirjasarjan ja toisen selkeästi tyttökirjasarjaksi laskettavan nuortenkirjallisuuden kirjasarjan. Tavoitteenani on tehdä vertailua kirjasarjojen välillä sekä tuoda esille, jos niiden välillä miessukupuolen representaatioissa on samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia.

4.3 Aineiston analysointi

4.3.1 Sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalinen konstruktionismi näkee todellisuuden rakentuvan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kieli on tärkeänä osana merkityksien rakentamista (Hacking 2009, 20). Tutkielmani viitekehykseksi sosiaalinen konstruktionismi sopii juuri tästä syystä erinomaisesti, sillä voidaan nähdä, että tutkimani nuortenkirjat ovat mukana sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa. Kielen ollessa olennainen osa todellisuuden rakentamista, muokkaamista ja uusintamista, nousee sen tutkiminen tärkeään osaan, jos todellisuutta halutaan ymmärtää. Kieli ei vain yritä esittää tai peilata todellisuutta se itseasiassa on osa todellisuutta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12 – 13.) Jos todellisuuden oletetaan olevan sosiaalisesti rakentunut, ei voida myöskään olettaa, että sukupuolelle olisi yhtä tosiasia-

allista määrittelyä ainakaan, jos sitä katsotaan sosiaalisesta näkökulmasta. Alasuutari (2011, 60) näkee, että todellisuus rakentuu erilaisista merkitystulkinnoina ja tulkintasäännöistä eikä ole olemassa sellaisenaan.

Kirjojen, artikkeleiden ja muiden mediatuotteiden voidaan tulkita muodostavan aktiivisesti jonkin version sosiaalisesta todellisuudesta (Eskola & Suoranta 2003, 140 – 141). Tämä versio todellisuudesta on niin aikaan, kulttuuriin kuin paikkaan sidonnainen, jota teos itsessään muokkaa vuorovaikutuksessa muiden aikaisempien ja samaan aikaan tehtävien kulttuurituotteiden kanssa. Näin esimerkiksi tutkimuksessani voidaan esittää, että valitsemani nuortenkirjat aktiivisesti osallistuvat aikansa mieskuvan rakentamiseen. Mitkä tavat ja odotukset rakentuvat sosiaalisesti miehille hyväksytyiksi tai ainakin toivotuiksi. Burr (1995, 5–8.) toteaa, että tieto on ihmisten yhdessä luomaa ja täten totuus on jotain, mikä historiallisesti ja kulttuurisesti rakentuu hyväksytyiksi tavaksi ymmärtää maailmaa. Näin ollen hyväksytyt tavat ovat muun muassa ihmisten sosiaalisessa vuorovaikutuksessa neuvoteltuja. (Achtenhagen & Welter 2011, 195.)

Kielen avulla kulttuurista tulee ihmisten yhteistä sosiaalista pääoma, jota jaetaan vuorovaikutuksessa. Ymmärrämmehän me sen, mitä toiset meille viestivät ja he ymmärtävät sen, mitä me heille viestimme. Tekstit ja sanat ovat näin ollen yhteisesti jaettuja ja ymmärrettyjä, mutta toisaalta täytyy muistaa, että asioille ja sanoille annetaan aina uusia merkityksiä uusien tulkintojen kautta. (Väliverronen 1999, 18.) Ilman historiallisen ja kulttuurisen kontekstin ymmärtämistä tekstien tulkitseminen ja ymmärtäminen voi olla vaikeaa tai mahdotonta. Se, miten miehet esitetään sukupuolena tänä päivänä kulttuurisessa kontekstissa, on varsin eriasia satavuotta sitten tehdystä esityksestä. On tärkeää tulkita tekstejä aina niiden historiallisessa kontekstissa.

4.3.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni asettuu tieteellisen tutkimuksen perinteisen jaon mukaisesti kvalitaattisen eli laadullisen tutkimuksen puolelle, joka on tyypillistä ihmistieteissä. Tutkimuksessani ei pyritä luomaan yleispäteviä teorioita, mikä on tyypillistä määrälliselle tutkimukselle, vaan pyrin löytämään merkityksiä, jotka ovat sosiaalisesti rakentuneet tutkimastani ilmiöstä. (Varto 1992, 12 – 15) Kun sukupuoli käsitetään sosiaalisesti rakentuneena, nousee sitä tutkittaessa tärkeäksi kuvata ihmisten kokemaa todellisuutta. Hirsjärvi, Remes, Sajavaara ja Sinivuori (2007) muun muassa toteavat, että juuri laadullinen tutkimus pystyy vastaamaan tähän tarpeeseen. Kuitenkaan laadullista tutkimusta ei pystytä erottamaan täysin määrällisestä tutkimuksesta tai muista tieteenaloista vaan se on kehittynyt ottaen vaikutteita eri tieteenaloista. Näin ollen laadulliset ja määrälliset menetelmät pitäisi enemmän nähdä toistensa jatkumoina kuin täysin eriävinä menetelminä (Alasuutari 2001, 32; Hirsjärvi ym. 2007, 157 – 160).

Tavoitteena laadulliselle tutkimukselle ei ole tuottaa yleistyksiä, vaan enemmänkin yksittäisten tapausten kuvauksia. (Sulkunen & Kekäläinen 1992, 11). Laadulliselle tutkimukselle tärkeäksi muodostuu, että yksittäisten tapauksien kuvauksia verrataan ja analysoidaan aikaisemman tutkimuksen ja teorian kanssa, jotta voidaan tuottaa merkityksellistä uutta tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 23 – 24). Induktiivinen päättely onkin tyypillistä laadulliselle tutkimukselle, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että spesifistä tutkimuskohteesta liikutaan analyysin kautta yleisempiin käsitteisiin (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Tutkimukseni analyysimenetelmä sisällönanalyysi nähdään yleisesti ottaen laadullisen tutkimuksen metodina, mutta usein se myös sisältää määrällistä otetta (mm. Tuomi & Sarajärvi 2009). Tutkimuksessani sisällönanalyysi ja representaatioiden muodostaminen ovat kvalitatiivisia.

Tutkija on laadullisessa tutkimuksessa vuorovaikutuksessa tutkimuskohteensa, sillä eläähän tutkija itse myös siinä maailmassa, jota tutkii (Varto 1992,

26). Tutkittaessa sukupuolta tutkija myös asettuu johonkin kohtaan tutkittavaa aihettaan riippuen siitä, kuinka sukupuolen käsittää. Tutkijan oma ymmärrys sukupuolesta ohjaa vahvasti tällaista tutkimusta. Hirsjärven (ym. 2007, 157) mukaan myös tutkijan arvomaailma ohjaa tutkimuksen suuntaa ja jo tutkimuskohteen valintaa. Tutkielmani käsitellessä nuortenkirjoja, oma käsitykseni sukupuolesta korostuu, sillä tekemäni tulkinnat ovat jossain määrin subjektiivisia ja kiinni minun omissa tietorakenteissani maailmasta. Pysin perustelemaan tekemiäni tulkintoja niin perin pohjin, että tekemäni tulkinnat ovat ymmärrettäviä ja ainakin osittain objektiivisia. Täydelliseen objektiivisuuteen en tietenkään voi päästä, mutta ehkäpä oma ymmärrykseni siitä luo tutkimukselle jo itsessään suurempaa luotettavuutta.

Tutkimuksen subjektiivisuuden ja objektiivisuuden väliseen suhteeseen tutkijan pitää jollain tavalla vastata. Laadullisen tutkimuksen objektiivisuuden voidaan ajatella lähtevän tutkijan omien esioletuksien, arvostuksien ja muiden subjektiivisten ominaisuuksien ja mielipiteiden tunnistamisesta. (Eskola & Suoranta 2003, 17.) Tutkimuksessani on otettava huomioon aineistonvalinta, mutta myös kuinka olen teemoittanut aineistoa analyysissäni ja, mitä huomioita teen omasta suhteestani tutkittavaan aiheeseen. Omia esioletuksia ja arvostuksia olen tuonut esille jo liittyen niin nuorisokirjallisuuteen, sen rooliin kasvatuksessa, että sukupuoleen liittyviin määrittelyihin. Pysin esittämään havaintoni ja tulkintani suhteessa muuhun kasvatustieteelliseen ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen, sekä myös selventämään tulkintojani kielitieteen käsitteiden avulla, joista kielen modaalisuutta käytän analysointini työkaluna.

4.3.3 Representaation käsite

Representaatiolla viitataan sanana, jonkin edustamista tai jonkin tai jonkun toisen tilalla olemista. Toisaalta sillä voidaan myös tarkoittaa, jonkin kuvana tai muotona olemista, tai henkilöiden kohdalla sijaisen kautta merkitsemistä. Representaati-

olla voidaan esimerkiksi tarkoittaa poliitikon edustavan eduskunnassa häntä äänestäneitä, mutta myös toisaalta oman puolueensa edustajana olemista. Taide-teoksella voidaan yrittää kuvata esimerkiksi jotain tunnetta, jolloin taideteos voi esimerkiksi edustaa ”vihaa”. Tieteen tutkimuksessa yleensä representaatioilla yritetään havainnollistaa jonkin asian epäsuoraa, välineellistä ilmentymistä. Representaatio ymmärretään perinteisesti objektina, tilana tai ominaisuutena, jonka tehtävä on viitata johonkin itsensä ulkopuoliseen. (Knuutila & Lehtinen 2010, 10–11.) Tutkielmassani representaatioiden nähdään välineellisesti tekstin avulla edustavan miehiä ja poikia suomalaisessa yhteiskunnassa. Lukija tekee tulkintoja lukemansa ja todellisen maailman välillä, milloin hän voi kokea kirjan esitykset miehistä ja pojista todellisena tietona siitä, millaisia miehet ja pojat ovat. Etenkin nuorten lukijoiden kohdalla kirjan representaatiot voi näyttäytyä lukijoille todellisina (ks. Appleyard 1990, 11).

Kirjallisuuden tutkimuksessa on tuotu esille, että kertomukset käyttävät hyväksi lukijan kokemusta todellisuudesta aktivoimalla mentaalisia elementtejä kuten skeemoja, skriptejä ja mielikuvia. Lukija siis ymmärtää lukemansa kognitiivisten välineidensä avulla kokemukselliseksi. Näin ollen lukija antaa kirjan kertomuksille merkityksen omien todellisen maailman kokemusten kautta. Tekstin suhde tekstinulkoiseen maailmaan näyttäytyy tärkeänä varsinkin, kun teksti vaikuttaa esittävän todellista maailmaa eli kuuluu realistiseen kirjallisuuteen. (Veivo 2010, 141–143) Toisaalta myös mielikuvituksellisempi maailma voi tarjota lukijalle mahdollisuuden verrata omia ajatuksia ja tuntemuksia siihen. Näin ollen myös sadut tai muut fiktiiviset tekstit tarjoavat oikeaan kirjan ulkopuoliseen maailmaan verrattavia esityksiä esimerkiksi haluista, motiiveista, syistä ja tunteista. Tekstin todellinen merkitys toteutuu vasta lukijan tekemässä tulkinnassa. (Veivo 2010, 144.)

Kirjallisuutta tutkittaessa representaation käsitteen kautta täytyy kysyä, että miten kieli esittää maailmaa. Kieli on samaan aikaan osa sitä samaa maailmaa, mitä se yrittää kuvata ja esittää, josta voidaan tehdä tulkinta, että kieli on tärkeässä osassa itseasiassa todellisuuden luomisesta. Jos toisaalta halutaan tutkia kielen tekemää

representaatiota jostain asiasta tai ilmiöstä, on tärkeää erottaa kielessä tehty representaatio todellisesta ilmiöstä. Kielen tekemä representaatio on vain sen kirjoittajan tekemä tulkinta siitä, miten representaation kohteena olevaa asiaa pitäisi kielellä esittää. (Veivo 2010, 154–155.) Tekstin suhde maailmaan myös näyttäytyy niin, että lukija tulkitsee tekstiä todellisesta maailmasta tekemien tietorakenteiden kautta. Kuvaukseen esimerkiksi koulusta tapahtuu lukijan oman kokemuksen todellisten koulujen ja tekstin antamien kielellisten ohjeiden avulla. Kirjallisuudessa merkitykset muodostuvat siis kirjailijan tekemien kielellisten ohjeiden ja lukijan tekemien tulkintojen kautta, jotka yhdessä muodostavat representaation kirjallisuuden kuvaamasta maailmasta. (Veivo 2010, 155–157.) Kirjallisuuden tutkimukselle voidaankin esittää kritiikkiä siitä, että eri lukija saattaa tulkita tekstin täysin toisella tavalla kuin esimerkiksi tutkimusta tekevä lukija. Kieli toisaalta on sopimuksen varainen merkkijärjestelmä, joten voidaan ajatella, että tutkija pystyy näin luomaan tulkintoja, jotka ovat todennäköisimpiä tai ainakin perusteltuja.

4.3.4 Sisällönanalyysi representaatioiden havaitsemisen apuna

Sisällönanalyysi on aineiston analyysimenetelmä, joka pyrkii kuvaamaan dokumentin sisältöä sanallisesti. Dokumenttina tässä tapauksessa voidaan pitää melkein mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua aineisto kuten esimerkiksi kirjaa, haastattelua, raporttia, keskustelua tai puhetta. Sisällönanalyysi on sellainen menetelmä, joka soveltuu muun muassa hyvin myös täysin strukturoimattoman aineiston analyysiin. Tavoitteena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty ja yleiseen muotoon saatettu kuvaus, joka ei kadota alkuperäisen aineiston sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysi etsii siis tekstin merkityksiä erona esimerkiksi diskurssianalyysiin, jossa analysoidaan, miten kyseisiä merkityksiä tekstissä tuotetaan. Analyysimenetelmänä sisällön analyysillä voidaan analysoida dokumentteja hyvin systemaattisesti ja objektiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-119.) Tutkielmassani jatkan sisällönanalyysin kautta saamaani pelkistetyn aineiston tulkitsemista representaatioiksi eli tutkin, millaisia esityksiä aineisto tekee miehistä.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ensimmäisenä vaiheena on aineiston purkaminen osiin ja sen jälkeen etsitään ja yhdistetään aineistossa esiintyvät samankaltaisuudet. (ks. Kohlbacher 2006.) Tuomi ja Sarajärvi (2018, 122) kuvaa sisällönanalyysin perustuvan loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto ensin hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Aineiston analyysia tehdään tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa, jotka voidaan karkeasti jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen, toisena vaiheena toimii aineiston klusterointi eli ryhmittely ja kolmantena vaiheena aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.)

Aineiston pelkistämisvaiheessa etsitään aineistosta tutkimukselle olennainen tieto ja karsitaan kaikki muu pois. Pelkistetyksi aineistoksi jää siis vain tutkimustehtävää ja tutkimuksen kyseessä modaalisuutta ilmaisevat ilmaisut. Pelkistämisvaiheeseen kuuluu myös ilmauksien muodostaminen alustaviin ryhmiin, jotka analyysin toisessa vaiheessa eli klusteroinnissa ryhmitellään tarkempiin luokkiin. Luokan nimet voivat olla esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuus, piirre tai käsitys. Kolmannessa vaiheessa eli aineiston abstrahoinnissa edetään alkuperäisdatan kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125.) Tutkielmassani teoreettisten käsitteiden luominen tapahtuu representaation käsitteen näkökulmasta. Johtopäätöksiä muodostaessa tärkeäksi nouseekin, että tulkitsemisen aineistoani pohtien, millaisen esityksen se luo miehistä. Sisällönanalyysillä aineisto järjestetäänkin vain johtopäätöksien tekoa varten eikä abstrahointi vaiheessa tehdyt teoreettiset käsitteet vielä yksinään riitä tutkimuksen tuloksiksi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117; Grönfors 1982; Grönfors & Vilka 2011). Lopullisia representaatioita kirjoittaessani on tärkeää, että yhdistän aineiston teemoja aiheeseen liittyvään teoreettiseen keskusteluun ja aikaisempaan tutkimukseen, jottei esittämäni representaatiot jää irralliseksi muusta maailmasta.

4.3.5 Modaalisuus analyysia ohjaavana käsitteenä

Analyysissä käytän apuna modaalisuuden käsitettä, jota tarkastelen niin kielitieteen kuin kirjallisuudentutkimuksen näkökulmista. Modaalisilla ilmaisuilla otetaan kantaa jonkin asiantilan mahdollisuuteen, välttämättömyyteen tai asian todenperäisyyteen tai todennäköisyyteen. (Kuiiri 2012, 62.) Tutkin kirjan henkilöiden kohdistuvia välttämättömyyksiä tai mahdollisuuksia, jotka tuovat esille, miten kirjassa miehet esitetään. Miten miehuus rakentuu halujen, toimintojen, tietojen ja ominaisuuksien kannalta, mitkä näistä tekijöistä miehuuden kannalta täytyy täytyä ja, missä asioissa miehuuden kannalta jää mahdollisuuksia toimia myös muilla tavoin. Toisaalta myös, mitkä ovat miehen sukupuolen takia hänelle todennäköisimpiä toimintoja, haluja tai ominaisuuksia.

Modaaliset ilmaukset esitetään usein kolmen eri luokan kautta. Episteemisen modaalisuus ilmaisee esittäjän kantaa esittämänsä asian todenperäisyydestä. Tämä luodaan muun muassa ilmaisuilla: ehkä, luultavasti, varmaan, saattaa, tuskin ja muilla samantyyillisillä ilmaisuilla. Episteemiset ilmaukset mahdollistavat jonkin asiantilanteen ilmaiseminen, vaikka asian esittäjä ei olisi siitä fakta tietoa. Totuudenperäisyyden lisäksi usein tutkitaan episteemisen modaalisuuden yhteydessä myös evidenttiaalisuutta, joka asian todenperäisyyden sijasta esittää tiedon alkuperää. Tällöin asiantilan esittäjä voi itse vetäytyä asian totuudenperäisyydestä pois ilmaisemalla tiedon tulleen muualta. Esimerkiksi lause *Kalle on kalassa*, voidaan esittää niin, että *Kalle on kuulemma kalassa*, jolloin puhuja vetäytyy itse pois tietonsa todenperäisyydestä. (Kuiiri 2012, 62–63.) Evidenttiaalisuudella ei ole juurikaan merkitystä tutkielmassani.

Kaksi muuta modaalisuuden muotoa ovat puhujan kannanottoja asiantilan mahdollisuuteen tai välttämättömyyteen. Dynaaminen modaalisuus ilmaisee, että asian mahdollisuus tai välttämättömyys johtuu ihmisen omista kyvyistä tai ulkomaailman tilanteen muista tekijöistä. Esimerkiksi henkilön kiivastuminen voidaan esittää johtuvan kyseisen henkilön luonteenpiirteistä esimerkiksi äkkipikaisuus-

desta johtuvaksi. Ulkomaailman tilanteen muita tekijöitä voi esimerkiksi olla sää-
ilmiö eli pakkasella riski jäätymiseen on sääilmasta johtuva mahdollisuus. (Kuiri
2012, 63–64.) Dynaaminen modaalisuus on tärkeää tutkielmalleni etenkin, kun
se ilmaisee mahdollisuutta tai välttämättömyyttä henkilön luonteenpiirteiden
kautta. Tätä kautta voin nähdä esityksiä miehiin liitetyistä ominaisuuksista. Esi-
merkiksi, jos jonkin asian mahdollisuus on tulkittavissa johtuvan henkilön suku-
puolesta.

Deonttinen modaalisuus ilmaisee asiantilan mahdollisuutta tai välttämättömyyttä,
mutta tällaisissa ilmaisuissa syy nähdään ihmisten välisistä sosiaalisista syistä
johtuvaksi. Tällaisissa ilmauksissa ei tarvitse pakon tai luvan antajaa ilmaista sel-
västi mitenkään ja esimerkiksi sisäiseen pakkoon tai vapautteen helposti kytkey-
tyy yhteisön normi. Toisaalta puhuja voi myös itse asettaa muille pakkoja tai va-
pauksia tai ainakin yrittää vaikuttaa toisen ihmisen tekemisiin ilmauksillaan.
Deonttinen modaalisuus ei siis johdu konkreettisista ilmiöistä vaan ennemmin ih-
misten välisistä sopimuksista, jotka voivat olla myös niin sanottuja sanattomia
sopimuksia eli odotuksia, miten ihmisten pitäisi toimia tai käyttäytyä. (Kuiri 2012,
64.) Tutkielmalleni myös deonttinen modaalisuus on tärkeää, sillä sen kautta pys-
tyn havaitsemaan kirjan maailman yhteisön normeja liittyen sukupuoleen.

Tutkielmani aineiston analysoimisessa käytän osaltani jokaista kolmesta modaa-
lisuuden muodosta. Olen ensisijaisesti keskittynyt deonttiseen ja dynaamiseen
modaalisuuteen, mutta koska modaalisisissa ilmauksissa voi esiintyä tai ne voivat
olla tulkittavissa eri modaalisuuden muotojen kautta, esiintyy tutkielmassani ja
siinä tehdyissä tulkinnoissa modaalisuutta sen kaikissa muodoissa. (ks. Kuiri
2012, 65.) Episteeminen modaalisuus jää enemmän taustalle tutkielmassani,
mutta sekin tuo ilmaisuille omaa sävyään, jota ei voi täysin sivuuttaa ainakaan,
kun kyseessä on henkilöön liittyvät odotukset.

Modaalisuuden tunnistamisessa aineistostani olen käyttänyt ensisijaisesti mo-
daaliverbejä hyväkseni. Modaaliverbeistä mahdollisuutta ilmaisevat muun mu-

assa voida, saattaa, saada, mahtaa ja taitaa. Välttämättömyyttä sen sijaan ilmaisevat muun muassa pitää, täytyä, tarvita, tulla, sopia, pystyä, kyetä ja päästä. On myös olemassa muita verbejä ja tapoja, jotka ilmaisevat mahdollisuutta tai välttämättömyyttä. Lisäksi verbejä voidaan käyttää myös eri muodoissa, joista esimerkiksi konditionaali muoto luo ilmaisuun enemmän tulkinnanvaraa lieventämällä ilmaistua mahdollisuutta tai välttämättömyyttä. Jokainen lause pitää tulkita sen laajemmassa kontekstissa. (Laitinen 1992, 16; Kangasniemi 1992, 292.) Aineiston analyysissä olen pintaluvun aikana poiminut ja teemoittanut edellä mainittujen kaltaisia ilmauksia. Sen jälkeen olen suunnannut lähilukuni lähinnä näihin ilmauksiin ja konteksteihin, missä ne on esitetty, ja sen jälkeen tulkinnut, millaisia representaatioita ne luovat kirjoissa esiintyvistä mieshenkilöistä. Modaalisten tulkintojen muodostamisessa olen käyttänyt Heikki Kangasniemen (1992) *Modal expressions in finnish* -kirjaa sekä myös Kaija Kuirin (2012) *Johdatus semantiikkaan* -kirjaa, jotka molemmat päätyivät olemaan tulkintojen teossa merkittäviä opastajia.

4.3.6 Tutkimuksen aineiston analyysin vaiheet ja toteutuminen

Tutkimukseni tutkittavien dokumenttien eli *Shell's Angles* -kirjasarjan kahden ensimmäisen osan ja *Miisa*-kirjasarjan kahden ensimmäisen osan analysointi tapahtui karkeasti kuvailtuna kolmessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe oli aineiston pelkistäminen merkittäviin osiin tutkimuskysymykseni ja analysointi ohjaavan modaalisuuden käsitteen kannalta. Käytännössä lukiessani poimin kirjoista kaikki kohdat, joissa miehet tai pojat toimivat, ajattelivat, sanoivat tai heistä ajateltiin, sanottiin tai tehtiin huomioita sekä, kun nämä kohdat sisälsivät kielellisesti modaalisuutta.

Modaalisuuden huomioiminen näkyi niin, että aineisto keskittyi lähinnä sellaisiin kohtiin, joissa miehet tai pojat itse ilmaisivat välttämättömyyttä tai mahdollisuutta jollain tavalla itselleen tai toisille henkilöille, tai muut henkilöt ilmaisivat samankaltaista modaalisuutta heitä kohtaan. Modaaliset ilmaisut voivat myös kertoa asian

todenperäisyydestä tai sen todennäköisyydestä. Tutkittavan ilmiön kannalta rajattu aineisto päätyy käsittelemään sitä, minkälaisia valintoja pojat ja miehet tekevät, kun heillä on mahdollisuus valita, millaisia rajoituksia ja odotuksia heidän toimintaansa kohdistuu, mutta myös miten he itse asettavat samanlaisia rajoituksia ja odotuksia itselleen ja muille, ja mitä miehet ja pojat ajattelevat muiden tekemistä valinnoista. Rajoituksilla yritän kuvata kaikkea sellaista, missä joko täytyy toimia jollain tavalla tai ei saa toimia juuri jollain tietyllä tavalla.

Analysointini toisessa vaiheessa ryhmittelin saamani pelkistetyt aineistolainaukset aineistolähtöisesti muodostuneisiin luokkiin. Tällaisia teemoja olivat muun muassa väkivalta, kaverisuhteet, alkoholi, seksuaalisuus ja heteroseksuaalisuuden korostuminen. Tässä vaiheessa jouduin jo palaamaan välillä takaisin kirjan tekstiin, koska pelkistetyt aineistolainaukset eivät aina kertoneet sitä kontekstia, jossa ne oli sanottu. Lisäksi myös representaatioiden luomisen kannalta on tärkeää huomata myös se konteksti, missä asiat esitetään. Ryhmien sisällä pyrin myös luokittelemaan ilmauksia modaalisuuden käsitteen kannalta, mutta luovuin tästä ensimmäisen kirjan analysoinnin jälkeen. Erilaista modaalisuutta ilmaisevat virkkeet saattoivat ilmaista lähes samaa asiaa ja oli mielekkäämpää luokitella aineistolainaukset pelkästään ryhmille saatujen teemojen mukaisesti ja sen jälkeen tulkita jokainen aineistolainaus erikseen sen omassa kontekstissaan.

Analysointini viimeinen vaihe jakautui minulle kahteen osaan. Tuomen ja Sarajärven (2018, 124–125) abstrahointi vaiheessa etsitään tutkimuksen kannalta olennaista informaatiota ja muodostetaan tästä valikoidusta tiedosta teoreettisia käsitteitä. Kirjoitin ensin tutkimukseni tuloslukuun aineistolähtöisesti tulokset eli representaatiot auki jokaisesta kirjasta erikseen. Tämä vaati vielä luokiteltuihin ilmauksiin uudelleen palaamista, jotta niitä pystyi tulkitsemaan koko kirjan kontekstissa. Lisäksi tässä vaiheessa modaalisuuden käsitteestä tuli aineiston tulkitsemisen kannalta tärkeä työkalu. Tekemäni tulkinnat eivät perustu pelkästään omaan subjektiiviseen tulkintaani vaan ne saavat paljon kielitieteellistä tukea modaalisuuden käsitteeltä, jolloin koen, että tulkinnoista tuli objektiivisempia ja representaatioista täten perustellumpia.

Analysointi viimeisessä vaiheessa aloin etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia aiemman tutkimuksen kanssa ja vertaamaan kirjan luomia representaatioita sitä ympäröivään todellisuuteen. Teoreettiseen viitekehykseen tutkimustulosten sitominen on laadullisen tutkimuksen onnistumisen kannalta tärkeää (Eskola & Suoranta 1998, 176). Tässä vaiheessa päätin myös yhdistää tuloksien teemojen alle aina yhden kirjasarjan tulokset, sillä saman kirjasarjan kirjojen välillä teemat olivat varsin samanlaiset. Näin lukija välttyy turhalta toistolta. Lisäksi Miisa-kirjasarjan osalta tämä oli välttämätöntä, koska sen aineisto olisi jäänyt yksittäisen kirjan osalta liian laihaksi. Yritin myös muodostaa teemat niin, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiini ja otsikoin tuloksien luvut sen mukaisesti.

4.5 Tutkimusaineiston esittely ja analyysin lukuohje

4.5.1 Shell's Angles -kirjasarjan esittely

Seuraavaksi käyn läpi Shell's Angles -kirjasarjassa esiintyvät hahmot ja kirjojen yleisen juonen läpi, jotta lukijan olisi helpompi seurata luvussa 5 tehtyä tulkintaa. Shell's Angles -kirjasarjan kannalta tärkeimmät hahmot ovat kirjasarjan poikaporukan muodostavat Henri, Rudi ja Samu. Ensimmäisen kirjan päähenkilönä toimii Henri ja kirja seuraa tapahtumia hänen näkökulmastaan, vaikka hän ei kirjan kertojana toimikaan. Kirjan kertoja on niin sanottu ”kaikkietävä kertoja”, joka tuo esille kaikkien hahmojen ajatuksia sekä kuvaa kirjan tapahtumia. Henri on hahmona varsin neutraali ja uskon, että kirjailijan intentio on ollut tehdä hänestä hahmo, johon lukijan on helppo samaistua. Rudi ja Samu tulevat ensimmäisessä kirjassa ensisijaisesti esille Henrin kavereina, mutta toisessa kirjassa kaikkia poikia voidaan pitää kirjan pääosan esittäjinä. Rudi on kaveriporukan vilkkain yksilö, joka tekee usein kummalluksia tai haasteita. Samu on vakavampi ja rauhallisempi henkilö. Kirjasarjan muista hahmoista tärkeitä ovat Henrin ensimmäisen kirjan

ihastus ja toisen kirjan tyttöystävä Milla sekä Henrin ja Samun isät. Lisäksi kirjasarjassa nähdyt öykkärit Tumpi ja Jarkki. Pysin tuomaan tulosluvussa hahmot vielä tarkemmin esille tarvittaessa.

Shell's Angles -kirjan juoni rakentuu Henrin rakkauden tavoittelun ympärille. Henri ja hänen kaverinsa Samu ja Rudi keksivät perustaa mopojen, koska he ajattelevat sen vetoavan tyttöihin. Kenelläkään heistä ei ole kyllä ollut vielä tyttöystävää ja Henriltä puuttuu mopokin, mutta he eivät anna sen estää asiaa. Pojat tarvitsevat mopojen logon tekemiseen apua ja pojat päättävät kysyä apua Henrin ihastukselta. Mopojengi saa logon ja jengiliivit samalla, kun Henri tutustuu yhä paremmin Milla nimiseen tyttöön. Mopoliivit johtavat koulun kiusaajahahmon Tumpin huomioon, mikä johtaa lopulta Samun ja Tumpin väliseen tappeluun. Henrin ihastuminen Millaan johtaa poikien seikkailuun ensin Millan isän mökille, kun he luulevat tämän olevan vastoin tahtoaan mökkireissulla, jottei Milla ja Henri voisi jatkaa seurusteluaan. Pojat löytävät Millan, ja Henri päätyy olemaan yöstä Millan isän mökillä, Samun ja Rudin yöpyessä läheisellä laavulla. Myöhemmin keväällä poikaporukka suuntaa samaiselle mökille viikonlopuksi Millan ja hänen ystävänsä Venlan kanssa. Koko porukka päätyy illanvieton lomassa saunomaan, nauttimaan alkoholia ja Henri, Samu ja Rudi käyvät nakuajelulla mopoilla. Ilta päättyy, kun Venla määrää Millan ja Samun tekemään pullonpyörityspelissä erilaisia tehtäviä, joista Henri tulee mustasukkaiseksi. Henri lähtee ajamaan mopollaan kännissä ja kolaroi auton kanssa. Kirjan loppu käsittelee Henrin päätymistä sairaalaan ja kavereiden sairaalassa vierailua.

Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirja alkaa Rudin luota. Henri, Samu ja Milla yllyttävät tätä kysymään ihastuksensa numeroa, jonka Rudi tekeekin. Rudi saa numeron ja alkaa tekstailemaan tytölle. Kirjan tapahtumat liikkeelle saavaksi ongelmaksi muodostuu tytön poistuminen paikkakunnalta, kun Rudi kuulee tytön olevan lähdössä kesätöidensä jälkeen Kalajoelle. Poikaporukka keksii lähteä käymään tytön perässä Kalajoella, Henrin tyttöystävän mennessä käymään Helsingissä. Matka Kalajoelle esitetään eräänlaisena road trippinä, jonka aikana

nähdään monenlaisia kommelluksia. Pojat eivät heti löydä Rudin ihastusta ja tämän kaveriporukkaa, mikä johtaa kohtaamisiin muiden tyttöjen kanssa sekä rannalla olevaan poikaporukkaan, jonka kanssa pojilla tulee riita. Lopulta Rudi, Henri ja Samu löytävät Rudin ihastuksen ja suuntaavat tämän mökille juhlimaan. Juhlat sujuvat hyvin, kunnes Rudi saa aamulla viestin, että hänen äitinsä on sairaalassa. Pojat lähtevät takaisin kotipaikkakunnalleen. Kirja loppuu Rudin saadessa tekstarin. Hänen ihastuksensa on raskaana.

4.5.2 Miisa-kirjasarjan esittely

Miisa-kirjasarjan tärkeimmät hahmot ovat Miisa, Miisan paras ystävä Kata, Miisan kaksoisveli Matias, Miisan pikkusisko Minttu, Miisan luokkatoveri ja ihastus Anton, Miisan isä ja äiti, ja Miisan valmentajat Alex ja Emppu. Kirjasarjan tapahtumat kuvataan Miisan näkökulmasta. Kertojana toimii ”kaikkietävä kertoja”, joka kuvailee tapahtumia ja kertoo henkilöiden ajatuksia ja tunteita. Kerronta on toisaalta myös todella suurella määrällä Miisa-keskeistä ja näin ollen kertoja keskittyy kertomaan Miisan tunteista ja ajatuksista jättäen muiden hahmojen tuntemukset ja ajatukset sivuun. Kertojana ei voi kuitenkaan pitää Miisaa itseään.

Miisa-kirjasarjan ensimmäisessä osassa Miisan kaksoisvelen teini-ikäisen Miisan elämä pyörii murrosiän haasteiden ja taitoluistelun yhteensovittamisen ympärillä. Kirjassa esiintyy vain kourallinen mieshahmoja eri suuruisissa rooleissa. Taitoluistelun ulkopuolisessa elämässä tärkeäksi Miisalle muodostuu hänen ihastuksen kohteensa Anton, joka toimii teini-ikäisten poikien pää- ja lähes ainoana edustajana. Lisäksi Miisan kaksoisveli Matias edustaa teini-ikäisiä poikia, mutta hän esiintyy vain pienessä määrin kirjassa. Aikuisia miehiä kirjassa merkittävästi esiintyy vain kaksi. Toinen heistä on Miisan isä ja toinen Miisan taitoluisteluvälmentaja Alex. Heidän roolinsa eivät ole suuria, mutta ne ovat merkittäviä niin Miisan elämän kuin kirjan tapahtumien kannalta. Kirjan juoni rakentuu Miisan pohtimisesta kannattaako hänen jatkaa taitoluistelua harrastuksena. Hän pitää luistelusta tauon loukattuun nilkkansa käydessään Antonin luona järjestetyissä juh-

lissa. Lopulta Miisa päättää jatkaa taitoluistelua ja onnistuu tekemään kaksois-axel-nimisen taitoluisteluhyppyn. Kirja päättyy Antonin tuodessa Miisalle Miisan pyörän takaisin.

Miisa-kirjasarjan toisessa osassa Miisa voittaa kultaa esiintyvä lähes samat mieshahmot kuin kirjasarjan ensimmäisessä osassa. Heitä ovat Miisan ihastuksen kohde Anton, Miisan isä ja pienemmässä osassa Miisan kaverin isä, taitoluisteluvalmentaja Alex sekä todella pienessä roolissa Miisan veli Matias. Kirjan juonessa Miisa voittaa ensimmäisen taitoluistelukilpailun kirjan alussa, samalla, kun hänen paras ystävänsä vaikuttaa etäiseltä. Miisa epäilee Katan olevan kateellinen hänen voitostaan, mutta syyksi paljastuu Katan vanhempien väliset ongelmat. Samalla Miisan suhde ihastuksen kohteeseen Antoniin syventyy ja he käyvät treffeillä. Miisa miettii kirjassa, että seurustelevatko he Antonin kanssa vai eivät. Kirjan lopussa Miisa ja Anton päättävät seurustelevansa.

4.5.3 Analyysin lukuohje

Olen yhdistänyt tulokset luvussa kirjasarjan kirjat aina yhden luvun alle. Miisa- ja Shell's Angles -kirjasarjan tulokset esitän siis erillisinä. Sen sijaan kirjasarjojen kahta kirjaa en ole erotellut tuloksissa vaan esitän molemmista kirjoista muodostetut representaatiot teemoittain. En myöskään esitä tuloksiani siinä järjestyksessä, missä ne tapahtuvat kirjoissa, mutta pyrin aineisto-otteita käsitellessä ilmaisemaan aina mahdollisimman selkeästi, mistä kirjasta aineisto-ote tai tapahtumat ovat lukemisen helpottamiseksi.

Aineisto-otteet olen erottanut muusta tekstistä sisentämällä tai lyhyempien otteiden tapauksessa lainausmerkeillä. Olen pyrkinyt alustamaan otteet pääsääntöisesti ennen aineisto-otetta ja esittämään tulkinnan heti otetta seuraavassa kappaleessa. Joissain tapauksissa aineisto-otteeseen ei kuitenkaan liity alustusta edeltävässä kappaleessa, esimerkiksi luvun alkaessa suoraan aineisto-otteesta. Näissä tapauksissa pyrin esittämään tulkinnan otteesta heti seuraavan tekstikap-

paleen alussa. Otteista olen lisäksi kursivoinut modaaliverbejä, sekä tekstin sisällä myös tarkentaakseni, miten käytän modalisuutta aineisto-otteiden tulkinassa. Muutamassa aineisto-otteessa käytetään kolmea peräkkäistä pistettä, mitkä vaikuttavat katkaisevan otteen poikki keskeltä lausetta. Näissä tapauksissa en kuitenkaan ole lisännyt pisteitä itse vaan ne ovat osa kirjojen alkuperäistä tekstiä, jossa lauseen kesken jääminen on merkitty kyseisellä tavalla. Sulkuihin lisätyt tarkennukset kuten vuorosanan puhujan nimen olen lisännyt silloin, kun se ei tule muuten aineisto-otteesta ilmi.

5 Tulokset

5.1 Miessukupuolen representaatio Shell's Angles -kirjasarjassa

5.1.1 Huumori, auttaminen ja luottamus poikien välisissä ystävyys- suh- teissa

”– Naljailletteko te aina toisillenne noin paljon? Milla kysyi ja leikkasi samalla jo toista hihaa Henrin isän takista.

– Me on yritetty vähentää nyt kun meillä on hienoa naisseuraa, Rudi sanoi ja yritti yhä työntää lankaa neulan silmään siinä kuitenkaan onnistumatta.

– Ai milloin tänne *tulee* joku hieno nainen? Samu sanoi ja virnisti Millalle

– Kiitos vain, Milla sanoi ja väläytti tekohymyn Samulle, mutta näytti kuitenkin tyytyväiseltä päästyään osaksi naljailurinkiä.

– Sitä paitsi me naljailaan aina hyväntahtoisesti ja rakkaudesta, ei koskaan pahalla, Rudi sanoi ja yritti kostuttaa lankaa suussaan.

– Joo, ei meistä kukaan loukkaannu, kaikki tietää, milloin on huumoria pelissä, mutta osataan me olla vakaviakin, Henri sanoi.”

Poikien ystävyys kirjasarjassa rakentuu perinteisellä tavalla, jonka olennainen osa on kavereita yhdistävä yhdessä luotu huumori (Huuki, Manninen & Sunnari, 2010; Korkiamäki & Kallio 2014). Ylläolevassa lainauksessa nousee poikien kesken vallitseva naljailukulttuuri esille, jolla he luovat yhtenäisyyden tunnetta toisiinsa. Kohtauksessa Henrin ihastuksen kohde Milla on ensimmäistä kertaa poikien kaveriporukassa mukana ja löytääkin tiensä kaveriporukan jäseneksi lähtemällä mukaan poikien läpän heittoon. Syrjäkylien poikia tutkiessaan Armila, Käyhkö ja Pöysä (2018, 278) tekivät havainnon, että poikien vitsejä ymmärtäviä tyyppisiä määriteltiin ”hyviksi tyypeiksi”, joihin muun muassa vitsejä ymmärtävä

nuoriso-ohjaaja kuului. Millan pääsy ”hyväksi tyypiksi” ilmenee Samun puheen-
vuorosta, kun hän naljailee Millalle. Modaaliverbi *tulee* ilmaisee tulevaisuutta
(Kangasniemi 1992, 348), joka tässä lauseessa tarkoittaa, ettei Millaa voi sanoa
hienoksi naiseksi. Se tekee Millasta tytön, joka voi livahtaa poikaporukkaan mu-
kaan helposti, koska pojat eivät näe häntä ”hienostelijana”.

Tytön tuleminen kaveriporukan piiriin näyttäytyy vakavampien keskusteluiden
mahdollistavana voimana, minkä Shell’s Angles -kirjassa Samu tuo seuraavalla
toteamuksellaan esille: ”Sitä se teettää, kun porukkaan *tulee* tyttö, heti menee
kaikki ihan vakavaksi ja henkeväksi, Samu naurahti ja pyyhki samalla helpotuk-
sen kyyneleen poskeltaan.” Edeltävässä lainauksessa käytetään modaaliverbiä
tulla, joka ilmaisee välttämättömyyttä (Kangasniemi 1992, 348). Lainaus voidaan
tulkita niin, että vakavien ja henkevien asioiden jakaminen ei kuulu kaveriporukan
normaaliin tekemiseen vaan sen salliva voima on juurikin tyttö, jonka tuleminen
kaveriporukkaan ei vain mahdollista syvempiä keskusteluja vaan suorastaan pa-
kottaa pojat avautumaan henkilökohtaisemmista asioista. Samassa kohtauk-
sessa Samu, joka kertoo pahoinpitelevästä isästään, päätyy kyynelehtimään
sekä myös muut pojat näyttävät tunteitaan tavallista enemmän. Haavoittuvuuden
näyttäminen vaikuttaa olevan mahdollista juuri Millan läsnäolon vuoksi. Toinen
tulkinta voisi olla, että Millan läsnäolo sai pojat keskustelemaan oikeista asioista,
mikä mahdollisti poikien oikeiden tunteiden esille tulemisen.

Tutkimuksissa on havaittu, ettei poikaporukoissa usein keskustellakaan elämän
vastoinkäymisistä, henkilökohtaisista tai intiimeinä pidetyistä asioista tai tunteista
(Armila, Käyhkö & Pöysä 2018, 277; myös Virtanen 2018, 250). Haavoittuvuuden
osoitukset eivät kuulu perinteiseen miehen malliin (Virtanen 2018, 252–253).
Shell’s Angles -kirja purkaa tältä osin kuvaa miehisyydestä poikien jakaessa toi-
silleen henkilökohtaisempia asioita. Pojat myös näyttävät tunteitaan henkilökohtaisempia asioita kertoessaan. Toisaalta kirjan kaveriporukalle tämä oli mahdol-
lista vasta naisen tullessa mukaan kaveriporukkaan. Millan voidaan tulkita tuoneen
kaveriporukan piiriin feminiinisiä ominaisuuksia kuten juuri tunteiden näyttämistä.

Naisen läsnäolo luo turvallisen tilanteen, missä pojat voivat puhua oikeista asioista, menettämättä maskuliinisuuttaan. Lisäksi pojat kertoessaan omista asioistaan keventävät sitä osin huumorilla. Huumori on huomattu olevan vahvasti läsnä poikien välisissä ystävyysuhteissa ja toimii osaksi suojakeinona vakavammista asioista puhuttaessa (Virtanen 2018, 250).

Poikien kaveruuteen Shell's Angles -kirjasarjassa kuuluu myös toisten auttamista ja neuvojen tarjoamista ongelmatilanteissa. Tämä tulee ilmi muun muassa tilanteessa, kun Rudi on hävinnyt vanhempiansa rahaa nettipokerissa ja pyytää kaveriltaan lisää rahaa, jolloin käydään seuraava keskustelu:

”– Sä vaan häviäisit nekin [rahat], jos jostain saisit. Ehkä sun *pitäisi* vaan kertoa sun vanhemmille, Henri sanoi.

– En mä pysty. Ne tappaa mut. Enkä mä vaan *voi*. (Rudi)

– Eikä tapa, Milla sanoi. – Sun *pitää* vaan myöntää virheesi.

– Mä haluan vielä yrittää korjata mokani, Rudi sanoi epätoivoisesti.”

Neuvo ylläolevassa esimerkissä esitetään *pitää* verbin konditionaalimuodossa, mikä tekee sen tulkitsemisesta hankalampaa. Rudille kerrotaan, miten olisi hyvä toimia tässä tilanteessa, mutta samalla ei oleteta, että hän niin tekisi tai hänen olisi niin pakko tehdä. (ks. Kangasniemi 1992, 343.) Tämä kertoo hyvin poikien ystävydestä. Toista voidaan neuvoa, miten olisi parasta toimia, mutta tämä saa itse tehdä päätöksen siitä, miten lopulta toimii. Kaverin päättäessä toimia toisin kuin neuvotaan, kaverit pysyvät myös silloin hänen tukena.

Ystävän tukeminen miestenpiireissä on havaittu velvollisuudeksi, kun ystävällä on todellinen hätä kyseessä, vaikka tyypillisesti suomalaisen miehen stereotyyppiin kuuluu ensisijaisesti ratkaista ongelma itsenäisesti (Virtanen 2018, 251, 255). Avun pyytäminen voi taten jo ilmaista, että nyt on todellinen hätä kyseessä. Kirjassa Rudi päätyy pyytämään kaveriltaan rahaa, jotta voisi voittaa häviämänsä vanhempien rahat takaisin. Henri, Samu ja Milla näkisivät paremmaksi

ratkaisuksi, että Rudi vain kertoisi vanhemmilleen asiasta, mutta kun Rudi ei siihen suostu, päätyy Milla lainaamaan tälle rahaa. Rudi häviää myös Millalta lainaamansa rahat ja kerrottuaan kavereilleen siitä, he neuvovat häntä uudelleen kertomaan vanhemmilleen ja lupautuvat tulemaan Rudin tueksi. Rudissa näkyy suomalaisen miehen stereotyyppinen luonne, missä vaaditaan tietyssä määrin itsenäistä pärjäämistä ja omien tekojensa vastuun kantamista, ja hän päättää kertoa yksinään vanhemmilleen. Tilannetta voidaan tulkita niin, että Rudin jo asetettua itsensä haavoittuvaan asemaan pyytäessään apua, hän säilyttää maskuliinisuuttaan selvittämällä tilanteen lopulta itse.

Shell's Angles -kirjasarjan kaveriporukassa hyvän ystävän auttaminen on välttämättömyys, kun kyseessä on jotain vakavaa, tai, kun auttamisesta ei aiheudu auttajalle itselleen haittaa. Kaveria autetaan, oli kyseessä yritys löytää tyttöystävä, salaisuuden salassa pitäminen tai, jotta kaveri pääsisi levittämään aurinkorasvaa tytön selkään, mitä Rudi yrittää selittää: ”Ei kun..., tai siis..., no, meidän *piti* vain kistaa yksien tyttöjen puolesta, että Samu *pääsi* levittämään niiden selkään aurinkorasvaa.” Välttämättömyytenä auttaminen ilmaistaan varsinkin silloin, kun kyseessä on esimerkiksi hyvältä tytön silmissä näyttäminen, kaverin ollessa tappelussa tai esimerkiksi, kun Rudille selviää, että hänen äitinsä on sairaalassa. Auttaminen ei kuitenkaan ole välttämättömyys kaikissa tilanteissa. Joskus se vaatii kavereiden suostuttelua ja toisinaan siitä voi jäädä palveluksen velkaa. Näitä tilanteita ovat ne, joissa yksi kaveriporukan jäsenistä lähinnä hyötyy tilanteesta ja se aiheuttaa muille harmia tai epämukavuutta.

”– Sori pojat, Henri sanoi. – Ei se oikein käy. Ettekö muista, että teidän *pitäisi* olla meillä yötä? Vaikuttaa vähän siltä, että teidänkin *pitää* jäädä tänne.”

”– Okei, Samu sanoi. – Mutta sä jäät sitten aika ison palveluksen velkaa, ja mä aion jonain päivänä vielä lunastaa sen, siihen *voit* vaurautua.”

Yllä olevassa lainauksessa Henri ilmoittaa vaatimuksensa välttämättömyytenä, joka ilmaistaan modaaliverbillä *pitää*. Henrin vuorosanoissa *pitää* ilmaisee deonttista välttämättömyyttä, joka näyttäytyy suorana vaatimuksena poikien keskustelussa. (ks. Kangasniemi 1992, 341–342.) Samu lisää ehdon poikien jäämiselle, joka tässä tapauksessa näyttäytyy myöhempänä vastapalveluksena. Henrin, Rudin ja Samun ystävyyteen kuuluu auttaa toista epämukavuudesta huolimatta, kunhan oletuksena on, että toinen vastavuoroisesti auttaa toista tilanteen ollessa toisinpäin. Tästä esimerkkinä on tilanne, jossa Henri päätyy pussaamaan toista tyttöä kuin omaa tyttöystäväänsä ja Samun pitäisi salata asia:

- ”– Ethän sä sano tästä mitään Millalle? Henri kysyi.
 – No en en! Samu tiuskaisi ja putsaili vaatteitaan.
 – Sä olet kusipää mutta silti mun paras ystäväni. Ala mennä nyt!
 (Samu)”

Vaihtoehdoksi jää olla auttamatta, kun tarvittava teko sotii omaa moraalialia vastaan. Tästä esimerkkinä toimii tilanne, missä Henri pyytää Samua salaamaan tyttöystävältään pusun, jossa Henri pussasi toista tyttöä kuin tyttöystäväänsä. Henri itse kuin myös Samu ilmaisevat asian niin, että olisi oikein, että Samu kertoisi Henrin tyttöystävälle asiasta, mutta Samu päätyy lopulta salaamaan asian, koska Henri on hänen paras ystävänsä. Ira A. Virtasen (2018, 243) tutkimuksessa välittäminen miesten ystävyysuhteissa näyttäytyi hyväksyttävänä, kun se mukailee vallitsevia normeja. Mutta, kun ystävä rikkoi vallitsevia normeja ja toimintaa ei silti tuomittu, ystävyysuhteiden syveni (Virtanen 2018, 256). Myös Shell’s Angles -kirjasarjan miesten välisissä ystävyysuhteissa tämä vaikuttaa päteväksi. Samu olisi voinut tuomita ja kertoa pususta Henrin tyttöystävälle, koska toiminta oli vallitsevien normien vastainen. Ystävyysuhteiden mahdollisesti syveni, kun Samu ei näin toiminut.

Auttamiseen jää vaihtoehtoja myös silloin, jos tehtävä asia vaatii itsensä nolaaamista tai henkilöllä on jokin hyvä perustelu auttamatta jättämiseen. Tällaiseksi perusteluksi nousee esimerkiksi se, että Henri ei ole varma uskaltaako ajaa vielä

mopollaan pitkiä matkoja ajamansa kolarin jälkeen. Apua ei myöskään ole aina pakko ottaa vastaan ja esimerkiksi Rudi jättää kavereidensa tarjoaman rahalliseen apuun tarttumatta, koska haluaa tienata rahat itse. Rudi päätyy molemmissa kirjasarjan kirjoissa kieltäytymään avusta ja haluaa mieluummin pärjätä itse. Tämä vahvistaa kuvaa siitä, että miehelle on hyvä pärjätä itsenäisesti, mikä on varsin klassinen hegemoniallisen maskuliinisuuden piirre (Virtanen 2018, 255).

Kaveriporukassa on tehty yhteinen lupaus siitä, ettei kukaan nainen saisi tulla ystävyiden tielle, mikä tulee esille seuraavassa lainauksessa:

”– Ja eikö me sitä paitsi olla sovittu, että nainen *ei saa* koskaan tulla meidän ystävyiden tielle, Henri lisäsi.

– Ai niinkö? Milla kysyi kiinnostuneena?

– Et sä ole tullut meidän ystävytemme tielle, sähän olet ollut meidän mukana ja noiden apinoiden ystävä, Henri sanoi.

– Niin, koska me ei haluttu tulla sun onnesi tielle, Rudi sanoi.”

Naisen tuleminen ystävyiden tielle on ilmaistu mahdottomuutena modaaliverbin *saada* negation kautta (ks. Kangasniemi 1992, 323–324). Kirjassa poikien periaatteet eivät välttämättä näy heidän konkreettisessa toiminnassaan. Henri laittaa rakkauden tavoittelunsa usein kavereidensa edelle, mutta myös Rudi ja Samu päätyvät Shell’s Angles -kirjan loppupuolella kilpailemaan samasta tytöstä. Heidän kilpailunsa on tosin leikkimielistä ja hyvässä hengessä tehtyä. Toisin on Henrin kohdalla, jonka luottamus Samuun horjuu muun muassa pullonpyöritysleikin kohdalla Shell’s Angles -kirjassa sekä kirjasarjan toisessa Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa myös, kun Henri syyttää Samun olevan ihastunut Millaan. Samulle on selvää, että kaveriporukan sääntöihin kuuluu, ettei ystävän tyttöystävästä saa olla kiinnostunut. Tämä käy ilmi, kun Rudi kertoo, mitä Samu on sanonut Millan ja Henrin suhteesta: ”Mutta se sanoi myös, ettei ikinä voisi tulla teidän onnenne väliin, eikä edes sitten, jos teillä menisi jostain syystä joskus poikki. Se on vähän sellainen kunniajuttu.” Henrin epäluuloisuus Samua kohtaan näyttäytyy

negatiivisena. Hänen epäilyksensä ovat kaveriporukan kirjoittamia sääntöjä vastaan, sillä ystävään pitäisi luottaa aina. Henri ei osoita sitä samaa periaatetta, mitä Rudi kutsuu ”kunniajutuksi”.

Luottamus kaveriporukan sisällä näyttäytyy pinnallisesti itsestänselvyytenä. Sitä ei saisi kyseenalaistaa ja kaveriin pitäisi aina luottaa enemmän kuin kaveriporukan ulkopuoliseen henkilöön. Henrin ihastuksen Millan kaveri Venla yrittää horjuttaa poikien keskinäistä luottamusta määräämällä ensin pullonpyörityspelin sääntöjen mukaisesti Millan ja Samun pussaamaan sekä sen jälkeen heidät erilliseen huoneeseen viideksi minuutiksi:

”– Miksi se muka oli mustasukkainen? Samu puuskahti. – *Pitäisihän* sen nyt meidät paremmin tuntea! Me vaan juteltiin!

– Hane taisi luulla jotain vähän muuta, Rudi sanoi. – Etkä sä Venla kyllä yhtään helpottanut tilannetta.”

Venla onkin innoissaan aikaan saamastaan eripurasta, mutta Rudi ja Samu eivät halua ottaa osaa Venlan aiheuttamaan kiistaan millään tavalla. Poikien välisiin kirjoittamiin sääntöihin selvästi kuuluu toiseen luottaminen, mutta myös ettei naisen takia tuota luottamusta rikota. Ylläolevassa lainauksessa pojat tuovat esille asian modaaliverbin *pitää* konditionaali muotona, joka ilmaisee tässä virkkeessä, että pojat odottavat Henrin tuntevan kaverinsa paremmin, mutta tapahtuneen tilanteen perusteella näin ei kuitenkaan vaikuttaisi olevan (ks. Kangasniemi 1992, 343–344). Samun hieman tuohtuneista vuorosanoista on aistittavissa, että Henri rikkoo kaveriporukan sääntöjä epäillessään Samua. Luottamuksen säilyminen kaveriporukan kirjoittamattomia sääntöjä kokeilevissa ongelmatilanteissa on huomattu syventävän miesten välisiä ystävyysuhteita (Virtanen 2018, 256). Shell’s Angles -kirjassa Henrin luottamuksen puute aiheuttaa Samussa ja Rudissa hetkittäistä närkästymistä, mutta sillä ei vaikuta olevan pidempää vaikutusta heidän ystävyyteensä. Luottamus tulee esille kirjassa arvona, jonka odotetaan olevan itsestänselvyys. Toisaalta kirjan tapahtumissa pojat rikkovat luottamuksen lupaus ilman sen suurempia seuraamuksia.

5.1.2 Haasteet, jekut ja kommellukset poikien miehuuskokeina

Henrin, Samun ja Rudin ystävyteen kuuluu lähtemättömänä osana erilaiset kommellukset, haasteet ja jekut. Shell's Angles -kirjassa tämä esiintyy poikien suorittamana nakuajeluna, jota he perustelevat ainoastaan sillä, että niin on mahdollista tehdä. Kirjassa nakuajelua ja sen aiheuttamaa reaktiota kuvataan näin:

”Pojat kirmasivat mökin nurkalla odottavien mopojen luokse. Kun he käynnistivät mopojaan, tytöt ilmestyivät ihmeissään ikkunaan katsomaan. Pojat vilkuttivat nauraville tytöille ja kaasuttivat tielle päin. Näky oli hämmentävä, mutta mitäpä muutakaan näiltä pojilta olisi *voinut* odottaa.”

Ylläolevassa lainauksessa käy ilmi, että tällaiset temput ovat näille pojille tyypillisiä, sellaisia, joita heiltä pitäisi odottaakin. Modaaliverbi *voida* on usein monitulkinainen, mutta tässä virkkeessä tulkitsin, että se kuvaa dynaamista modaalisuutta eli mahdottomuutta (ks. Kangasniemi 1992, 315). Oli ikään kuin mahdotonta odottaa pojilta muutakaan. Vähintäänkin he tulisivat tekemään jonkin kommelluksen ja nakuajelu sopi siihen rooliin mainiosti. Tämä vahvistaa kuvaa niin sanotusta ”pojat ovat poikia” ajattelumallista, missä poikien normaaliin elämään erilaiset tempaukset ja kommellukset kuuluvat. Nakuajelua pojat pitävät hauskana ja rohkeutta vaativana tempauksena, jonka takia he alkavat pohtimaan, että pitäisikö sen olla eräänlainen pääsykoe heidän mopojeniinsä. Pääsykokeena nakuajelusta puhuminen saa sen näyttämään eräänlaiselta miehuuskokeelta, joita esimerkiksi Arto Jokinen (2000, 68–69) kuvaa toiminnoiksi, joilla mies ansaitsee kulttuurisen maskuliinisuutensa. Jokisen mukaan tällaisten kokeiden pitää vaarantaa miehen fyysistä tai henkistä kuntoa harkitusti tai miehen pitäisi miehuuskokeissaan kestää fyysistä tai henkistä kipua. Lisää miehuuskokeita nähdään Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa, joista yksi tapahtuu lehmän lypsämistä koskevassa kohtauksessa:

”– En todellakaan lypsä, lypsä ite! Rudi sanoi.

– Sun meemisi, Henri sanoi. – Tästä voisi tulla hyvä video. Mutta tietysti, jos sä et uskalla, niin *voidaanhan* me sitten vaan jatkaa matkaa...

– Ei tässä mistään uskaltamisesta ole kyse! Rudi sanoi.”

Ylläolevassa lainauksessa tulee esille, että Rudilla on teoriassa mahdollisuus perääntyä tempusta, mutta käytännössä se johtaisi pelkurin maineeseen. Mahdollisuus ilmaistaan kyllä modaaliverbillä *voida* (Kangasniemi 1992, 315–316), mutta virkkeen muusta sävystä käy ilmi, että perääntyminen on osoitus siitä, ettei Rudilla riitä rohkeutta. Rudi lopulta kirjassa taipuu painostuksen alla ja päätyy lypsämään lehmää. *Shell's Angles* ja *Kalajoen hiekat* -kirjassa miehuuskokeet ovat selvemmin esillä niin sanottujen *etpä tohi* -haasteiden mukana, jotka pojat videoivat. Useimmiten haasteiden tekijänä on nimenomaan Rudi, jonka idea oli videoida kyseisiä haastevideoita. Henri ja Samu lähtökohtaisesti kieltäytyvät tekemästä haasteita, mutta päätyvät kirjan aikana molemmat osallistumaan yksittäisiin haasteisiin.

Jokisen (2000, 68–69) lisäksi myös Tuija Huuki (2003, 38–40) toteaa, että kouluikäisten poikien keskuudessa maskuliinisuuttaan todistellaan erilaisilla miehuuskokeilla tai kompetenssitodisteluilla. Tällaisia voivat olla juuri huimat tai uhkarohkeat temput, mutta myös esimerkiksi sääntöjen rikkominen. *Shell's Angles* -kirjoissa Henrin maskuliinisuus on turvattu tyttöystävän kautta ja Samun nyrkkeilyharrastus antaa hänelle eräänlaisen ”kovanaaman” leiman, mutta Rudilla ei ole mitään ominaisuuksia, harrastuksia tai esimerkiksi tyttöystävää, mikä turvaisi hänen maskuliinisuutensa. Näin ollen Rudin halukkuus tempauksien tekemisiin voidaan tulkita hänen tarpeekseen todistaa maskuliinisuuttaan miehuuskokeilla. Henrin ja Samun rooli on usein yllyttää Rudia, mikä näyttäytyy muun muassa Henrin ja Samun haastaessa tätä *Shell's Angles* ja *Kalajoen hiekat* -kirjassa niin lypsämään lehmää, juoksemaan alasti lähimmälle Siwalle kuin myös pissaamaan paimenpoikaan

Pojat päättävät Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa yhdessä, että he pissaavat paimenpoikaan, sillä Henrin isä oli kertonut, kuinka he nuoruudessaan olivat joskus tehneet niin. Yhteinen päätös haasteen tekemisestä lisää sen tekemisen välttämättömyyttä kaikille. Kaveriporukassa vallitsee tällaisissa tilanteissa ryhmäpaine, joka tuo esille, että yhden jättäessä haasteen tekemättä on tällä uhkana joutua kiusatuksi pelkuruudesta. Poikien tehtyä haasteen käydään seuraava keskustelu:

”– Mutta oli sentään hyvä, että me testattiin sitä, Henri sanoi. – Kuinkahan moni on oikeasti kussut paimenpoikaan? Ollaan me vaan aikakovia jätkiä.

– Kyllä jokaisen itseään kunnioittavan miehen *pitäisi* ainakin kerran elämässään kusta paimenpoikaan! Samu sanoi.”

Ylläolevassa lainauksessa käy hyvin ilmi, että maskuliinisen miehen täytyy tehdä jotain, mikä vaatii rohkeutta ja voi pahimmillaan vaarantaa omaa terveyttä. Aineistolainauksessa on vahva modaalinen välttämättömyyden ilmaus *pitää* konditionaali muodossa. Konditionaali yleensä ottaen lieventää ilmausta, joka tässä tapauksessa tarkoittaa, ettei ole pakko pissata paimenpoikaan ollakseen mies. (ks. Kangasniemi 1992, 343.) Mutta Samu ilmaisee vahvasti, että pissaamatta jättäminen tarkoittaisi sitä, ettei kunnioittaisi itseään miehenä, joka kyseenalaistaa silloin yksilön maskuliinisuuden vahvasti. Paimenpoikaan pissaamisen idean lähdettyä Henrin isän kertomuksista lisää se sen voimaa miehuuskokeena, sillä siitä tulee sukupolvien ylittävä ilmiö.

5.1.3 Parisuhde mieheyden mittana

Shell's Angles -kirjasarjan ensimmäinen kirja, sekä sen jatko-osa Shell's Angles ja Kalajoen hiekat rakentuvat poikien tyttöystävän saamisen ympärille. Ensimmäisen kirjassa seurataan Henriä ja tämän orastavaa parisuhdetta Millan kanssa. Kirjan kommelluksien ja seikkailujen tavoitteena on useimmiten päästä Millan luokse. Kirjasarjan toisessa osassa Rudi on tällä kertaa se, joka jahtaa tyttöä,

mikä johtaa kaveriporukan moporetkeen kohti Kalajokea. Toiminnan motiivina molemmissa kirjoissa toimii pyrkimys saada tyttöystävä. Rudin kommentti heidän pitkästä ajomatkastaan tuo esille kirjasarjan luomaa mieskuvaa: ”Mutta kovat jätkät ajavat mopolla, vaikka sata tuntia putkeen, kupla otsassa ja perse puuduk-sissa, jos perillä vaan odottaa ihana nainen.” Eli sitä kovempi jätkä, mitä enem-män ihanan naisen takia on valmis kärsimään.

Henrillä, Rudilla ja Samulla on kaikilla jossain vaiheessa kirjasarjaa sama on-gelma. He haluaisivat löytää tyttöystävän, mutta eivät oikein tiedä, miten siinä pitäisi edetä. Kirjoissa Henri käyttää tästä ongelmasta käsitettä ”naisongelma”. Shell’s Angles -kirjassa päiväkirjaansa kirjoittavan Henrin hahmon kautta lukijalle tuodaan tämä ongelma esille, kun hän kirjoittaa päiväkirjaansa seuraavalla ta-valla:

”Mua muuten ärsyttää, että mä *en saa* aikaiseksi sen vertaa, että edes yrittäisin tehdä jotain mun naisongelmalla. Ongelma on siinä, että mulla ei ole naista. Yksi täydellinen ehdokas kyllä on, mun en-kele, Milla. Se on täydellinen.”

Ylläolevassa lainauksessa naisongelma eli tyttöystävän puute tuodaan ilmi sel-laisena, jolle pitäisi saada jotain aikaiseksi. Tämä tuodaan esille modaaliverbin *saada* negaation kautta esille, milloin se kuvaa mahdottomuutta (Kangasniemi 1992, 323–324). Tällöin tyttöystävän puute esitetään ongelmana, mille yläkou-luikäisen pojan pitäisi pyrkiä aktiivisesti tekemään jotain. Sinänsä tyttöystävää ei esitetä välttämättömänä, mutta aktiivisten pyrkimysten tekeminen sen sijaan esi-tetään välttämättömänä.

Tyttöystävän saaminen ohjaa poikien tekemisiä Shell’s Angles -kirjasarjassa. Hy-vänä esimerkkinä toimii Shell’s Angles -kirjan keskustelu mopojengin perustami-sesta, jonka pääasiallinen tavoite on vedota tyttöihin. Rudi ehdottaa: ”Äh, sen *pitää* olla joku miehekäs nimi, niin kuin vaikka Helvetin Perkeleet.” Rudin ehdo-

tuksessa käytetään modaaliverbiä *pitää*, joka on välttämättömyyden ilmaus (Kangasniemi 1992, 341–342). Eli nimen täytyy olla miehekäs tai muuten mopojangiä ei olisi oikein edes tarpeen perustaa. Samu sanookin, että ”Joku sellainen, joka kuulostaa hyvältä ja saa tyttöjen polvet notkahtamaan, kun ne katsovat meitä.” Eli nimeämiseen on kolme kriteeriä. Sen pitää kuulostaa hyvältä ja miehekkäältä sekä tehdä vaikutus tyttöihin.

Väestöliiton PoikaS-hankkeeseen tehtyjen tutkimusten perusteella (ks. Anttila 2012; Aho 2012) seurustelusuhteen etsimisen tavoittelu näyttää luontaiselta teemalta yläkouluikäisistä pojista kirjoittavaan kirjaan. PoikaS-hankkeen internet-kyseelyyn vastanneista pojista reilusti yli puolet ilmoitti haluavansa seurustella nyt ja heistä suurin osa tulevaisuudessakin. (Anttila 2012, 64.) Vain pientä osaa vastanneista asia ei kiinnostunut ollenkaan. Shell’s Angles -kirjasarjan poikien seurustelusuhteen tavoittelu vaikuttaa kuuluvan vahvasti yläkouluikäisten poikien käyttäytymiseen ja sitä kautta heidän ajatteluunsa siitä, mitä yläkouluikäisen poijan pitäisi yrittää. Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa Rudi ja Henri yrittävät painostaa myös Samua yrittämään iskeä tyttö, joka ilmenee seuraavasta keskustelusta:

”– Sun *pitäisi* valita myös, Rudi sanoi. – Yritä nyt edes ihan tosissasi Jenicaa. Sehän on mahtava! Nyt unohdat sen Vattukylän Saran ja keskityt vain ja ainoastaan Jenicaan!

– Kai mun *pitää*, Samu sanoi. – Onhan se kyllä ihan huikea. Tosi hyvännäköinen. Ja hauskakin kaiken lisäksi.

– Pussaat sitä nyt heti, niin peli on sitten sillä selvä, Henri sanoi.”

Poikaporukasta Samu representoi parhaiten tyttöystävän saamisen yrittämisen välttämättömyyttä. Ensimmäisessä kirjassa hän kyllä yrittää iskeä Rudin kanssa kilpaa tyttöä, mutta se jää pieneksi sivuhaaraksi juonessa. Toisessa kirjassa Samu vaikuttaa alkuun varsin valikoivalta tyttöystävän suhteen, mutta kirjan edessä häneen iskee paine saada edes joku tyttöystäväkseen. Ylläolevassa lainauksessa tämä ilmaistaan modaaliverbillä *pitää*, joka ilmaisee välttämättömyyttä

(Kangasniemi 1992, 341–342). Ehkäpä johtuen siitä, että hänen molemmilla kavereillaan on tässä vaiheessa jo vakiintuneemmalta näyttävä tyttöystävä. Samu ihastui aikaisemmin Vattukylän Saraan ja mietiskelee tätä poikien mopojen kantamatkan ulkopuolelle jäänyttä tyttöä kaiholla, mutta Rudin painostaessa, Samu alistuu yrittämään Jenicaa, josta hän ei ole oikeastaan aiemmin edes ollut kiinnostunut.

Tutkimuksessaan Aho (2012, 126, 128) totesi, ettei yläkouluikäisille pojille seurustelu ollut elämän merkittävin asia tai edes aktiivinen pyrintö, mikä poikkeaa Shell's Angles -kirjoista välittyvästä kuvasta. Esimerkiksi Aho ei löytänyt vertaisryhmäpaineen olevan syy seurustelulle, mutta sen sijaan esimerkiksi Shell's Angles -kirjoissa Samun tilanteessa vertaispaine näyttää merkittävältä. Shell's Angles -kirjat päättyvät representoimaan, että yläkouluikäisille pojalle tyttöystävän saamisen yrittäminen on vähintään välttämätöntä, jos ei seurustelu itsessään.

Poikien puheessa esitetään myös tarve löytää juuri oikea tyttö tyttöystäväksi. Oikeanlaista tyttöystävää ei niinkään kuvata tyttöystävään liittyvillä ominaisuuksilla vaan sillä, mitä se saa pojissa itsessään aikaan. Samu kuvailee sitä, mitä hän ajattelee oikean tytön saavan hänessä aikaan: ”Sellainen, jota mä *voisin* katsella ikuisuuden enkä koskaan kyllästyisi. Sellainen, jonka puolesta mä *voisin* tehdä ihan mitä vain. Sellainen, jota mä *en saisi* pois mielestäni vaikka haluaisinkin...” Oikeanlaisesta tytöstä on myös vaikea pitää näppinsä erossa, mikään ei lannista tai paina mieltä tytön tykätessä sinusta ja tuodaanpa esille, että mies sietää tuon tytön puolesta asioita, mitä ei välttämättä muuten sietäisi. Shell's Angles -kirjoissa kaveriporukka jahtaa tällaista tyttöä, mutta kun oikea tyttö ei ole saatavissa ovat he valmiita tyytymään toiseen vaihtoehtoon.

Henri, Rudi ja Samu näkevät varsin selkeitä päämääriä parisuhteilleen. Päämäärät toki usein nähdään tulevaisuudessa eikä välttämättä juuri heidän ikäisilleen vielä tärkeinä, mutta ne siintävät jo unelmissa. He tavoittelevat loppuelämän kumppanuutta ainakin puheissaan, missä esiintyy niin rakkaus, naimisiinmeno kuin lasten hankkiminen, joskus kaikki samassa virkkeessä:

”– Ei me imarrella vaan puhutaan totta, Samu sanoi. – Ja jos totta puhutaan, niin mä olen vahvasti sitä mieltä, että meidän *pitäisi* mennä naimisiin ja hankkia paljon lapsia. Ja sitten me elettäisiin onnellisina elämämme loppuun asti.”

Ylläolevassa lainauksessa Samu esittää tytölle jo ensimmäisenä iltana tavat, miten he voisivat olla onnellisia elämänsä loppuun asti käyttäen modaaliverbin *pitää* konditionaalimuotoa (ks. Kangasniemi 1992, 343). Lause on sen kautta tulkittavissa enemmän ehdotukseksi, jossa tytöllä on mahdollisuus tarttua Samun maaillemaan tulevaisuuteen. Keskustelu tapahtuu kirjasarjan ensimmäisessä osassa eli *Shell’s Angles* -kirjassa osana Samun ja Rudin leikkimielistä kilpailua, kun he yrittävät iskeä samaa tyttöä. Samun kommentti voidaan täten tulkita liioitteluksi ja osin humoristiseksi, mutta siinä näkyy myös kirjan poikien unelmia tai kokemuksia siitä, millaisena he näkevät onnellisen elämän.

Kirjojen representaatiot poikien päämääristä parisuhteilleen haastavat Väestöliiton tutkimustuloksia (Anttila 2012, 64–65; Aho 2012, 125), missä iso osa toi esille seurustelun sellaisena, mitä haluaa nyt ja tulevaisuudessa, mutta useat myös kokivat, ettei yläkouluikäisten suhteiden tarkoituskaan välttämättä ole kestää ikuisuutta ja eroaminen nähtiin jopa helpotuksena. *Shell’s Angles* -kirjojen poikien tarve löytää tyttöystävä ja tyttöystävään liitetyt unelmat ovat lähes vastakkainen esimerkiksi Ahon (2012, 129) tutkimuksessa esiteltyyn näkemykseen, että seurustelu poikien mielestä nähtiin lähinnä hyvänä kokemuksena, mutta sellaisena, jonka ei pitäisikään olla vielä se pääasia elämässä.

Shell’s Angles -kirjassa Henri miettii milloin hän uskaltaa sanoa tyttöystävälleen rakastavansa häntä. Henrin sisäiset mietteet voidaan tulkita kirjailijan haluna tuoda esille Henrin hahmon kautta, ettei rakkaus ole pieni asia. Henrin mietinnät rakkaudesta tapahtuvat seuraavalla tavalla:

”Henristä tuntui, että hän olisi halunnut sanoa Millalle rakastavansa tätä, mutta ei kuitenkaan tehnyt sitä. Milla oli niin tärkeä, että Henrin *täytyi* olla varma asiasta. Hän ei ollut ennen rakastanut ketään, siis tietysti omia perheenjäseniä lukuun ottamatta, joten sen sanominen olisi iso juttu. *Täytyisi* ensin opetella, mitä rakkaus on, vaikka luultavasti tämä oli juuri sitä.”

Henri ei ole valmis lupaamaan mitään sellaista, mitä ei välttämättä ole valmis pitämään ja hänen katsontakantansa rakkauteen on varsin ”herrasmiestäinen”. Ennen kuin voi toiselle kertoa rakastavansa häntä, pitää selvittää, mitä rakkaus itsessään on. Ikään kuin rakkaudelle olisi ehto, minkä miehen on ensin täytettävä ennen kuin voi tunnustaa tunteensa tyttöystävälleen. Henrin mietinnöissä esiintyy modaaliverbi *täytyä* kahdessa eri muodossa, jotka esittävät modalisuutta sen deonttisessa tulkintamuodossa, jolloin Henrin rakkauden opetteluun tarpeellisuus, johtuu ihmisten välisistä sosiaalisista normeista johtuviksi enemmän kuin Henrin omista kyvyistä rakastaa, vaikka sen tulkitseminen niinkin olisi mielenkiintoista (ks. Kangasniemi 1992, 345–346; Kuiri 2012, 64).

Shell’s Angles -kirjojen poikien ensisijainen tavoite parisuhteessa ei ole seksin harrastaminen, vaikka sen on usein ajateltu olevan pojille tärkeintä seurustelusuhteissa (Smilar 2008, 18). Ahon (2012, 125–127; myös Anttila 2012, 67) tutkimuksessa merkittäviksi syiksi nousivat uteliaisuus, kumppanuus, viehätys ja rakkaus, mutta myös henkilökohtainen kasvu, kokemukset sekä ajanvietto yhdessä. Lisäksi hänen tutkimuksessaan ilmeni, että seurustelemisesta pojat löysivät myös rauhaa, jolloin poikien ei tarvitse olla seksuaalisesti valmiita yrittämään tyttöä mahdollisuuden ilmaantuessa. Ahon tulkintaan pohjautuen, Samun tarve tyttöystävään Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa voidaan nähdä niin, että vaikkei kyseinen tyttö olisi juuri se oikea, saisi hän tilaa rauhoittua kokoaikaiselta yrittämiseltä. Jos tilannetta tulkitaan näin, voidaan seurusteluun pyrkiminen nähdä tietynlaisena maskuliinisena todistuksena miehisyydestä, jonka on saavuttanut vasta seurustelusuhteeseen päästyään, jolloin taakka oman miehisyyden todistamisesta laskeutuu pois harteilta.

Shell's Angles -kirjoissa parisuhde näyttäyty maskuliinisuuden todistuksena. Henri kehuskelee tyttöystävästään ja muun muassa tämän kropasta muille pojille esimerkiksi sanoessaan, että katselee paljasta pintaa mieluiten livenä kuin tietokoneen näytöltä. Tyttöystävä ja tähän liitetyt seksuaaliset viittaukset vaikuttaisivat nostavan hänet ylemmäksi kuin muut pojat. Henri on saavuttanut jotain, mihin kaikki pojista pyrkivät. Toisaalta Henrin vaarantaessa parisuhteensa hänen onnellisuutensa kyseenalaistetaan, josta seuraa seuraava keskustelu:

”– Niinhän me ollaankin, Henri sanoi. – Tosi onnellisia. Ei tässä nyt siitä ole millään tavalla kyse!

– Muista, että Milla on parasta mitä sulle on koskaan tapahtunut tai tulee ikinä tapahtumaan, Samu sanoi. – Älä tee mitään hölmöä. Sä katuisit sitä loppuelämäsi.”

Ylläolevassa lainauksessa ilmaistaan modaaliverbillä *tulla* välttämättömyyttä (Kangasniemi 1992, 347–348) ja laajempi tarkoitusperä vaikuttaa olevan, että Henri on saavuttanut onnellisuutensa päämäärän löytämällä juuri sen oikean tytön. Toisaalta Henri ei ole se itse, joka tuo tyttöystävänsä lopullisena onnellisuuden määreenä esille. Tämä tuo esille, että ehkä Shell's Angles -kirjoissakaan parisuhdetta ei käsitellä lopullisena ja ainoana onnellisuuden takaavana päämääränä. Myös Ahon (2012, 128) tutkimuksessa osa vastanneista pojista oli suorastaan helpottuneita seurustelusuhteen päättymisestäään, kun ei tarvinnut koko aikaa olla huomioimassa seurustelukumppaniaan. Shell's Angles kirjasarjan kaksi ensimmäistä osaa eivät kuitenkaan käsittele parisuhdetta tästä näkökulmasta sen enempää.

Shell's Angles -kirjasarjan kahden ensimmäisen osan juonesta voi löytää tavallisen prinsessasadun piirteitä, jossa prinsessa on hädässä ja prinssin täytyy seikkailun kautta pelastaa prinsessa (Nel 2015, 284; Westland 1993). Ensimmäisessä kirjassa tämä tuodaan esille kirjaimellisesti Henrin kutsuessa ihastustaan prinsessaksi hädässä. Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa prinsessasadun

piirteet eivät ole niin pinnassa. Tyttö kyllä aloittaa seikkailun, jonka päämäärä on Kalajoella, mutta tällä kertaa prinsessa ei ole hädässä. Ajomatka Kalajoelle esitetään haasteineen seikkailuna, jonka päämäärässä Rudia odottaa palkinto tytön muodossa.

Mies esiintyy Shell's Angles -kirjoissa rakkauden areenalla toimijana ja sankarina, joka täyttää hegemonisen maskuliinisuuden teoriassa mieheen liitettyjä ominaisuuksia (Grönfors 1994, 67). Henrin tapauksessa se tarkoittaa sitä, että hänen rakkauden kohteensa on jonkinlaisessa hädässä, mikä tekee hänen välttämättömäksi velvollisuudekseen lähteä pelastamaan hänet. Henri esittää Shell's Angles -kirjassa asian päiväkirjassaan näin:

”Tai sitten sen äiti *pitää* sitä vankina niiden kellarissa ja Milla vaan odottaa, että mä *tulisin* pelastamaan sen. Prinsessa hädässä! Mun *pitäisi* ottaa Vanha herra (mopo) ja karauttaa pelottomasti kohti vaaroja ja pelastaa se!”

Ylläolevassa lainauksessa Henri perustelee itselleen Millan tarvetta juuri hänen tuomalle pelastukselleen. Hän esittää useilla modaalisilla ilmauksilla, kuinka ensinäkin Milla on vastoin tahtoaan ikään kuin vankina ilman mahdollisuutta olla Henrin kanssa (ks. Kangasniemi 1992, 349, 341–343). Toiseksi hän tuo esille, kuinka Milla odottaa juuri häntä pelastamaan itsensä ja vielä kolmanneksi Henri tuo ilmi, että hänellä on näiden seikkojen takia välttämätön velvollisuus lähteä pelastamaan Milla pahalta äidiltään. Uhkat ja vaarat tekevät seikkailusta tyydyttävämmän, koska miehen täytyy ansaita rakkaus. Kirjassa nämä seikkailun vaarat esiintyvät erilaisina kommelluksina ja etenkin nallekarhumaisena Millan isänä, joka lopulta paljastuu Millaa vartioivaksi ”lohikäärmeeksi”. Pojat ovat tutkimuksissa näyttäneet suosivan tällaisia tarinoita, missä he ovat sankareita pelastamassa prinsessoja, muun muassa Westlandin (1993) tutkimuksessa, jossa pojat pääsivät kirjoittamaan omia satuja.

Toisena esimerkkinä toimii Rudin ja Samun kilpailu Millan kaverista. Tässä tapauksessa tyttöä ei tarvitse pelastaa, mutta poikien pitää kilpailla keskenään tytön rakkaudesta ja osoittaa olevansa parempi mies. Kilpailut ovat liitetty vahvasti miesten maskuliinisen identiteetin rakentamisen keinoihin (Grönfors 1994, 71). Kirjoista ensimmäisessä eli *Shell's Angles*issa tuntuu vallitsevan kuva, jossa miehen täytyy joko vapauttaa nainen pelastamalla tämä tai vähintäänkin kilpailla naisen kädestä toisen miehen kanssa, jotta naisen kosiminen olisi miehelle tyydyttävää. Parisuhteeseen pääsemisessä pitää olla jonkinlaista haastetta: ”– Kiitos avusta, mutta mä haluan tienata itse ne rahat, Rudi sanoi päättäväisesti. – Sitä mukavammalta Kalajoelle *pääseminen* tuntuu, mitä enemmän mä joudun tekemään töitä sen eteen.”

Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa ei ole samankaltaista tytön pelastamiseen liittyvää tarinaa tai kilpailua toisen miehen kanssa, mutta siinä tytön saamisessa on muita esteitä, jotka poikien pitää ratkaista seikkailussaan. Yksi tällainen haaste on Rudin heikomman puoleinen rahatilanne. Ylläolevassa lainauksessa verbi *päästä* ilmaisee useasti dynaamista modaalisuutta, jonkin asian mahdollisuutta tai mahdottomuutta tekijän omista tai muista rajoitteista riippuen (ks. Kangasniemi 1992, 340–341). Tässä kontekstissa ratkaisevaksi tekijäksi muodostuu Rudin rahatilanne. Rudi uhmaa esteitä ja päättää ansaita rahat itse, vaikka hänen kaverinsa lupaavat kyllä lainata rahaa hänelle, sillä ensimmäisen kirjan tapaamisen saaminen esteiden ylitysten jälkeen tuntuu paremmalta.

5.1.4 Pojat moraalinvartijoina

Shell's Angles -kirjasarjan kahdessa ensimmäisessä osassa ei päästä seurustelemaan pojan elämää seuraamaan kuin vain Henrin toimesta. Parisuhteessa olevalla pojalla ilmenee sellaisia rajoituksia, mitä muilla pojilla ei ole. Näitä parisuhteen sääntöjä pitävät yllä niin seurusteleva poika itse, pojan tyttöystävä, muut tytöt kuin myös pojan kaverit. Parisuhde näyttäytyy kirjassa yksiavioisena ja tiukkojen rajojen sisällä olevana toimintana. Henri tuo esille hänen tyttöystävänsä asettamia rajoja muille pojille:

”– Katsoa *saa*, muttei koskea, Henri sanoi. – Niin Milla mulle sanoi. Vaikkakin se kyllä kerran läpsäisi mua, kun mä jäin katsomaan yhtä tyttöä vähän liian pitkäksi aikaa. Eli oikeastaan katsookaan *ei saa*.”

Vaikka yllä oleva lainaus on sanottu huumorilla, piilee siinä myös totuutta. Henrin tyttöystävän antamassa ohjeessa käytetään modaaliverbiä *saada*, joka ilmaisee mahdollisuutta, kahdella eri tavalla. (ks. Kangasniemi 1992, 322–323) Tyttöystävä on antanut vapauden katsoa muita tyttöjä, kunhan ei koske. Tässä virkkeessä modaaliverbi *saada* ilmaisee mahdollisuutta. Tyttöystävän läpsäisystä Henri on itse tehnyt tulkinnan, että oikeastaan katsookaan ei saa, joka ilmaistaan modaaliverbin *saada* negaatiolla, mikä ilmaisee mahdottomuutta. Henrin kaverit myös ohjeistavat Henriä:

”– Niin onkin, Samu sanoi. – Sun *pitää* vaan muistaa kertoa se sille ja vakuutella ja vanhoa, että sä olet kiltisti etkä vilkaisekaan muihin tyttöihin.
– Me voidaan peittää sun silmät siellä, jos se yhtään auttaa asiaa, Rudi sanoi.”

Hänen kaverinsa kehottavat Henriä lupaamaan tyttöystävälleen, että hän on kiltisti, jotta hän saisi luvan lähteä kavereidensa kanssa Kalajoelle. Henri muistaa reissussa itse pitää yllä näitä rajoituksia ainakin alkuun. Hän muun muassa kieltäytyy näyttämästä pussaamisesta mallia, sillä hänen tyttöystävänsä ei ole paikalla eikä hän voi pussata ketään muuta tyttöä. Hän myös kertoo, ettei voi arvoitellessaan muun kuin oman tyttöystävänsä ulkonäköä, antaa tälle muulle tytölle kymppiä, koska kyseessä ei ole hänen tyttöystävänsä.

Niin Henrin kuin hänen kaveriensä ja muiden ympärillä olevien ihmisten huoli siitä, että Henri pysyy uskollisena tyttöystävälleen, voidaan nähdä heijastuksena

yhteiskunnasta, jossa yksiavioisella heteroseksuaalilla suhteella on varsin hege-
moninen asema. Yksiavioisuus on tullut esille muun muassa korkeakouluopiske-
lijoita tutkittaessa (Anderson 2010, 858) ainoana oikeana tapana rakastaa. Yk-
siavioisuudesta poikkeamisesta tai sen sääntöjen rikkomisella on huomattu ole-
van niin vahva leimaava vaikutus, että vaikkei henkilö pystyisikään täyttämään
yksiavioisuuden kriteereitä hän pyrkii parhaansa mukaan esittämään pystyvänsä.
Myös latinomiehiä koskevassa tutkimuksessa (Walters & Valenzuela 2019, 1043)
latinomiehet toivat esille yksiavioisen suhteen olevan miehille kunnioitettavin.

Yksiavioisuuden sääntöjen asema tulee Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kir-
jassa vielä selkeämmin ilmi Henrin hairahtaessa niistä. Hän kokee huonoa oma-
tuntoa katsoessaan toisen tytön rintoja, vaikka pitää sitä samalla myös mahta-
vana. Hänen kaverinsa myös muistuttavat häntä hänen parisuhteestaan, mutta
lupaavat olla kertomatta, joka kuuluu osaksi kaveriporukan henkeä. Kuitenkin jä-
tetään kuva, että paremmalta mieheltä olisi jäänyt rintojen tuijottaminen väliin.

”– Et rupea nyt synkistelemään. Ei sille enää mitään voi, Samu sanoi.

– *Ei* Milla saa koskaan tietää tuosta. Etkä sä varmaan enää tee mi-
tään tuollaista hölmöä vaan annat mun tehdä kaikki tällaiset jutut
puolestasi, eikö niin?

– Niin kai sitten, mutta olisihan tuo *saanut* jäädä tekemättä, vaikka
mahtavaa olikin, Henri sanoi apeana.”

Yllä olevassa lainauksessa Henri käyttää omasta toiminnastaan modaaliverbin
saada perfektimuotoa, joka on tulkittavissa deonttisen menneen mahdollisuuden
muodoksi (ks. Kangasniemi 1992, 321–322). Eli Henrillä olisi ollut mahdollisuus
toimia toisin ja ehkä parempi mies olisikin toiminut toisin, mutta Henri ei. Lati-
nomiehiä koskeneessa tutkimuksessa latinomiehet toivat esille pettämisen tai

pettämiseen liittyvän toiminnan epäkunnioittavana itseään, että seurustelukumppaniaan kohtaan. (Walters & Valenzuela 2019, 1046) Heille kunnioitus kumppaniaan kohtaan ja vastuullisuus näyttäytyivät maskuliinisina ominaisuuksina. Shell's Angles -kirjasarjan Henrin hahmon ajatuksia voi tulkita niin, että hän koki pettäneensä tyttöystävänsä luottamuksen ja täten Henri epäonnistui miehenä kunnioittamaan yksiavioisen suhteen sääntöjä. Kumppanille kertomatta jättäminenkin voi näin tuntua, siltä kuin pettäisi kumppaninsa luottamuksen ja pahimmillaan voisi menettää tyttöystävänsä. Andersonin (2010, 864) tutkimuksessa korkeakouluopiskelijat eivät kertoneet pettämisestään, koska kokivat silti rakastavan tyttöystävänsä, vaikka eivät pystyneet täyttämään suhteen yksiavioisia sääntöjä.

Samun ja Henrin kaverisuhde joutuu vaakalaudalle Henrin suudellessa reissussa toista tyttöä kuin tyttöystävänsä: ”– Se ei ole tainnut oikein muistaa Millan olemassaoloa, Samu sanoi mietteliäänä. – Sitä *pitää* ehkä vähän muistuttaa, ettei se nyt vaan ala sekoilemaan Miljan kanssa.” Samu kokee velvollisuudekseen muistuttaa Henriä siitä, että Henrillä on tyttöystävä eikä tämä siten saisi ”sekoilla” toisen tytön kanssa. Samun velvollisuus ilmaistaan modaaliverbillä *pitää*, joka ilmaisee välttämättömyyttä (ks. Kangasniemi 1992, 341–342). Myöhemmin Henrin suudeltua jo tyttöä, joka ei ollut hänen tyttöystävänsä, Samu kieltää Henriä kohtelemastapa parisuhdettaan ja tyttöystävänsä niin kuin Henri tekee. Samun ja Henrin kaverisuhde pelastuu, koska Henri kokee suudelmastaan niin huonoa omatuntoa, että Samu uskoo hänen oikeasti parantaneen tapansa.

Samun hahmo Shell's Angles -kirjasarjassa näyttäytyy kunniallisena, rehellisenä ja vastuullisena. Usein hän on vastahakoisempi rikkomaan sääntöjä kuin muut pojat, reagoi vahvasti, kun hänen rehellisyyttään kyseenalaistetaan ja esimerkiksi kokee tarvetta puolustaa heikompiensa. Samu tulee esille jossain määrin hegemonisen maskuliinisuuden eetoksen ilmentymänä. Hänen tarvettaan valvoa myös Henrin kunniallisuutta parisuhteessa voidaan tulkita tämän kautta. Latiniomiehet toivat kunniallisuuden ja vastuullisuuden miehen maskuliinisina arvoina esiin tutkimuksessa, jossa käsiteltiin heidän näkemyksiään maskuliinisuudesta ja

pettämisestä. Heille pettäminen näyttäytyi toimintana, joka olivat heidän maskuliinisten arvojen vastaista. Pettäminen olisi epäkunnioittavaa niin heitä itseään kohtaan miehinä, että myös heidän seurustelukumppaniaan kohtaan sekä vastuutonta. (Walters & Valenzuela 2019, 1044–1046.) Voidaan tulkita, että Samu kokee Henrin toiminnan maskuliinisen normiston vastaisena, ja kokee vastuuntuntoa hänen kaverinaan muistuttaa näistä normeista. Lisäksi Henrin kaverina hän joutuu myös valehtelemaan tai jättämään kertomatta asioita Henrin tyttöystävälle, joka vaikuttaisi olevan hänen perusarvojensa vastaista. Kirja näin ollen vaikuttaa uusintavan yksiavioisuutta parisuhteissa miehelle oikeana tapana seurustella ja sen säännöistä poikkeamista epämiehekkäänä toimintana.

5.1.5 Pojat määrittelemässä naiseutta

”– Ei hyvä, Jenica sanoi päätään pyöritellen. – Ei osaa puhua naisille. *Ei* tästä voi antaa kuin korkeintaan kahdeksan miinus.”

Naiselle puhuminen esitetään Shell’s Angles -kirjoissa varsin haastavana tehtävänä mieshahmoille. He kokevat ongelmia siinä, mitä pitäisi sanoa ja miten se pitäisi sanoa. Lopulta uskalluksen löydettyään he saavuttavat usein halutun lopputuloksen. Puhumiseen liittyy kirjassa hataria sääntöjä, eikä naiselle ihan mitä tahansa saa sanoa. Tämä tuodaan esille ihan poikien omana mietintänä, mitä pitäisi sanoa, mutta myöhemmin myös naiset antavat palautetta aiheesta. Muun muassa poikia arvostellessaan kouluarvosanoin tytöt eivät voi omien sanojensa mukaan antaa kahdeksan miinusta parempaa arvosanaa Henrille, kun tämä ei heidän mukaansa osaa puhua naisille. Asia ilmaistaan modaaliverbin *voida* negatiolla, joka ilmaisee dynaamista mahdottomuutta (ks. Kangasniemi 1992, 315).

”– Tämä taitaa olla teille anteeksipyynnön velkaa.

– Haista paska! Jarkki sanoi nivusiaan pidellen ja mulkaisi Samua alta kulmiensa.

– Voi miten karkeaa kielenkäyttöä, Rudi sanoi. – Hienojen naisten seurassa *ei voi* noin käyttäytyä, eihän?"

Kaveriporukan ainoa naisjäsen myös kieltää Samua sanomasta ehdottomaan iskurepliikkiä kenellekään ja kirjassa esiintyvää kiusaajahahmoa pojat itse toruvat karkeasta kielenkäytöstä. Kirja luo kuvaa, jossa miehen ei ole välttämätöntä puhua naiselle kohteliaasti ja kauniisti, mutta se on suositeltavaa ja ideaalin miehen mallin mukaista. Kirjan tyttöhahmoilta tulee myös muita pieniä vaatimuksia mieshahmoille. Sellaista ei saa sanoa, jota ei tarkoita, vaan miehen pitää olla sanansa mittainen mies. Myös välttämättömänä ohjeena kirjan mieshahmolle sanotaan naisen iskemistilanteeseen, että naista pitää katsoa silmiin.

Ensimmäisessä Shell's Angles -kirjassa teini-ikäiset pojat unelmoivat naisen näkemisestä alasti, mutta kaikkein suurin unelma heille on päästä koskettamaan naisen tai tytön rintoja. Rintojen koskettelua he treenaavat, kun Rudi on pukeutunut mekkoon ja rintsikoihin, joiden sisälle on laitettu vesi-ilmapallot. Parhaiten tämä tuodaan esille, kun Henri käy saunassa tyttöystävänsä kanssa eikä saa silmiään irti tämän vartalosta, joka esitetään kirjassa näin:

"Milla oli suihkussa. Alasti. Henri astui varovasti pesuhuoneeseen ja katsoi Millaa lumoutuneena. Se oli upea näky. Sen vartalo nauiliintui Henrin verkkokalvoille, Henrin oli pakko katsoa, siitä *ei saanut* silmiään irti, ei mitenkään. Se pesi kasvojaan jollain vaahtoavalla aineella, ja vesi ja vaahto valuivat sen täydellistä alastonta vartaloa pitkin. Sen rinnat olivat ihan paljaat ja ne näyttivät vielä paljon paremmilta kuin Henri oli osannut kuvitellakaan. Teki mieli mennä viereen ja koskettaa."

Yllä olevassa lainauksessa tämä kuvataan modaaliverbin *saada* negaation kautta, joka negaationa ilmaisee välttämättömyyttä (Kangasniemi 1992, 324–

325). Välttämättömyyttä vahvistetaan toteamalla, että ei ollut mitenkään mahdollista saada silmiä irti työstä. Tilanteessa Henri alkuun puhuu tyttöystävästään nimellä, mutta hänet nähdessään Henri alkaa kutsua tyttöystäväänsä demonstratiivipronominilla *se*, jolla yleisimmin viitataan esineeseen tai asiaan (Kielitoimistonohjepankki.fi 2019). Tätä siirtymää voidaan tulkita monella tavalla, mutta kirjojen yleislinja tuntuu olevan, että miehen katsoessa naisen vartaloa hänessä kytkeytyvät alkukantaiset vaistot päälle. Niinpä Henri ikään kuin siirtyy katsellessaan Millan alastonta vartaloa alkukantaisiin vaistoihinsa, mitä tällä yksinkertais-tetulla kielellä halutaan ilmaista.

”Rudi ajatteli, että mies *ei voisi* olla huomaamatta tyttöjä, ja oli aivan oikeassa. Mies hidasti vauhtiaan, korjasi ryhtiään ja terästi katsetaan, kun huomasi tyttöjen juoksevan hänen suuntaansa.”

Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa miehet eivät voi myöskään pitää silmiään irti naisista. Tämä ilmenee kirjassa niin tapahtumissa kuin poikien puheessa. Yksi parhaiten tätä asiaa kuvaavista tilanteista ilmenee kohtauksessa, jossa tytöt tahallisesti yrittävät herättää rannalla kävelevän miehen huomion *baywatch* -sarjasta tutulla rantajuoksulla. Rudin ajatukset siitä kuinka mies *ei voi* olla huomaamatta tyttöjä bikineissä hölkkäämässä esittävät tilanteen niin, että miehelle oli välttämätöntä katsoa alaikäisiä tyttöjä (ks. Kangasniemi 1992, 315–316). Aikuisen miehen tuijotusta tyttöihin voidaan purkaa enemmän ottamalla huomioon tyttöjen alaikäisyys. Miehen halu kyseisiin tyttöihin ei ole yleisten sosiaalisten normien mukaista vaan alaikäisten ”himoitseminen” on paheksuttavaa. Sukupuolta tarkastellessa biologisesta katsontakannasta miehen ”suvunjatkovietti” tuodaan esille ensisijaisena toiminnan motiivina. (Lempiäinen 2007, 111.) Kirjan rannalla olleen fiktiivisen miehen seksuaaliset halut näyttäytyvät tässä kontekstissa eläimellisinä haluina, jotka menevät yhteiskunnan normien edelle.

Kirjan päähenkilöiden Henrin, Rudin ja Samun tapauksessa asia tulee esille enemmän naisten rintojen katsomisena. Rintojen katsominen kuvataan useimmi-

ten *voida* verbin kautta, jossa osoitetaan, että pojille on mahdotonta olla katsomatta tai huomaamatta tyttöjen tai naisten rintoja (Kangasniemi 1992, 315–316). Rintojen katsomatta jättämisen mahdottomuus vahvistaa katsomisen representoitumista alkukantaisena vaistona, joka on sisäänrakennettu miehiin. Henri pitää asiasta varsin tyhjentävän puheenvuoron muistellessaan ”kriisitilannetta”, jossa Samu kaatoi tytön paidalle kahvia ja päätyi ottamaan paidan pois tytön päältä, jottei tämä saisi palovammoja:

”Jotenkin sitä vaan *pystyy* tällaisissa kriisitilanteissa keskittymään olennaiseen ja suuntaamaan katseensa kaikista eniten huomiota vaativiin kohteisiin. Se on varmaan enemmänkin sellainen vaistokysymys, vähän niin kuin villieläimillä. Luonto on tehnyt meistä tällaisia” (Henri)

Yllä olevassa lainauksessa modaaliverbillä *pystyy*, joka ilmaisee dynaamista välttämättömyyttä, ilmaistaan, että mies pystyy pahimmissakin tilanteissa keskittymään olennaiseen eli tietynlaisten seksuaalisten viettien täyttämiseen. Dynaaminen modaalisuus ilmaisee jonkin asian välttämättömyyttä, joko ihmisen omien kykyjen kuten luonteenpiirteen tai muiden ulkoisten tekijöiden takia. (Kangasniemi 1992, 337–338; Kuiri 2012, 63–64.) Tässä tapauksessa, kuten kirjan hahmo Henri myös asian esittää, välttämättömyys katsoa johtuu ihmisen omista kyvyistä ja tässä tapauksessa miessukupuolen luontaisista ominaisuuksista.

Poikia ja miehiä määritellään Shell’s Angles -kirjoissa osaksi biologisesta näkökulmasta, kun puhutaan seksuaalisesta vietistä. Henri vaikuttaa tukeutuvan alkukantaisiin vaistoihinsa kuvaillessaan Millan alastonta vartaloa ja myöhemmin kuvailee rintojen katsomista miehen luonnollisena reaktiona. Rannalla hölkkäillyt mieskään ei pystynyt hillitsemään itseään vaan katseli pakonomaisesti vähäpukeisia alaikäisiä tyttöjä rannalla. Sukupuoli tulee esille seksuaalisen halun kanssa samana. Heteronormatiivinen naisen ja miehen toisiinsa kohdistunut halu näytetään luonnollisena, mitä miehen on välttämätöntä toteuttaa. (Salomäki 2011, 57.)

Tytöille aurinkorasvan levittämään pääseminen on myös pojilla toistuva teema. Se ilmaistaan mahdollisuutena, johon pojat ovat aina valmiita, ja, jota tytöt käyttävät pojille palkintona. Yksi mahdollisuus aurinkorasvan levittämiseen tulee, kun rannalla olleita tyttöjä on ahdisteltu poikien toimesta. Yksi tytöistä kertoo Henrille, Samulle ja Rudille asiasta: ”– Mä vihaan sitä, kun jotkut tuollaiset älykääpiöt luulevat *voivansa* kosketella ketä tahansa. Yäk! Inhottavaa!” Niin tytöt kuin Henri, Samu ja Rudi pitävät kyseisten poikien toimintaa inhottavana. ”Herras miesmäisyys” näyttäytyykin Shell’s Angles -kirjoissa tärkeänä ominaisuutena miehille. Pojat päättävätkin kosta toisille pojille heidän häiritsevän käytöksensä. Henri ja Rudi epäröivät aluksi, mutta tyttöjen luvattua, että pojat saavat levittää heille aurinkorasvaa, suostuvat myös Henri ja Rudi Samun suunnitelmaan.

5.1.6 Seksuaalisuus ja ulkonäkö miehen määreinä

Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa poikiin ja miehiin liittyy vahvasti seksuaalisuus. Yhtenä huumorin lähteenä toimii perinteinen poikien sukupuolielimien koolla vitsailu, mutta siihen liittyy myös vakava keskustelu peniksen koon merkityksestä. Kirja yrittää sanoa, että koolla ei ole väliä, mutta toisaalta samalla selvästi tapahtumilla osoitetaan, että sillä on. On selvää, että puhe sukupuolielimistä on lähinnä huumorina mukana kirjoissa, mutta samalla se tuo esille sukupuolielimiin liitettyjä ajatusmalleja, jotka tulevat ristiriitaisesti esille. Ei ihme, jos lukijalle jää ristiriitaisia ajatuksia ja kysymyksiä siitä, mitä peniksestä pitäisi ajatella, kun kirjan kuva peniksestä on varsin hämmentävän ristiriitainen.

Kirjassa esiintyvän maailman todellisuus peniksen suhteen vaikuttaa vastaavan hyvin murrosikäisen pojan todellisuutta. Anttila (2012, 33–35) tutki väestöliiton *kysy asiantuntijalta* -palstan kirjoitusten ja haastatteluaineiston pohjalta poikia askarruttavia kysymyksiä ja keskeisenä teemana esille tuli peniksen koko. Liian pieni penis aiheutti kysyjissä pelkoa ja oman peniksen kasvamisen ennustamiseen haluttiin vastauksia. Penis selvästi on poikia askarruttava kysymys ja tärkeä miehuuden mittari. Ennen kuin peniksen nähdään olevan ”miehen mitoissa” pojat

eivät saa varmuutta omasta miehuudestaan. Peniksen koon merkityksen miehen maskuliinisuudelle voisi liittää vaikkapa Sipilän (1994, 22) mainitsemiin tosi miehen ideaaleihin, joiden yksi merkittävä kohta on olla erinomainen heteroseksuaalinen rakastaja. Ennen työkalun kasvua sopiviin mittoihin ei poika voi toteuttaa tätä tosi miehen työtä.

Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa pojat toki puhuvat omista sukupuolielimestään keskimääräisen kokoisina ja ilmaisevat olevan niihin tyytyväisiä keskusteluissa. Vahvempana sanomana lukijan mieleen helposti jää, että isompi on parempi, koska kirjan tapahtumissa tuodaan tällaista kuvaa esille. Esimerkiksi kohta, jossa Rudi laittaa lenkkimakkaran uimahousuihinsa, on tulkittavissa ison peniksen myyttiä uusintavaksi. Kirjassa Rudin tempauksesta kerrotaan näin:

”Varsin pian Rudi oli jo *saanutkin* herätettyä kaipaamaansa huomiota, ja hänellä alkoi jo olla melkoinen maine rannalla, jossa he olivat ehtineet olla vasta hädin tuskin tunnin verran. Ihmiset supattelivat ja osoittelivat poikia ja erityisesti Rudia, joka ei ollut tietävinäänkään herättämästään kiinnostuksesta ja ihmetyksestä. Hän nautti silmin nähdessä ihmisten hämäämisestä ja nauroi aina mielissään, kun pojat kertoivat taas jonkun viattoman uhrin hieraisseen silmiään Rudin nähdessään.”

Yllä olevissa lainauksesta *saada* verbi modaalisuuden ilmaisuna on monitulkinntainen. Se voi kuvata deonttisessa ja dynaamisessa tarkoituksessa sekä mahdollisuutta, että välttämättömyyttä (Kangasniemi 1992, 322–323). Tässä lainauksessa selvää on, että Rudi saa herätettyä juuri haluamaansa huomiota lenkkimakkaralla housuissaan. Uimahousuissa isoa sukukalleutta simuloineen lenkkimakkaran huomioimatta jääminen muilta rannalla olevilta olisi ollut pettymys Rudille. Anttila (2012, 37) tulkitsi tutkimuksessaan, että pojat kokivat ison peniksen myös varmistavan sen toimivuuden seksuaalisena mielihyvän tuottajana. Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjan lenkkimakkaratempaus voi helposti näyttäytyä kirjan lukijalle myös niin, että iso penis on varsin toivottavaa. Samun kertoma

sanonta liittyen alasti uimiseen tuntuu myös vahvistavan ison peniksen myyttiä: ”Pieni ei näy minnekään ja isoa ei tarvitse hävetä.”

Miehiin ja poikiin liitetyt ulkonäölliset tekijät ovat kokonaisuudessaan pienessä osassa Shell's Angles -kirjasarjassa. Kirjasarja tuo haluttavaa ulkonäköä esille hyväkuntoisuutena ja niin, että pojille on tärkeää huolehtia itsestään ja terveydestään. Tytöt myös arvostavat miehissä pelkän kropan sijasta muun muassa silmiä ja hiuksia. Samalla tuodaan esille jonkin verran ulkonäköpaineita, joita myös poikiin kohdistuu. Muun muassa Stuart B. Murrayn ja Stephen Touyzin (2012, 232) tutkimuksessa miehillä, jotka osoittavat perinteisemmän maskuliinisuuden alle meneviä asenteita usein ihannoivat lihaksisempaa kroppaa, kun taas enemmän feminiinisiä piirteitä osoittavat miehet hakivat laihempaa kroppaa. Molempiin liittyy riskitekijöitä, joko syömishäiriön muodossa tai pakonomaisen urheilun ja lihasten treenaamisen muodossa. (Murray & Touyz 2012, 232.) Poikien huolenaiheina on myös pieneksi jäämisen pelko ja kasvuiässä olevat pojat usein haluavatkin tietää onko heidän kasvunsa normaalissa vaiheessa. Kilpaileminen siitä kuka on nopein, isoin ja voimakkain on tavallista poikien kulttuurissa. (Anttila 2012, 32–33.)

Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa pojilla on toisaalta omasta halusta lähtevää kunnon ja ulkonäön kunnossapitoa, joka esimerkiksi näyttäytyy, kun Henri pyytää Samua tekemään itselleen kuntosaliohjelman. Vertaispainetta treenaamiseen esiintyy poikien osalta myös, kun Samu neuvoo Rudia treenaamaan jalkojaan: ”Sun *pitäisi* vähän treenata noita rimpulajalkojasi.” Samu esittää asian *pitää* verbin konditionaalimuodossa *pitäisi*, joka ilmaisee välttämättömyyttä, mutta lievennetyssä muodossa (Kangasniemi 1992, 343–344). Tässä virkkeessä lievennys tarkoittanee, että Rudille ei tietenkään ole pakko treenata jalkojaan, mutta jos hän haluaa näyttää paremmalta se olisi välttämätön askel siihen.

Shell's Angles ja Kalajoen Hiekat -kirjassa on myös kohta, jossa pojat kysyvät paria tyttöä arvostelemaan ulkonäköään kouluarvosanoin. Tytöt tekevät sanallisen arvostelun ennen numeron antamista ja tuovat esille, mitä poikien pitäisi

tehdä ulkonäkönsä eteen. Henriä ensin Jenica niminen tyttö kommentoi näin: ”– Rasvaa! Tsot, tsot, *pitää* liikkua enemmän ja herkutella vähemmän, jenkkakahvat ei tee vaikutusta kehenkään.” Jonka jälkeen myös Milja niminen tyttö sanoo, että ”Se *voi* muutaman vuoden päästä olla jopa yli ysin, jos se vaan osaa pitää huolta itsestään.” Tyttöjen kommentteja voidaan modaalisuuden näkökulmasta tulkita niin, että Henrin välttämättömyytenä olisi liikkua enemmän ja herkutella vähemmän, ainakin, jos Henri haluaa parantaa ulkonäköään ”ysiksi”. Huumorilla höystetty tilanne tuntuu tuovan esille, ettei oman ulkonäön arvostelu välttämättä tunnu hirveän hyvältä ikään kuin opetuksena pojille, ettei heidänkään pitäisi arvostella tyttöjen ulkonäköä. Hyvässä ja urheilullisessa kunnossa oleminen tuo kirjassa Samulle itsevarmuutta. Hän ei hätkähdä tyttöjen arvosteluista ja mieluusti esittelee treenattua kroppaansa esimerkiksi kävelemällä ilman paitaa. Samu tuntuu kokevan, että hänen urheilullisuutensa vetoaa tyttöihin, joka näkyy hänen itsevarmuudessaan. Kirjassa ulkonäkö ei korostu millään tavalla miehelle tärkeimpänä ominaisuutena vaan esiintyy lähinnä sivuseikkana. Kirjan miehille ideaali ulkonäkö tuntuu muodostuvan perinteisistä maskuliinisuuden aiheista kuten lihaksikkuudesta, mutta ulkonäköä tärkeämpää on terveellisyys.

5.1.7 Homofobia poikien miehisyyden rakentajana

Homofobian on nähty olevan yksi hegemonista maskuliinisuutta ylläpitävistä voimista. Homohysteerinen maskuliinisuus vahvimmillaan leimaa muun muassa miesten feminiinisinä koetun fyysisen koskettelun kuten esimerkiksi halailun, mutta myös tunteiden käsittelyn ja tunteiden pinnallisen näyttämisen ynnä muita tapoja kuten ulkonäöstä huolehtimisen ”homosteluna”. Hegemonisen maskuliinisuuden teoriassa esitetään, että maskuliinisena itseään pitävät miehet ja pojat pyrkivät pitämään itsensä mahdollisimman etäällä kaikesta, mikä nähdään ”homosteluna”, sekä tekemään pilkkaa sellaisista miehistä, jotka käyttäytyvät ”homomaisesti”. (Anderson 2009, 95–96.)

Eric Anderson (2009) on esitellyt Raewyn Connellin (1995) hegemonisen maskuliinisuuden teorian rinnalle ja kritiikkinä oman inklusiivisen maskuliinisuuden

teorian. Hänen inklusiivisen maskuliinisuutensa teoriassa homoseksuaalisuuden tullessa hyväksyttäväksi yhteiskunnassa poistuu homoseksuaalisuuden stigmasoinnilta teho maskuliinisen identiteetin ajajana. Vaikka homofobisia maskuliinisuuksia esiintyy, niillä ei ole enää samanlaista hegemonista asemaa yhteiskunnassa kuin ennen vaan sen rinnalla esiintyy inklusiivinen maskuliinisuus, jossa kaikille miehille on hyväksyttävä näyttää feminiinisempiä puolia itsestään ilman tarvetta puolustaa omaa heteroseksuaalista identiteettiään. (Anderson 2009, 96–97.)

”– Te hinttarit *voisitte* ensin opetella ajamaan mopolla ennen kuin perustatte mitään kerhoja, Tumppi sanoi lopulta. – Tuo on naurettavaa pelleilyä! Mitä te oikein kuvittelette olevanne?”

”– Ai te kävitte hakemassa apujoukkoja? Jarkki sanoi ja katseli Hanna päästä varpaisiin. – Aika ämmämäistä antaa ämmien puuttua teidän ongelmiinne, teidän puolesta.”

Homoseksuaalisuus näyttäytyy Shell’s Angles -kirjasarjan kahdessa ensimmäisessä osassa varsin erilaisin tavoin. Kummassakin kirjassa homofobisuus tulee esille ominaisuutena, joka korostuu kirjan antagonistin hahmoissa ja alleviivaa näiden hahmojen pahuutta lukijoille kuten yllä olevissa lainauksissa. Selkeän homofobisiin hahmoihin kirjasarjassa liittyy myös esimerkiksi selkeää väkivaltaisuuksia, haukkumasanojen vahva käyttö ja muiden hahmojen kiusaaminen. Heitä voisi pitää jonkinlaisena nykyajan muotitermin ”toksinen maskuliinisuus” tiivistyminä, joiden suonissa myös homofobisuus virtaa mahdollisimman myrkylliseksi puristettuna (Miehetry.fi 2019; Pylvänäinen 2018). Tumppi ja Jarkki pyrkivät usein kyseenalaistamaan kirjan päähenkilöiden Henrin, Samun ja Rudin miehisyyttä väittämällä näitä neitimäisiksi tai hinttimäisiksi konfliktitilanteissa.

Shell’s Angles -kirjan päähenkilö Henri osoittaa homofobisuuden piirteitä kirjasarjan ensimmäisessä osassa. Tämä ilmaistaan esimerkiksi Henrin haluttomuudella tehdä tyttöjen hommia, joiden hän kokee olevan tytöillä luonnollisempia. Henrin

ajattelusta on myös piirteitä, joissa sukupuoli korostuu biologisesti määräytyneenä, jossa miehet ja naiset esiintyvät luontaisesti sopivammiksi tekemään tiettyjä töitä kuten tässä tapauksessa ompelemista (ks. Moi 1999, 12, 19-20). Kaveriporukan valmistaessa mopo-jengiliivejään Henri sanoo: ”– Kaikille neula ja lan-kaa. Ja jokainen vastaa sitten itse omasta työstään, tehkää siis kunnolla. Ja Milla voi auttaa minua, tämä kun *taitaa* olla enemmän tyttöjen hommia.” Henri kokee ompelemisen tyttöjen hommana, jonain mikä ei ehkä miehille ole niin luontevaa. Tämä tuodaan esille modaaliverbillä *taitaa*, joka ilmaisee dynaamista mahdollisuutta johtuen henkilön omista kyvyistä (Kangasniemi 1992, 334; Kuiri 2012, 63–64). Tässä tapauksessa Millan luontaiset kyvyt ompelemiseen vaikuttaisivat johtuvan siitä, että hän on tyttö. Henrille on vaikeaa tehdä asioita, mitkä vaikuttavat feminiinisiltä, ja hän yrittää ainakin salata sen puolen itsestään. Tämä ilmenee myös, kun Henri kirjoittaa päiväkirjaansa runoa ihastukselleen. Hän aikoo jo lähettää runon ihastukselleen, mutta toteaa lopulta, että sydänten raapustelu vihkoon on ”homojen hommaa” ja päättää olla lähettämättä runoa ihastukselleen.

Rudilla ja Samulla ei vaikuta olevan täysin samanlaisia asenteita. Samua muun muassa ei Tumpin ”homottelu” hätkäytä ja Samu päätyykin puristamaan Tumpia takamuksesta ihan vain häntä ärsyttääkseen. Rudi kirjan aikana pukeutuu mekkoon ja esiintyy Millana auttaakseen Henriä pääsemään yli tytöille puhumisen pelosta. Rudi myös tietää muiden hämmästykseksi kukista ja runoilee häpeilemättä näyttäen itsestään puoltaan, jota voisi pitää feminiinisempänä. Nämä Rudin harrastukset aiheuttavat toki ihmetystä ja hämmästyksiä muissa, mutta hän ei itse ole siitä moksiskaan.

Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa sen sijaan myös Rudi ja Samu alkavat osoittamaan enemmän homofobisia asenteita. Henrin tyttöystävä ja muidenkin poikien kaveri Milla kyseenalaistaa poikien homofobisia asenteita ja kommentteja. Pojat toteavat kirjassa jo aikaisemmin, ettei poikien pitäisi pussailla keskenään ja seuraavassa otteessa Henri yrittää puolustella Samun mielipidettä:

”– Samu on oikeassa, Henri puolusti ystäväänsä.

- En mäkään osaa selittää, mistä se johtuu, mutta niin mustakin tuntuu. Tytöt *voivat* pussailla kyllä ihan rauhassa, mutta pojat eivät. (Henri)
- Te olette rajoittuneita, Milla sanoi
- Mutta kai meilläkin on oikeus siihen, Samu sanoi. – Ei me mahdeta mitään meidän tuntemuksillemme.
- Mutta asenteillenne *voitte!* Milla puuskahti.”

Tytöille mahdollisuus pussailla samaa sukupuolta sallitaan, kun taas pojilta se samassa virkkeessä evätään. Virkkeessä asia esitetään modaaliiverbillä *voida*, jolla jätetään mahdollisuus ilmaistavan asian tekemiseen. (Kangasniemi 1992, 315–316.) Virkkeessä pojilta tämä mahdollisuus evätään, jolloin pojan pussaaminen esittäytyy pojan luonnolle vastaisena tekona. Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjan poikahahmot vaikuttavat uusintavan teoriaa, jossa maskuliinisena itseään pitävä mies pyrkii asettamaan itsensä mahdollisimman kauas kaikesta, mitä voidaan pitää ”homosteluna” ja lisäksi sellainen toiminta nähdään luonnottomana, joka vahvistaa kirjan sukupuolen kuvaa biologisesta näkökulmasta rakentuneena (ks. Anderson 2009, 95–96).

Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa Milla saa pojat kyseenalaistamaan omia homofobisia asenteitaan. Pojat myötäilevät Milla siinä, että heidän pitäisi olla suvaitsevia homoseksuaaleja kohtaan. Keskustelussa homofobisuus saa lopulta negatiivisen leiman, kun pojat eivät pysty argumentoimaan toisiinsa. Milla tiivistääkin poikien ongelman niin sanottuun ”homoiluun” seuraavalla tavalla:

- ”– No miksi ne (homoseksuaalit miehet) teitä tulisivat iskemään? Milla kysyi kummissaan. – Tai hetkinen, teitä siis pelottaa se että teitä *voitaisiin* luulla homoiksi? Muutenhan te voisitte vaan olla tyytyväisiä, että edes joku osoittaa kiinnostusta teihin, vai mitä?”

Edes mahdollisuus, että poikia voitaisiin luulla homoiksi, on vaarallista, sillä se kyseenalaistaisi heidän maskuliinisen identiteettinsä. Shell's Angles -hahmojen ajattelumallia voidaankin tulkita Connellin (1995) hegemonisen maskuliinisuuden teorian pohjalta tai Andersonin (2009, 96) ortodoksisen maskuliinisuuden käsitteen pohjalta, missä miehen täytyy todistaa itseään heteroseksuaalisena ollakseen "oikea" mies. Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa pojat myöntävät Millan olevan oikeassa, mutta kirjan myöhempien tapahtumien perusteella poikien asenteet eivät silti muutu. Homofobisuus esiintyy muun muassa tilanteessa, jossa Samu yrittää lohduttaa Rudia pitämällä kättä hänen olkapäällään, mutta Rudi irrottautuu otteesta perustellen, että se on "homostelua". Henri ja Samu myös keskustelevat Rudin myöhemmästä käytöksestä naismaisena, luoden Rudin käytökselle negatiivisen leiman.

Shell's Angles ja Kalajoen Hiekat -kirjassa homoseksuaalisuutta käytetään myös huumorin lähteenä, jolla aiheutetaan pilkkaa toiselle pojalle. Henri, Rudi ja Samu päättävät kostaa pojalle, joka oli ahdistellut kahta poikien tapaamaa tyttöä aiemmin. Samun kehittelemässä juonessa poikien pitää näytellä homoja, jotka osoittavat kiinnostusta tyttöjä ahdistellutta poikaa kohtaan. Pilan toimivuutta mietittäessä käydään seuraava keskustelu:

– Eikös jätkille ole pahin mahdollinen itsetunnon kolaus, jos niitä luullaan homoiksi, Heidi sanoi. – En mä kyllä ymmärrä miksi. Mun tuntemani homopojat ovat tosi kultaisia.

– Niin se vaan *taitaa* olla, Rudi sanoi ja sipaisi hiuksiaan taaksepäin.”

Rudin myöntävässä kommentissa homoksi luulemisen aiheuttama itsetunnon kolaus ilmaistaan modaaliverbillä *taitaa*, joka ilmaisee dynaamista mahdollisuutta. Dynaaminen mahdollisuus johtuu henkilön omista kyvyistä tai ominaisuuksista. (ks. Kangasniemi 1992, 334; Kuiri 2012, 63–64.) Yllä olevassa lainauksessa mahdollisuus itsetunnon kolaukseen voidaan tulkita johtuvan kohteen eli miehen sukupuolesta. Keskustelua seuraavat kirjan tapahtumat vahvistavat tätä kuvaa. Pilikka todellakin toimii ja pilkan kohde jää sanattomaksi saamastaan huomiosta.

Hänen kaverinsa alkavat oitis pilkkaamaan häntä, Henrin, Samun, Rudin ja tyttöjen odotuksien mukaisesti. Kirjassa annetaan kuva, että miehet yleisesti ottaen ovat homofobisia, minkä vuoksi pojat ja ne tytöt, joiden puolesta he kostavat, uskovat suunnitelmansa toimivan.

Kirjasarjan ensimmäisessä *Shell's Angles* nimisessä kirjassa päästään myös tarkastelemaan Henrin isän suhtautumista homoseksuaalisuuteen. Pojat harjoittelevat tytöille puhumista, jota varten Rudi pukeutuu mekkoon esittäen tyttöä. Henrin isä kohtaa porraskäytävässä mekkopäällään olevan Rudin ja kysyy tältä huolestuneena, että onko myös Henrillä mekko päällä:

”– Onko Henrilläkin mekko päällään? Marko kysyi.

– Ei, eikä ole Samullakaan, mulla vaan, Rudi vastasi ja jatkoi matkaansa.

– Hyvä. Hyvä, hyvä, Marko jäi toistelemaan mietteliäänä ja lähti sitten kohti Katin huonetta. Hän kurkisti ovelta ja kysyi: – Mitä täällä oikein on tekeillä?”

” – Ne yrittävät treenata miten lähestyä tyttöjä, ei mitään sen vakavampaa. Voin kyllä sanoa, että on ihan tuhoon tuomittu yritys. Voi tyttöparkoja. (Kati)

Henrin isä hymähti ja löysäsi kravattiaan. Tänään Henri *saisi* kuulla lisää naisasioista eikä varmaankaan ilahtuisi niistä, vaikka Marko niin toivoikin.”

Isä kokee helpotuksen hetken kuullessaan Henrin isosiskolta siitä, että pojat vain harjoittelevat tytöille puhumista. Kohtauksesta on mahdollista vetää johtopäätöksiä, että Henrin isälle hänen poikansa ”tyttöily” mekkoon pukeutumisen muodossa ei olisi ollut mieluista. Suoraan isä ei ilmaise sen olevan kiellettyä pojalleen, mutta niistä mahdollisuuksista, mitä mekkoleikit olisivat voineet tarkoittaa, juuri tämä poikien kiinnostus tyttöjä kohtaan oli paras. Isän helpotusta korostetaan vielä hänen rentoutuessa ja löysätessä kravattiaan.

5.1.8 Suojeleva, hoivaava ja autoritäärinen isä aikuisen miehen mallina

Shell's Angles -kirjoissa esiintyy kolme isää laajemmin, jotka antavat kirjoissa kuvaa aikuisesta miehestä. Heidän kauttaan voidaan myös tulkita, millä keinoin kirjasarjan luomassa maailmassa aikuisten miesten maskuliinisuus rakentuu. Kolmesta isästä kaksi on sellaisia, joita voi pitää esikuvallisina miehen tai ja isän mallina kirjan poikahahmoille ja yhden isän rooli on enemmänkin olla varoittava esimerkki siitä, millainen isän ei ainakaan pitäisi olla. Isää kuvataan kirjasarjassa lapsiensa suojelijana kuten seuraavassa Millan ja Henrin keskustelussa Millan isästä:

”– Se vaan näyttää jotenkin karskilta kun se on niin iso ja tumma. Mutta ei se oikeasti ole mitenkään pelottava vaan semmoinen ihan leppoisa nallekarhu. (Milla)

– Mä en kyllä ole kovin vakuuttunut vielä, Henri sanoi. Nallekarhutkin *voivat* olla arvaamattomia, varsinkin suojellessaan pentujaan.”

Yllä olevassa lainauksessa miestä verrataan nallekarhuun, joka tuo isähahmoon tietynlaista pehmeyttä, mutta hänen muuta käytöstään kuvataan eläinmaailman liittyvällä vertauksella. Ikään kuin isän luontoon kuuluisi lapsensa suojelu, mitä äärimmäisillä keinoilla tarpeen vaatiessa. Modaaliverbillä *voida* tuodaan esiin isähahmon mahdollinen arvaamattomuus pentujen turvallisuuden ollessa kyseessä. Arvaamatonta käytöstä ei esitetä isälle välttämättömyytenä, mutta todennäköisenä lasta uhattaessa. Kuvaus tytärtään vartioivasta karhusta on kaikkein eniten peilattavissa niin sanottuihin tosi miehen ideaaleihin. Hegemonisen maskuliinisuuden päätöksen mukaisesti tosi miehen pitää olla kykenevä puolustamaan perhettään ja yhteiskuntaansa, mikä luo hänelle esimerkiksi patriarkaalisen aseman perheessä (Sipilä 1994, 22).

Nykyaikana isärooliin on sallittu ottaa enemmän feminiinisiä ominaisuuksia maskuliinisten arvojen rinnalle. Leena-Maija Rossi (2003, 90–92) tuo esille mainoksia, jossa isät ottavat haltuunsa aiemmin äideille ominaisia kotitöitä kuten siivousta ja ruuanlaittoa. Mainonnassa on korostettu nykyaikaista isän mallia jo 90-luvun lopusta lähtien, jossa isä on enemmän mukana lasten kasvattamisessa ja hoivaamisessa. Feminiinisiä ominaisuuksia on tuotu varovasti maskuliinisten ominaisuuksien rinnalle. Esimerkiksi mainoksissa voidaan samalla korostaa miehen fyysisestä kunnosta huolenpitoa tai muuten tuoda esille enemmän maskuliinisiä ominaisuuksia miehen samalla tehdessä kotitöitä. Kotityöt monesti eivät ole aivan täydellisesti tehtyjä, koska samalla tuodaan esille, ettei se ole miehen ominta alaa. (Rossi 2003, 93–95.)

Shell's Angles -kirjassa tuodaan esille nykyaikaisen isän mallia. Henrin isä on yksinhuoltaja Henrin äidin kuoltua autokolarissa. Kirja ei tuo esille, että isä olisi erikoisemmin juuri tästä syystä joutunut ottamaan vastuun kotitöistä, vaikka muun muassa Henri huomauttaa isänsä kokkauksen olevan varsin välttävää, mikä vaikuttaisi olevan linjassa Rossin (2003, 90–91) tutkimuksen kanssa. Miehen taidot hoivaamisessa ovat välttäviä, mutta ne hoituvat hyvältä isältä tarpeen vaatiessa. Henrin isä ottaa myös osaa kirjassa vahvasti kasvattajana, joka etenkin opastaa poikaansa miehille tärkeissä asioissa kuten parranajossa, sekä niin sanotuissa "naisasioissa". Lisäksi Henrin isä huolehtii Henrin lisäksi tämän iso- ja pikkusiskostaan eikä kirja tuo esille millään tavalla, että esimerkiksi Henrin isosisko olisi joutunut ottamaan "pikkuäidin" roolia. Isän auktoriteettia tuodaan vahvemmin esille, kun hän asettaa pojalleen rajoituksia sekä vahtiessaan siitä, että tämä noudattaa lakeja mopolla ajaessaan. Isien maskuliinisuutta tunnutaan korostavan tuomalla esille juuri sääntöjen luoja ja suojelijan roolia esille, mitkä voidaan nähdä perinteisemmän maskuliinisuuden kuvauksina ja siinä mielessä isän maskuliinisuuden ylläpitäjänä (Kolehmainen 2004, 93).

Isien asettamat rajoitukset ovat sitovia kirjan lapsia kohtaan, joka tuo esille isän vahvaa autoritääristä asemaa lapsiaan ja heidän kavereitaan kohtaan. Sääntöjen rikkomisesta seuraa rangaistus, joten on parempi joko noudattaa isien asettamia

rajoituksia tai ainakin varmistaa, että isät eivät saa koskaan tietää rajojen rikkomisesta. Tämä käy ilmi muun muassa poikien pohtiessa voivatko he kokeilla alkoholijuomien juomista Millan perheen mökillä ollessa:

”Millan isähän käy sitä paitsi aina välillä katsomassa, joten *eihän* me edes *voida* paljon ottaa. Sehän huomaisi heti, jos me oltaisiin ihan änkyräkännissä.”

Rajoitukset asetetaan modaalisuuden kannalta katsottuna useimmiten välttämättömyyksiä yllä olevasta lainauksesta huolimatta, jossa asia esitetään modaalisesti mahdottomuutena modaaliverbin *voida* negaatiolla (ks. Kangasniemi 1992, 315–316). Kotiin pitää tulla ajoissa, isän herättäessä on pakko nousta ja koti pitää pitää siistinä. Isät eivät kuitenkaan pyydä sellaisia asioita, mitä he itse eivät olisi valmiita tekemään. Aikuinen mies parhaillaan representoituu lainkullaisena, reiluna ja tasavertaisena miehenä.

Kasvattajan rooli, vaikka se selkeästi kuuluu Shell's Angles -*kirjasarjan* aikuisten miesten maskuliinisuutta rakentaviin tekijöihin, ei aina suju isähahmoilta ongelmitta. Rossin (2003, 102) tarkastellessa suomalaisia mainoksia hän teki havainnon, että miehen puutteellisilla taidoilla vanhemmuudessa vitsaillaan yhä useammin. Samanlaista vitsailua naisten puutteellisiin taitoihin ei esiinny ollenkaan. Rossi tulkitsi vitsien uudistavan ajatusta siitä, että toisella sukupuolella vanhemmuus ikään kuin tulee luonnostaan ja toisella ei. Shell's Angles -kirjassa isähahmon kasvattajan taidot joutuvat kyseenalaisiksi muun muassa, kun Millan isä saa syyt niskoilleen Henrin mopokolarista. Milla kertoo äitinsä reaktiosta näin: ”Meidän äiti oli ihan hysteerinen. Se sanoi, että kaikki oli isän syytä, kun se *päästi* meidät sinne, sen olisi kuulemma *pitänyt* vahtia meitä paremmin” Millan isä ei onnistunut täyttämään odotuksia, mitä hänellä oli aikuisena ja huoltajana, joka tuodaan esille välttämättömyyttä ilmaisevalla modaaliverbillä *pitää* (ks. Kangasniemi 1992, 341–342). Kirjassa esiintyvät lapset eivät aseta Millan isää tapahtumista vastuuseen ja Millan äidin reaktio esitetään myös ylireagoitina. Suurin ero tässä kohtauksessa Rossin (2003) havainnoimiin mainoksiin on, ettei Millan isän

puutteellisilla taidoilla vitsailla vaan sitä pidetään vakavana asiana, joka luo huumorin keinoja vahvemmin kuvaa isän puutteellisista taidoista vahtia lapsia.

Henrin isä kokee myös vaikeuksia kasvattajan roolissa Shell's Angles -kirjassa. Hänen mietintänsä siitä, pitäisikö hänenkin takavarikoida Henrin puhelimen, kun Millan äiti oli takavarikoinut Millalta tämän puhelimen, voidaan nähdä heijastavan hänen epävarmuuttaan kasvattajana. Henrin isä on joutunut ottamaan pakosta lisää vastuuta perheessä, sillä Henrin äiti on menehtynyt. Osa tehtävistä, joissa Henrin isä nyt myös toimii, ovat voineet ennen kuulua perheen äidille. Henrin isä epäroi, että pitäisikö hänen toimia niin kuin Millan äiti on toiminut, ja takavarikoida myös Henriltä tämän puhelimen. Vai antaako hän Henrin pitää puhelimensa ja toimia erillä tavalla kuin toisen perheen äiti. Isä päättää lopulta antaa Henrin pitää puhelimensa, mutta hänen epävarmuutensa tilanteessa vaikuttaisi viestivän hänen epävarmuudestaan kasvattajana.

Positiivista aikuisen miehen maskuliinista mallia Shell's Angles -kirjasarjassa luodaan toisaalta perinteisemmän autoritäärisen ja perhettään ensisijaisesta suojelevan isän mallin mukaisesti, mutta sen rinnalla kirjojen isät ovat perhearvoja korostavia, osaltaan hoivaavia ja kasvatustehtäviä vastuulleen ottavia miehiä. Kirjojen poikien parisuhteen tavoittelu ja osaksi vanhentuneiden stereotyyppien kuten punaisen omakotitalon ja perunamaan haikailun voidaan nähdä saavan mallin kirjan isähahmoilta, mutta myös kulttuurin heijastumina. Positiivisen miehen mallin lisäksi isähahmolla rakennetaan myös negatiivinen miehen malli.

Isän parhaimmillaan ollessa kirjoissa suojelija voi pahimmillaan tilanne olla täysin päinvastainen. Samun isä on Shell's Angles -kirjoissa varoittava esimerkki, mikä tuodaan esille, kun Samu kertoo isänsä lyöneen häntä humalassa. Samu näkee kavereidensa isät parempina ja näkee lähinnä huonona onnena, että hänellä sattui huono isä. Hän tuo esille asian näin: "Ei isän *pitäisi* olla tuommoinen. Teillä on käynyt hyvä tuuri. Tai siis mä oletan, että teidän isät ei lyö teitä." Aineisto-otteessa tuodaan ilmi, että vaikka on mahdollista, että isä voi pahoinpidellä lastaan, ei isän pitäisi olla sellainen. Se on vastoin niitä arvoja ja odotuksia, joita isän roolissa on.

Otteessa käytetään modaaliverbin *pitää* konditionaalimuoto, joka voidaan tulkita tässä tapauksessa välttämättömyyden ilmaukseksi (ks. Kangasniemi 1992, 343). Lainaus on tulkittava niin, että vaikka isä voi olla sellainen kuin Samun isä on eli pahoinpitelevä, hänen tekemät asiat eivät kuulu isänä olemiseen. Samun isä siis rikkoo niitä isäroolin kriteereitä, mitkä isän pitäisi täyttää.

Ruckenstein (2004, 110) tuo esille, että väkivaltainen isä esitetään miehenä, jonka käsitykset maskuliinisuudesta ovat vääränlaisia. Väkivaltainen isä esitetään toisia alistavana, patriarkaalisen tai perinteisen maskuliinisuuden kuvan omaavana. Shell's Angles -kirjassa muut esiintyvät isät heijastuvatkin Samuun isään verrattuna erilaisina isähahmoina, joiden maskuliinisuus on yleisesti hyväksyttyä ja normien mukaista. Samun hahmo heijastaa lukijalle niitä asenteita, mitä väkivaltaista isää kohtaan pitäisi tuntea. Hän vihaa isäänsä syvästi, kieltäytyy juomasta viinaa käyttäen isäänsä varoitusmerkkinä ja tuo selkeästi esille, että hänen isänsä on roolimalli sellaisesta miehestä ja miehen maskuliinisuudesta, mihin kenenkään ei pitäisi pyrkiä.

Yleisesti niin sanotussa mieskultuurin logiikassa on nähty, että pienemmän päälle käyminen on raukkamaista (Kivivuori 1999, 82). Myös hegemonisessa maskuliinisuudessa on tuotu esille, että väkivallalla pitää olla jokin syy, mikä oikeuttaa sen ja esimerkiksi Samun isän esittämää poikkeavaa, vääränlaista väkivaltaa voidaan pitää oikeanlaisen väkivallan oikeuttajana. (Grönfors 1994, 64.) Myös Samun puolustaessa Henriä Shell's Angles -kirjassa hänen tekemää väkivaltaa verrataan Samun isän toteuttamaan väkivaltaan, jossa Samun teolle luodaan lukijalle oikeamman väkivallan kuva, vaikka Samu oman moraalikoodinsa mukaisesti katu tekoaan. Siinä, missä kirjassa Samun isällä tuodaan esille vääränlaista isähahmoa oikeanlaisen isähahmon rinnalle, tuodaan myös esille vääränlaista väkivaltaa oikeanlaisen väkivallan rinnalle.

5.1.9 Väki­valta rakentamassa poikien maskuliinisuutta

Väki­valta tulee kirjoissa esille vallankäytön välineenä, joka käytön mukaan voi olla joko positiivista tai negatiivista. Negatiivisessa valossa se nousee esille etenkin Samun isän kohdalla, joka pahoinpitelee Samua, mutta myös aikaisemmin isän kerrotaan pahoinpidelleen myös Samun isoveljeä. Keskusteluissa näistä tilanteista kirjan hahmot tuovat hyvin esille, että isän ei pitäisi koskaan lyödä lapsiaan. Väki­valta nouseekin isähahmon kautta esille sellaisena ominaisuutena, joka ei ole miehille haluttu. Isän käyttäytyminen on poikkeavaa muiden isien käyttäytymisestä ja se tuodaan esille normista poikkeavana. Se ei toisaalta poista väki­valtaisuuden liittymistä maskuliinisuutta pönkittävä­nä tekijänä vaan luo kuvaa vääränlaisesta väki­vallasta (Grönfors 1994, 64).

Poikien elämässä väki­valta on myös muuten läsnä. Samun potentiaali väki­valtaan nyrkkeilyharrastuksen kautta tuo hänelle valta-asemaa tai ainakin tilan, jossa hän saa ilmaista itseään vapaammin kuin jos hänellä ei olisi kykyä puolustaa itseään ja kavereitaan väki­vallalla. Shell's Angles -kirjassa asiaa tuodaan esille näin: ”Rudi ja Henri tiesivät sen hyvin, ja heille *sopi* paremmin kuin hyvin se, että Samu oli juuri heidän kaverinsa.” Henri ja Rudi kokevat hyötyvänsä Samun nyrkkeilyharrastuksesta, mikä nostaa Samun arvoa kaverina. Ainoastaan yksi koulun pojista tuodaan poikia mahdollisesti kiusaavana henkilönä ilmi. Kyseessä on isokokoinen yhdeksäsluokkalainen poika, joka käyttää yleisesti väki­vallan uhkaa vallankäytön välineenä. Henri kertoo pojasta enemmän seuraavalla tavalla:

”Se oli Tuomas eli Tumppi. Iso korsto, joka käyttäytyi aina miten lystäsi eikä välittänyt koskaan mitään edes opettajien kielloista. Se oli itseään täynnä oleva kusipää, huomionkipeä öykkäri, mutta *ei* sitä sille oikein *voinut* ruveta itselleen kertomaan, olisi vaikka *voinut* saada turpaansa.”

Yllä olevassa lainauksessa Henri kokee, ettei uskalla kertoa oikeaa mielipidettä Tumpista tälle itselleen, sillä se voisi johtaa Tumpilta väkivallan käyttöön. Näin ollen Henri kokee, että on parempi pitää omat mielipiteensä itsellään. Yllä olevassa lainauksessa käytetään modaaliverbiä *voida* kahdella eri tavalla. Ensimmäisenä negaationa, joka ilmaisee mahdottomuutta ja sen jälkeen neutraalissa muodossa, joka ilmaisee mahdollisuutta. (Kangasniemi 1992, 315–316.) Väkivallan potentiaalisuus on tullut esille useissa tutkimuksissa väkivallan tyypillisimpänä esiintymänä (Huuki 2003, 45; Jokinen 2000, 203). Shell's Angles -kirjasarjan poikien elämässä uhka väkivallalle tuntuu olevan yleisempää kuin itse fyysinen väkivalta. Ison pojan väkivallan uhka on kuitenkin riittävää hallitsemaan muun muassa Henrin käyttäytymistä. Tumpi edustaa kirjassa ei-toivottua miehen mallia, mutta sellaista, jolla on selvästi valtaa. Samu ei pelkää Tumpin fyysistä pelotetta ja haastaakin tämän valta-asemaa, jolloin Tumpi päätyy homottelemaan Henriä, Samua ja Rudia. Kirjassa tuodaan esille, että Samulla ollut musta silmä sai hänet näyttämään pelottavalta, mikä aiheutti sen, että Tumpi päätyi vain uhittelemaan pojille. Kun Tumpi ei lopulta saa väkivallan uhalla valtaansa pönkitettyä, hän loukkaa poikien mopon ajotaitoja, joka toimii myös miehisyyden mittarina Shell's Angles -kirjoissa. Mahdollinen tuleva tappelu väistetään sillä, että sovitaan ajokilpailu mopoilla välitunnille.

Kilpailu on yhdistetty vahvasti miehisyyteen. Sitä voidaan käydä useilla eri kentillä kuten Shell's Angles -kirjassa ajotaidoilla, mutta sitä on nähty tapahtuvan yleisesti ottaen koulussa, leikkikentillä, urheilussa, työelämässä, mutta myös fyysisessä voimassa, vallassa, tiedoissa ja taidoissa. (Grönfors 1994, 71.) Koulussa poikien välillä on havaittu yleensä ottaen olevan valtapeliä, mikä näkyy Shell's Angles -kirjassa Tumpin tapana käyttää omaa fyysistä vahvuuttansa ja kokoaan hyväksi. Kovuus on tulkittu olevan keskeinen alue, johon odotukset miehisyydestä suunnataan (Grönfors 1994, 72; Thompson & Pleck 1987). Kovuuden lisäksi poikien suosion tavoittelussa koulun sosiaalisella kentällä Tuija Huuki (2002, 44) toi esille huumorin ja huiputuksen suosion tavoittelukeinona. Henkilön nolaaminen tai naurunalaiseksi asettaminen osoittautui kontrolloinnin ja sukupuolihierarkioiden rakentamisen välineeksi.

Shell's *Angles* -kirjassa Henri, Samu ja Rudi liimaavat Tumpin kädet kiinni mopon ohjaustankoon, kun he lopulta järjestävät välitunnilla mopoilla ajokilpailun. Poikien tekemä kepponen haastaa Tumpin asemaa ja valtaa koulun "koviksena". Tumppi kokee tulleen nöyryytetyksi ja uhkaa kostolla. Hänen asemansa koulussa rakentuu koviksen maineen ympärille, jota alempi luokkalaisten toiminnan seurauksena naurunalaiseksi tuleminen uhkaa. Tumppi reagoi tilanteeseen niin, että päätyy etsimään Henrin koulun ulkopuolella käsiinsä tarkoituksenaan hakata hänet sekä vahingoittaa Henrin mopoa. Löytäessään Henrin tapahtuu seuraavaa: "Oli virhe *tulla* vittuilemaan mulle, Tumppi sanoi ja iski Henriä suoraan palleaan." Tumpin repliikissä kirjassa ilmaistaan deonttista välttämättömyyttä modaaliverbin *tulla* kautta. Deonttinen välttämättömyys tulkitaan johtuvan esimerkiksi ympäröivän yhteisön normeista (Kangasniemi 1992, 348). Hänen maskuliininen identiteettinsä ei kestä naurunalaiseksi joutumista ilman, että hän kostaa sen, sillä muuten Tumppi ajattelee joutuvansa menettämään asemansa koulun kovana jätkänä.

Samu päätyy lopulta puolustamaan Henriä tappelussa, vaikkakaan ei millään haluaisi tapella. Nyrkkeilijänä Samu voittaa tappelun, mutta purkaa samassa raivoaan isäänsä kohtaan Tumppiin ja menettää kontrollinsa. Samu häpeää sitä, että löi toista poikaa nyrkkeilykehän ulkopuolella, sillä se eroaa Samun kunnian käsitteestä. Tumpin herättyä tajuttomuudestaan Henri kertoo tälle heti, että tämä sai turpaan, ikään kuin osoituksena vallasta ja sen vaihtumisesta. Tumppi ei pysty hyväksymään tappiotaan ja oman itsetunnon ylläpitämiseksi uskottelee häviönsä johtuneen hänen ruhjeillansa olleista käsistä. Samu myöntyy tähän, joka osoittaa omalla tavallaan, että hänellä ei ole tarvetta pönkittää itsetuntoaan kovuudella. Pojat sopivat asioiden olevan nyt sujut.

Samu osoittaa miehisyyden kannalta oikeanlaisen väkivallan periaatteita, kun taas Tumpin käyttämänä se muodostuu esimerkiksi väkivallan väärästä käytöstä. Väkivaltaisuus on liitetty maskuliinisuuteen, kun sitä käytetään itsepuolustami-

seen, sotiin, urheiluun tai heikompien puolustamiseen (Grönfors 1994, 64). Samussa ruumiillistuu lähes jokainen näistä kohdista, sillä hänen kykynsä väkivaltaan on hankittu urheilun kautta, ja kirjassa hän päätyy käyttämään nyrkkejään ratkaisukeinona vasta, kun hänellä on pelastettava sekä, kun tilanteesta tulee myös itsepuolustusta. Miesten väkivallalle on myös nähty olevan tyypillistä instrumentaalisuus eli tavoitteellisuus, jossa tavoitteena käy konkreettisen hyödyn lisäksi voi olla statuksen tai muun ei-konkreettisen hyödyn tavoittelu (Grönfors 1994, 66; Campbell & Muncer 1994). Tumpin väkivaltaisuuteen liittyy selvä tavoite, joka on hänen sosiaalisen statuksensa ja kovanaamaisuutensa pönkittäminen. Kirja tuo esille hänen motiivinsa väärinä, hyväksytystä poikkeavina. Tällainen esitystavan on nähty luovan oikeutuksen ”oikealla tavalla toteutetulle väkivallalle” ja sen näkemisenä hyväksyttynä maskuliinisuutena. (Grönfors 1994, 64.)

Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirja jatkaa väkivaltaan suhtautumisessa samoilla linjoilla kirjasarjan ensimmäisen osan kanssa. Väkivalta tuodaan samalla tavalla negatiivisessa valossa esille kuin ensimmäisessä kirjassa ja jälleen kerran vahvasti Samun kautta. Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa Tumpi ei pala antagonistin rooliin, mutta saman tyylisellä nimellä varustettu Jarkki ottaa tämän kovispojan roolin kantaakseen. Hänen hahmonsa käyttäytyminen on huomattavan samanlaista Shell's Angles -kirjan Tumpin kanssa, joka ilmenee esimerkiksi Jarkin uhotessa Samulle: ”Meillä *ei* kuule *taida* olla mitään muuta vaihtoehtoa kuin pieksää susta paskat pihalle” Kuin Tumpi kirjasarjan ensimmäisessä osassa ei myöskään Jarkki näe mahdollisuutena olla kostamatta Samulle ja hänen kavereilleen näiden asettaessa Jarkin pikkuveljen naurunalaiseksi. Jarkin ja hänen kavereidensa täytyy hakata Samu imagonsa ylläpitämiseksi. Tämä tuodaan edeltäneessä aineisto-otteessa esille modaaliverbin *taida negaatiolla*, joka ilmaisee dynaamista mahdottomuutta (Kangasniemi 1992, 334). Jarkin, hänen kaveriporukansa ja Shell's Angles -kirjan Tumpin hahmojen maskuliinisuutta rakennetaan tavalla, jota voi tulkita kovispojista tehtyjen tutkimuksiin peilaten. Sari Manninen (2003, 56–57) tutkimuksessaan havaitsi, että kovispojat pitävät yllä mainettaan väkivallalla ja sen uhalla. Kovispoikien tyypillistä käyttäytymistä oli myös kiroileminen ja haukkumasanojen käyttäminen. Shell's Angles -

kirjasarjassa niin sanotut ”pahat pojat” tunnistaa nopeasti heidän tavastaan haukkua muita neideiksi ja homoiksi, mitä muut kirjojen henkilöt eivät tee.

Samun hahmolla on Shell’s Angles -kirjasarjan molemmissa osissa hyvin kielteinen asenne nyrkkeilykehän ulkopuolella tapahtuvaan tappeluun. Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa Samun hahmon asenteet muuttuvat yhä enemmän tappelua vältteleväksi. Hän päätyy juoksemaan Jarkilta ja tämän kavereilta pakoon välttääkseen tappelua, sillä hän ei ensisijaisesti halua tapella vaan tarvitsee tappeluun jonkin pakottavan syyn. Ennen karkuun lähtemistään Samun hahmo käyttää myös omaa pystyvyyttään väkivaltaan vallankäytön välineenä, jolla ehkä hieman ironisestikin yrittää välttää tappelua seuraavassa otteessa:

”– Mä en koskaan halua tapella. Mutta jos olisi pakko, niin kyllä mä sua vastaan *voisin* tapella. Mutte en teitä kaikkia vastaan yhtä aikaa, Samu sanoi ja yritti arvioida mahdollisuuksiaan poikaporukkaa vastaan. – Se ei olisi ihan reilua.”

Yllä olevassa lainauksessa Samu ilmaisee kyvykkyytensä tappeluun modaaliverbillä *voida*, joka esittää dynaamista mahdollisuutta, joka johtuu henkilön omista kyvyistä eli tässä tapauksessa Samu tuo ilmi kykenevyyttään väkivaltaan (ks. Kangasniemi 1992, 315–316). Jarkki kutsuu Samun tekoa juosta karkuun raukkamaiseksi, mikä juontaa Jarkin omasta tavasta ylläpitää maskuliinista identiteettiään eli väkivallan uhalla ja tappelemalla. Huuki (2002, 48–49) tutkimuksessaan tulkitsi, että kyvyttömyys puolustautua aggressiivisen pojan edessä voi muodostua uhkaksi maskuliiniselle identiteetille. Samun hahmon karkuun lähteminen Shell’s Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa haastaa Huukin havaintoa, mutta toisaalta Samu ennen karkuun lähtöään ilmaisi olevansa pystyväinen tappeluun.

Samun hahmoa voidaan tulkita Mannisen (2003, 57–58) tutkimuksessaan määrittelemän suosituksen pojan kriteereihin ja ominaisuuksiin nojautuen. Manninen toi esille muun muassa, että tällaisen pojan ei tarvitse korostaa maskuliinisuuttaan hegemonisissa kilpailuissa kuten tappelussa ja on henkisesti harvinaisen kypsä

ikäisekseen. Manninen tuo esille myös, että tällaista poikaa pidetään reiluna kaverina ja usein suosittupoika puolusti kiusattuja oppilaita. Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjan Samua voisi kutsua harvinaisen kypsäksi ikäisekseen, hän on myös reilu ja hän myös puolustaa kiusattuja. Ehkäpä juuri näistä syistä Samu kykenee myös juoksemaan karkuun tappelussa, koska hän ei koe maskuliinisuutensa rakentuvan ainakaan nyrkkeilykehän ulkopuolisen väkivallan pohjalle. Samun seuraava puheenvuoro tappelemisesta kertovat hänen asenteestaan nyrkkeilykehän ulkopuolista väkivaltaa kohtaan:

” Mutta jos mä vaan suinkin *voin* jättää kehän ulkopuolella lyömättä, mä myös jätän. Ei siinä oikeasti ole mitään hienoa tai kunniakasta, että *pääsee* tai *joutuu* tappelemaan. Jotain sattuu aina ja *voi* sattua tosi pahasti. Täällä ei ole tuomareita eikä suojia tai sääntöjä.”

Shell's Angles -kirjasarjassa Samun hahmoon heijastuu varsin vahvasti hyväksytyjä maskuliinisia ominaisuuksia. Samun asenne väkivaltaan on mahdollisimman negatiivinen, jonka taustatarinana toimii hänen väkivaltainen isänsä. Samu toisaalta käyttää väkivaltaa auttaakseen muita hahmoja. Oli kyseessä ensimmäisessä Shell's Angles -kirjassa pulassa oleva ystävä tai sitten kirjan jatko-osassa Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa pulassa olevat tytöt. Samu käyttää väkivaltaa ”oikein”, mikä tekee hänestä suosituksen ja arvostetun henkilön Shell's Angles -kirjasarjan luomassa maailmassa. Samu tuo seuraavassa otteessa ilmi tilanteen, missä väkivallan käyttäminen on sallittua:

”– Tarkkaillaan täältä vähän kauempaa, Samu sanoi. – Jos ne käyvät käsiksi (tyttöihin), niin silloin mä laitan sisäisen pasifistini vähäksi aikaa syrjään. Siinä menee raja. Naisiin *ei saa* käydä käsiksi ikinä, missään tilanteessa. Ei koskaan. – Mä olen samaa mieltä, Henri sanoi. – Ja mä, Rudi sanoi.”

Yllä olevassa lainauksessa naisiin käsiksi käyminen ilmaistaan modaalisen verbin *saa* negaation kautta sellaisena tekoja, jota mies ei saa koskaan tehdä. Henrin ja Rudin tuki Samun mielipiteelle vielä vahvistaa tätä sanomaa Shell's Angles -kirjasarjan lukijoille. Tällaisen tilanteen tapahtuessa miehen myös pitää astua tilanteeseen väliin, naisten puolustaminen on miehisyyteen kuuluva velvollisuus. Muun muassa Jokisen (2000, 217) tuomissa länsimaisen miehen miesideaaleissa tuodaan esille, että miehen pitää pystyä puolustamaan itseään, naisia, lapsia, omaisuuttaan ja yhteisöään sekä henkisiltä, että fyysisiltä hyökkäyksiltä. Nämä vaikuttavat olevan myös tässä kirjassa läsnä vaikkei tilanne koskaan kehitykään poikien väliseksi väkivallaksi nimittäin tilanteen ulkopuoliset tytöt saapuvat poikien ja pulassa olleiden tyttöjen avuksi, kun tilanne meinaa muuttua tappeluksi.

5.1.10 Mopo ja ajotaidot maskuliinisuuden symbolina

Mopoilu on nuorisokulttuurin kannalta tärkeä ilmiö, joka voidaan mieltää nuorten katukulttuuriksi (Rantala, Majamaa & Oksanen 2015, 39; ks. Salasuo ym. 2012). Mopon omistaminen käytännössä lisää nuoren itsenäisyyden ja itsemääräämisen ulottuvuuksia sekä yleisesti ottaen elinpiiriä (Aaltonen 2010, 205; Nikoskinen 2012). Myös Shell's Angles -kirjasarjassa on nähtävissä näitä samoja arvoja. Mopo näyttäytyykin kirjoissa parhaimmillaan seikkailujen mahdollistajana, joka luo vapauden tunnetta kaveripiirin pojille. Myös tyttöjen kyyditseminen mopolla näyttäytyy tärkeänä osana mopon omistamista pojille. Sen sijaan tytön mopon kyytiin joutuminen esitetään vitsinä ja nolona asiana pojalle. Kirjoissa myös tuodaan samoja arvoja esille kuin tutkimuksissa eli mopon ulkonäkö, rahallinen arvo, virittäminen ja mopon käsittelytaidot ovat arvostettuja (Nikoskinen 2012; Aaltonen 2010, 206).

Mopolla järjestettävä ajokilpailu nousee Shell's Angles -kirjassa esille vaihtoehdona tappelulle ja se voidaankin näin rinnastaa maskuliinisen kompetenssin todistamisen riitiksi. Etenkin kirjan antagonistina toimiva Tumpppi tuo ajotaitoja esille ja liittää huonot ajotaidot nopeasti homouteen: ”Te hinttarit *voisitte* ensin opetella

ajamaan mopolla ennen kuin perustatte mitään kerhoja.” Edeltävässä lainauksessa käytetään mahdollisuutta ilmaisevaa verbiä *voida*, joka ilmaisee modaali-verbinä mahdollisuutta (Kangasniemi 1992, 315–316). Ajotaidot ovat siis opeteltava taito, joka on mahdollista hankkia kenen vain ja mitä pidemmälle ajotaitojaan hioo, sen parempi mies on. Koska Tumpppi tuodaan kirjassa esille negatiivisena hahmona voisi tulkita ajotaidoista välittämisen olevan vain kiusaajien tai öykkäreiden ihannoima ominaisuus, mutta myös kirjan päähenkilöt tuovat esille samoja arvoja. Henri muun muassa nolostelee omaa kokemattomuuttaan ajajana ja loukkaantuu Rudin painottaessa, ettei Henri saa rikkoa tämän mopoa. Henrin ajotaitojen kyseenalaistaminen tuntuu myös kyseenalaistavan hänen miehekkyyttään. Todistus siitä, että osaa ajaa mopolla, esimerkiksi ajokilpailussa toimii poikien piirissä maskuliinisuuden todistuksena.

Mopon tuoma arvostus liittyy paljolti siihen millaisen mopon saa. Henrille kuvailee pahinta mopoa, minkä hän voisi saada seuraavalla tavalla: ”Pahinta mitä *voisi* tapahtua oli se, että isä ostaisi Henrille vaaleanpunaisen mopon. Sillä *ei voisi* ajaa missään olosuhteissa.” Mopolla ajamattomuus olisi parempi vaihtoehto kuin vaaleanpunaisella mopolla ajaminen, koska se aiheuttaisi vain naurua. Henri ei ilmaissussaan jätä minkäänlaista mahdollisuutta sille, että ajaisi vaaleanpunaisella mopolla vaan ilmaisee sen modaalisesti mahdottomuutena, mikä ilmenee modaali-verbin *voida* negaatiolla (ks. Kangasniemi 1992, 315–316). Henrin lopulta saama pappatunturi ei tunnu hänelle alkuun paremmalta, mutta lopulta hänen kaverinsa vakuutellessa sen olevan arvokas menopeli, Henri alkaa arvostamaan mopoaan.

Mopo on näille yläkouluikäisille pojille status symboli, joka tulee hyvin esille Rudin esitellessä uutta tuliterää mopoaan. Se aiheuttaa pojissa hämmästyksiä, ihailua ja kateellisuutta. Uutuuden ja arvokkuuden lisäksi mopon arvoa poikien silmissä nostaa myös mopon virittäminen. Rudi nolostelee myöhemmin omaa mopoaan, sillä se on vielä vakiokunnossa, ja lähihuoltoaseman korjaajan virittelytaidot aiheuttavat ihastusta. Shellin Kartsan virittelytaitoja kuvataankin lähes myyttisinä. Mopon omistaminen ei ole välttämättömyys, mutta sen omistaminen ja taidokas käsitteleminen nostavat pojan tai miehen arvostusta.

5.1.11 Vastuuton alkoholin käyttö negatiivisena kuvana mieheydestä

Alkoholiin pojilla on Shell's Angles -kirjoissa kielteinen suhtautuminen ja ryyppäämiseen ei kiinnity minkäänlaisia toivotun maskuliinisuuden ominaisuuksia. Varsin usein etenkin Samu tuomitsee viinan juomisen eikä näe, että siitä koskaan voisi seurata mitään hyvää ja se lähinnä saa ihmiset tekemään hulluja. Poikien miettiessä Shell's Angles -kirjassa viinasta ja limukasta sekoitetun juoman juomista käydään seuraava keskustelu:

- ”– No mitä tehdään? Rudi kysyi toisilta.
- Te taidattekin tietää, mitä mä tuosta ajattelen, Samu sanoi.
- Ehkä sitä (alkoholijuomaa) *voisi* vähän maistaa, Henri sanoi.
- Mä olen aika monta kertaa nähnyt, ja *saanut* tuntea, että viinasta ei ikinä seuraa mitään hyvää, Samu sanoi. – Ei ikinä.”

Yllä olevassa lainauksessa Henrin repliikissä käytetään modaaliverbin *voida* konditionaalimuotoa, joten repliikissä puhutaan mahdollisuudesta. Koska modaaliverbi on konditionaalimuodossa, repliikki voidaan tulkita niin, että Henri epäröi maistamista, mikä johtunee varmasti Samun jyrkästä kannanotosta ja Henri ikään kuin varovasti ehdottaa juoman maistamista. Samun jälkimmäisessä repliikissä hän sanoo ”Mä olen aika monta kertaa nähnyt, ja *saanut* tuntea - -.” Modaaliverbi *saada* ilmaisee välttämättömyyttä ja, kun se esitetään perfektimuodossa, se ilmaisee jo tapahtunutta asiaa. Samun hahmo viittaa tässä isäänsä, joka on pahoinpidellyt häntä humalassa.

Henrillä, vaikka hän haluaa alkoholin juomista kokeilla, ei myöskään ole kovinkaan paljoa positiivisempi kuva alkoholista, mikä tulee esille muun muassa hänen kertoessaan, että rattijuopot pitäisi tuomita murhaajina. Henrin mielipiteet juontuvat siitä, että hänen äitinsä menehtyi auto-onnettomuudessa, jossa vastuullinen osapuoli oli kännissä. Henri ei kuitenkaan tuomitse alkoholia kokonaisuudessaan kuten Samu, vain sen vastuuttoman käytön. Shell's Angles -kirjan lopussa Henri

saa jossain määrin ironisen opetuksen ajaessaan humalassa kolarin mopollaan, että myös hyvät ihmiset voivat sortua alkoholin väärinkäyttöön.

Tutkimuksissa miehisen juomisen piirteiksi on tavallisesti ottaen määrittyneet rankka juominen, humalakeskeisyys, humalan avoin näyttäminen, juomisen ulkoinen kontrolli, ja juomistoiminnan korostuminen (Simonen 2012, 114). Shell's Angles -kirjan henkilöt tuntuvat rikkovan ja purkavan näitä miehisyyspiirteitä, mikä on linjassa muun muassa Jenni Simosen (2012, 111, 119–120) tutkimuksen kanssa, jossa korkeasti koulutetut nuoret miehet kartoivat humalahakuista juomista ja itsekontrollin menetyksiä. Samun ja Henrin hahmojen sekä ylipäättään kirjan juoni tuntuu korostavan alkoholin juomisessa itsekontrollin säilymisen tärkeyttä. Henrin menettäessä itsekontrollin, hän ajaa kovan kolarin mopollaan, mikä vaikuttaa viestittävän lukijalle humalahakuisen juomisen vaaroista. Kirjan asenteet ovat myös linjassa sen suhteen, mitä Helenius ja Eskola (2017, 28) havaitsivat vanhempien tavoitteeksi alkoholikasvatuksessa asiaa tutkiessaan. Vanhemmat toivoivat, että nuori oppisi käyttämään alkoholia kohtuullisesti.

Alkoholista Shell's Angles -kirjasarjassa ei kuitenkaan täysin pidättäydytä. Samua muun muassa painostetaan kokeilemaan viinan ja limukan sekoitusta. Rudi ilmaisee asian Shell's Angles -kirjassa Samulle näin: "*Pitäähän* sun tietää, mistä sä kieltäydyt. Ja missä olisikaan turvallisempaa kokeilla kuin maaseudun rauhassa parhaiden ystävien seurassa?" Aineisto-otteessa on varsin tyyppillinen modaalin ilmaisu verbillä *pitää*, jossa pojat vertaispaineella painostavat Samua alkoholikokeiluun mukaan. *Pitää* ilmaisee modaaliverbinä tässä tapauksessa deonttista välttämättömyyttä eli siihen liittyy sosiaalisista suhteista johtuvaa välttämättömyyttä (ks. Kangasniemi 1992, 342–343). Henri ja Rudi luovat tilanteesta välttämättömyyden, kaikkien on kokeiltava. Alkoholiin liitetään lähinnä sellainen arvo, että kaikkea pitää kokeilla vähintäänkin kerran. Poikien kesken otettaessa kossukolat pojat pystyvät ilmaisemaan juoman pahan maun ja irtistelemään, mutta tyttöjen ollessa samassa tilassa pitää irtistelyä peitellä. Tämä käy myös aikaisemmin ilmi kirjasarjan ensimmäisessä osassa Henrin juodessa valkoviiniä

Millan luona. Valkoviini ei ole Henrin makuhermoille mieleen, mutta tätä ei pysty kertomaan Millalle ja Henri salassa kaataa viinin pois. Alkoholista kirja jättää kuvan, että sitä on mahdollista kokeilla ja oikeastaan sitä pitää myös joskus kokeilla, mutta enemmällä juomisella on vain huonoja seurauksia. Räkäkännien vetäminen ei ole mikään miehisyyden mitta. Kirjan juoni alkoholin osalta myös tukee tätä, sillä Henrin juodessa itsensä tukevampaan humalaan hän tekee huonoja päätöksiä ja päätyy kolaroimaan moponsa tilanteessa, jossa hän lähes menettää henkensä. Kirjan juoni vaikuttaisi siis korostavan humalahakuisen tai vahingossa itsensä humalaan juomisen vaaroja lukijalle.

Kokeilun välttämättömyys on myös linjassa korkeakoulutettujen nuorten miesten tutkimuksissa esille tuomiin asenteisiin. (Simonen 2012, 121–122.) Simosen tutkimuksessa nuoret miehet ilmaisivat, että niukemmin juominen aiheuttaa edelleen miesten kesken kummeksuntaa. Pikkujouluihin lähtiessä on oletettavaa, että juodaan ainakin 12 oluen paketti. Shell's Angles -kirjoissa tämä ei erottaudu niinkään määrässä, mutta juomisella tuntuu myös kirjassa olevan jonkinlainen miehuuskokeen asema, jossa miehen sitä pitää ainakin kokeilla. Räkäkännit eivät kuitenkaan ole tavoite vaan sitä vältellään.

Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjassa alkoholiin kirjan pojilla on entistä vaurutuneempi asenne, mikä varmasti osaksi johtaa juurensa kirjasarjan ensimmäisen osan tapahtumista, joissa Henri kolaroi humalassa mopollaan. Pojista Samu ei enää juo alkoholia ollenkaan, mutta ei kylläkään tuomitse muiden juomista. Henri ja Rudi tyttöjen suostuttelun jälkeen ottavat valkoviiniä. Alkoholin juominen on mahdollisuus, mutta humalaan pojat eivät halua tulla kuten he ilmaisevat seuraavassa keskustelussa:

”– Olipa hyvää viiniä, kiitos paljon. (Rudi)

– Haluatko sä vähän lisää? Hanna kysyi. – Tässä olisi vielä vähän.

– No, *voin* kai mä vähän ottaa, Rudi vastasi. – *Ei* kai tästä nyt sentään humalaan *tule*.”

Yllä olevassa lainauksessa käytetään kahta eri modaaliverbiä eli mahdollisuutta ilmaisevaa *voida-verbiä* sekä välttämättömyyttä ilmaisevaa *tulla-verbiä* (Kangasniemi 1992, 315–316, 347–348). Poikien asenne tulee esille niiden avulla hyvin. Mahdollisuus pieneen kokeiluun on, kunhan ei humalaan tule. Alkoholin juomatta jättäminen on myös aivan samalla tavalla hyväksyttävää. Ensimmäiseen kirjaan verrattuna poikien asenne kokeilematta jättämisestä kohtaan on heltynyt ja Samun juomatta jättäminen ei näyttyädy mitenkään outona. Myös Henrin ja Rudin asenne on varautunut, kumpikaan ei halua tulla oikeasti humalaan.

Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirja purkaa entistä vahvemmin miehisyyden ja alkoholin juomisen välistä suhdetta. Kirjasarjan ensimmäisessä osassa alkoholin juomatta jättäminen oli vielä jokseenkin oudoksuttavaa, mutta toisessa kirjassa Samun juomattomuus muuttuu normaaliksi, eikä haasta hänen miehisyyttään millään tavalla. Enemmänkin Samu osoittaa olevansa lähinnä ylpeä juomattomuudestaan. Samu perustelee alkoholista kieltäytymistään yhdelle poikien tapauksista tytöistä näin: ”Se on aika pitkä tarina, mutta mä vain olen vahvasti sitä mieltä, että alkoholista ei seuraa mitään hyvää. Ei mulle eikä muille. Siksi mä en juo sitä ollenkaan.” Samun repliikki ei sisällä suoraa modaalisuuden verbiä, mutta alkoholin käytölle hän asettaa välttämättömiä huonoja seurauksia. Samun päätöstä olla juomatta pidetään kunnioitettavana, mutta muut näkevät, ettei kohtuu käytöstä ole pahoja seurauksia, mihin Samukin yhtyy pienen suostuttelun jälkeen. Hän ei halua moralisoida muita juomisesta, kun he eivät painosta häntä myöskään juomaan.

Tältä osalta Shell's Angles -kirjasarjan osoittamat piirteet eroavat Simosen (2012) tutkimuksen tuloksista, mutta ovat ehkä linjassa siinä jo osoitetun suunnan kanssa. Simonen (2012, 127) totesi, että korkeasti koulutettujen nuorten alkoholin käyttöön liittyvät muutokset verrattuna vanhempiin ikäluokkiin ja ikäistensä ”äijäkulttuuriin” näkyivät etäisyyden ottona hegemoniaa tavoittelevasta maskuliinisuudesta. Samalla tavalla Samu rikkoo perinteisiä malleja vielä askeleen pidem-

mälle kieltäytymällä alkoholin käytöstä kokonaan ja luomalla omaa maskuliinisuutta ehkäpä juuri sen kautta, ettei juo alkoholia. Henrin ja Rudin asenne taas näyttää, että alkoholin juomisella ei juurikaan ole väliä miehisyiden kannalta, jos osaat juoda sitä kohtuullisesti. Alkoholin väärinkäyttö sen sijaan herättää negatiivista kuvaa miehestä Shell's Angles -kirjasarjan kaveriporukassa.

5.2 Miessukupuolen representaatio Miisa-kirjasarjassa

5.2.1 Poikatapaisuuden rakentuminen tytöistä erottautuvana

”Pojan huone se oli yhtä kaikki. Pojan huone, pojan valinnat, pojan elämä. Miisa ei ollut koskaan tullut ajatelleeksi, että pojissa ja tytöissä *voisi* olla paljon samaakin. Että tietyllä tavalla Anton *voisi* ymmärtää häntä paremmin kuin joku muu. Vaikkapa Kata...”

Miisa-kirjasarja esittää lähtökohtaisesti pojat ja tytöt sekä miehet ja naiset toisistaan eroavina, vaikka kuten päähenkilö huomaa ylläolevassa lainauksessa voi pojissa ja tytöissä olla myös paljon samaa. Verbi *voida* ilmaisee mahdollisuutta ja sen konditionaali tuo siihen asteen epävarmuutta (Kangasniemi 1992, 315–316). Miisan mietinnöistä käy ilmi, että se ei ollut hänelle odotettua, että pojassa oli jotain samaa hänen kanssaan, vaan oletettavampaa olisi ollut, ettei heillä olisi juurikaan ollut yhteistä. Kohtauksesta jää hieman kaksi tulkintainen kuva. Toisaalta ilmaistaan, että pojan huoneesta on nähtävissä pojille ominaisen elämän valinnat, mutta toisaalta tuodaan teinitytön huomio ja hätkähdys siihen, ettei välttämättä erot olekaan niin suuria. Antonin ja Miisan ymmärrys toisiaan kohtaan voidaan selittää myös pojan ja tytön romanttisina tunteina niin, että pojat ja tytöt kyllä lähtökohtaisesti ovat erilaisia, mutta sen oikean kumppanin kanssa poika ja tyttö päätyvät ymmärtämään toisiaan jollain erityisellä tavalla, joka ei ole mahdollista edes tytön parhaan kaverin kanssa.

Miisa voittaa kultaa -kirja vaikuttaa korostavan poikien ja tyttöjen biologisia eroavaisuuksia muun muassa liittyen poikien ja tyttöjen erilaiseen hajuun. Miisa Antonin huonetta tutkiessaan tekee huomioita, kuinka huone niin näyttää pojalta kuin haisee pojalta. Haju on Miisalle tuttu veljensä huoneesta. Antonin huone rakentuu kuvaukseksi pojasta, eikä niinkään Antonista yksilönä. Se on Miisalle ”kuin olisi uudessa maailmassa”, jota Miisa seuraa kuvauksilla kaikesta jalkapalloaiheisista tavaroista, mitä huone sisältää. Lopulta Miisan ja Antonin oltua hetken Antonin huoneessa kahdestaan alkaa Miisa miettiä: ”– – mitä *voisi* tapahtua pojan kanssa kaksin. Apua. Hän ei ollut koskaan suudellut ketään. Ei kai se *voisi* nyt tapahtua?” Modaaliverbi *voida* ilmaisee dynaamista mahdollisuutta (Kangasniemi 1992, 315), joka johtuu henkilön omista kyvyistä kuten luonteenpiirteistä (Kuiiri 2012, 63–64). Tässä suudelman mahdollisuudelle voidaan tulkita kaksi eri näistä syytä. Tilanne voidaan tulkita Miisan ihastumisen takia sellaisena, jossa suudelma voi tapahtua, mutta kirjan maalattua ensin poikien ja tyttöjen erilaisuutta, sekä koska Miisa usein viittaa Antoniin sukupuolta ilmaisevalla sanalla *poika*, vaikuttaa siltä, että kirjassa halutaan tuoda esille, että suudelman mahdollisuus johtuu Miisan ja Antonin eriävistä sukupuolista. Miisa-kirjasarjan näkökulma sukupuoleen vaikuttaisi olevan lähtöisin suurelta osin biologisen sukupuolen näkökulmasta (ks. Moi 1999, 12, 19-20).

Miisan huomiot Miisa voittaa kultaa -kirjassa Antonin ja hänen veljensä ominaisesta hajusta ovat varmasti varsin oikeita. Murrosikäisillä pojilla hieneritys kiihtyy muiden murrosiän muutoksien mukana (Santti & Suominen 1995, 22–23). Antonin huoneen esittelyssä kirjassa nousee tapoja, miten se on erityinen juuri pojan huoneena erotuksena Miisan omasta huoneesta. Miisan huomaamien asioiden voidaan nähdä uusintavan miessukupuoleen liitettyjä stereotyyppioita. (ks. Butler 2006, 55) Voidaan toki myös argumentoida, että Miisa-kirjasarja tuo esille vain yhden pojan ja tytön, jotka sattuvat käyttäytymään hyvin stereotyyppisesti tilanteessa eikä se sinänsä kerro kirjan näkökulmasta sukupuoleen millään tavalla. Toisaalta Miisa voittaa kultaa -kirja viittaa Antoniin usein *poikana* etenkin, kun puhutaan hänelle tyypillisistä käyttäytymismalleista ja, mitä odotuksia Miisalla on ehkä siitä, mitä pojan kanssa pitäisi tehdä huoneessa. Tämä tuo esille, että Anton

ei ole vain itsensä edustaja Miisa-kirjoissa vaan murrosikäisten poikien tyypillinen edustaja. Pojan kasvamista mieheksi on luonnehdittu kaikesta feminiinistä irtisanoutumisena (Vainio 2003, 64; Badinter 1993, 57). Miisa voittaa kultaa -kirjassa Anton ei konkreettisesti irtisanoudu feminiinisyydestä, mutta hänen erottamisensa Miisasta erilaisena korostaa Antonin ja poikien jo lähtökohtaisesti olevan erilaisia Miisan ja tyttöjen kanssa.

Kuva sukupuolista erilaisina vahvistuu, kun Miisa kokee onnistuneensa kommunikoimaan Antonin kanssa: ”Hänestä *voisi tulla* mm-mestari tässäkin, poikien kanssa olemisessa.” Tyttöjen ja poikien keskenään oleminen tuodaan ilmi taitona, mikä on tytölle mahdollista oppia. Tämä on ilmaistu mahdollisuutta ilmaisella modaaliverbillä *voida* (Kangasniemi 1992, 315–316). Tässä tapauksessa Miisa käytti keskustelujaan isänsä kanssa apuna puhuessaan Antonille, sillä Antonin kanssa keskustelu vaikutti samanlaiselta kuin Miisan keskustelut isänsä kanssa. Niklas Vainio (2003, 64) toteaa pojan mieheksi kasvamisen alkamisen alkavan hänen samaistuessaan maskuliinisuuteen ja isäänsä. Antonin poikataipaisuus näyttäytyy määräytyvän sosiaalisen oppimisen kautta, jossa miehet opettavat pojilleen ominaista toimintaa. Näin ollen Miisa pystyy isänsä kautta löytämään ne kommunikaatiomallit, joilla hänestä tulee mm-mestari poikien kanssa olemisessa.

Miisan ajatuksissa pyörivät myös nuortenlehtien neuvot: ”Nuortenlehden mukaan pojat *eivät pitäneet* kovaäänisistä naisista, joten hän lisäsi vaimeammin: – En tosiaankaan.” Modaaliverbin *pitää* negaatio ilmaisee välttämättömyyttä tai kieltoa (Kangasniemi 1992, 342–343). Tässä tapauksessa tuodaan esille jotain, mikä ei ole miessukupuolen mieleen. Kirjoittajan intentio on ehkä tuoda esille teini-ikäisen tytön liiallisuusiin menevää mietintää, miten poikien kanssa pitää olla, mutta samalla tämä myös yleistää poikien mieltymyksiä luoden juuri sitä kuvaa, että poikien miellyttämiseen on olemassa tietty kaava.

”– Noin lahjakas tyttö, etkä edes yritä! Se on synti ja häpeä. Miten *voit* kuvitella, että onnistut kun et yritä? Katsoisit nyt Matiasta, siinä-hän tuo porskuttaa, kun vaan yrittää!” (Äiti)

Miisaa verrataan myös hänen kaksoisveljeensä Matiakseen Miisan kaksoisaxel -kirjassa. Yllä olevassa lainauksessa Miisan äiti tiuskii Miisalle siitä, ettei tämä yritä niin taitoluistelussa kuin ei myöskään koulussa. Miisalla ja Matiaksella ilmaistaan samat mahdollisuudet, jotka ilmenevät modaaliverbin *voida* kautta, joka ilmaisee mahdollisuutta. Kunhan vain yrittää, on mahdollisuudet mihin tahansa. Miisa-kirjasarjaa, kun katsotaan isommassa kuvassa, löytyy Matiaksen ja Miisan väliltä selkeä ero. Miisa tuskastelee tunteidensa kanssa samaan aikaan, kun veli Matiaksella tuntuu kaikki olevan koko ajan hyvin. Hän edistyy taitoluistelussa ilman ongelmia kuin myös koulussa.

Miisa ja Matias ovat kirjoissa useimmiten vastakkaisilla puolilla riitoja. Matiaksen kasvuiässä olevan murrosikäisen pojan tapojen ärsyttäessä Miisaa tai Matiaksen kertoessa heidän vanhemmilleen jotain, mitä Miisa ei halunnut kerrottavan. Miisan kaksoisaxel -kirjassa sisarukset jakavat myös lämpimän hetken Matiaksen kannustaessa Miisaa jatkamaan taitoluistelua:

”Matias hymähti, viipyi vielä hetken. Tallensi kai mieleensä tätä hetkeä niin kuin Miisakin, tätä lämmintä hetkeä, jolloin he *pääsivät* toisensa ihon alle. Näitä oli vieläkin toisinaan. Äiti vakuutti, että kunhan he kasvaisivat aikuisiksi – mitä se aikuisuus sitten tarkoittikin – niitä *tulisi* lisää. Miisa ei sitä uskonut mutta myönsi, että joskus veljen kanssa oli ihan... kivaa.”

Miisan sanoin he kokevat lämpimän hetken, jota kuvataan modaaliverbin *päästä* avulla. *Päästä* ilmaisee tilanteen mukaan joko dynaamista tai deonttista mahdollisuutta tai mahdottomuutta (Kangasniemi 1992, 340–341). Tässä tapauksessa pääseminen voidaan tulkita deonttisen modaalisuuden kautta, jossa mahdollisuus nähdään sosiaalisista syistä johtuviksi (ks. Kuiri 2012, 64). Tietynlainen toistensa ihon alle pääseminen tuodaan ilmi sisarussuhteeseen erityisenä liittyväksi ilmiöksi, joita äiti on luvannut tulevan lisää, joka ilmaistaan modaaliverbillä *tulla*, joka ilmaisee välttämättömyyttä (ks. Kangasniemi 1992, 348).

Tässä tilanteessa lämmin tunne syntyy, kun veli ja sisko löytävät jotain yhteistä väliltään. Matias on myös miettinyt taitoluistelun lopettamista ja harrastanut sen sijaan jääkiekkoa pari vuotta, mutta lopulta palaten taitoluistelun pariin. Harmittavasti kirja ei käsittele syitä, miksi Matias on vaihtanut lajiaan juurikaan sen enempää. Se tuodaan ilmi vain Matiaksen tarpeena löytää, mitä hän haluaa. Matiaksen ja Miisan yhteinen hetki päättyy Miisan tuumaukseen siitä, että veljen kanssa voi joskus olla ihan kivaa. Tällaiset hetket nousevat siis esiin jonain erikoisena, ei jokapäiväisenä. Se johtuuko näiden hetkien spesiaalisuus siitä, että Matias on Miisan veli vai siitä, että Matias on poika jää mysteeriksi. Matiaksen ja Miisan, että poikien ja tyttöjen eroja kirjoissa usein korostetaan, mikä helposti saa myös tämän tilanteen tulkitsemaan siltä kantilta, että tytöt ja pojat ovat keskenään niin erilaisia, että heidän välilleen hetkien syntyminen, jossa he pystyvät samaistumaan toistensa elämään, ovat harvassa.

5.2.2 Sukupuoliroolien kautta rakentunut poikatapaisuus nuorten seurustelusuhhteissa

Miisa-kirjasarjassa seurusteluun liittyvät selkeät sukupuoliroolit. Pojalta odotetaan treffien tekemisen suunnittelemisesta, ruuan maksamista treffeillä ja muun muassa kädestä kiinni pitämisessä aloitteen tekemistä. Yksi tällainen esimerkki on, kun Kata toteaa: ”Jos te olisitte yhdessä, niin kai sen (Antonin) *pitäisi* tulla

puhumaan sulle koulussa.” Lainauksessa käytetään modaaliverbiä *pitää*, joka ilmaisee välttämättömyyttä, mutta sen konditionaalimuodossa, joka lieventää ilmauksen välttämättömyyttä (Kangasniemi 1992, 343). Katan vuorosanat voi tulkita niin, että tytön ja pojan ollessa seurustelusuhteessa, pojan pitää tulla puhumaan tytölle. Miisan ja Antonin seurustelemisen ollessa vielä epävarmaa, näin ei aina välttämättä ole. Poikien toiminnallista roolia parisuhteista korostaa se, että aina, kun Anton toimii vastoin Miisan odotuksia aiheuttaa se Miisassa ärtymystä ja, kun Anton noudattaa näitä odotuksia aiheuttaa se iloa. Sukupuoliroolit näytettyvätkin kirjassa vahvasti Miisan näkökulmasta, milloin Anton ei useimmin tiedä häneen kohdistuvia odotuksia, vaikka hänen oletetaan niitä noudattavan. Näin ollen ne tulevat esille vahvemmin yhteiskunnan normeina, joista Miisa on poiminut odotuksensa.

Poikien elämää pidetään yleisesti ottaen toimintasuuntautuneena, josta voidaan johtaa syitä, miksi juuri pojilta odotetaan aloitteita niin kädestä pitämiseen kuin puhumaan tulemiseen. Toisaalta tyttöjen on huomattu, että tyttöjen seurustelusuhteisiin liittyvä ”tunnekuulttuuri” on muuttunut jopa hyökkäävän toiminnalliseksi. (Anttila 1997) Joka tapauksessa odotukset miehestä aloitteiden tekoon tuntuu olevan varsin kiinteästi kulttuuriin sidottu. Syitä siihen voidaan selittää monelta kantilta. Biologisen sukupuolen kannalta, sitä voidaan selittää esimerkiksi eläin-toimijoihin rinnastettavalla ”sukuvietillä”, kuten Edvard Westermack (Westermarck 1932) on sitä selittänyt (Lempiäinen 2007, 111). Ylipäätään miehen toimijuutta seurustelusuhteissa voidaan selittää rooliteorialla. Miehillä ja naisilla ovat omat sukupuoliroolinsa seurustelussa, joita heidän oletetaan noudattavan ja ne siten ovat osa suurempaa sosiaalista rakennetta. (Lempiäinen 2007, 113; ks. Parsons 1962, 42–43.) Itse lähtisin selittämään kyseisiä seurustelun sukupuolirooleja PoikaS-hankkeen kyselytutkimuksen kautta, jossa löydettiin, että poika, jolla on ollut paljon seurustelu- ja seksikokemuksia eri tyttöjen kanssa, sai hyvän maineen, kun taas päin vastaisesti, tyttö, jolla oli ollut paljon seurustelu tai seksikokemuksia eri poikien kanssa, sai huonon maineen (Anttila 2012, 68 – 69). Pojalle parisuhteeseen pääsy tarjoaa enemmän hyötyä kuin tytölle, jolloin pojalle

on myös tärkeämpää toimia päästäkseen parisuhteeseen. Tämä ei tietenkään selitä sukupuolirooleja jo seurustelevien välillä.

Miisa-kirjasarjan sukupuoliroolit tulevat esille Miisa voittaa kultaa -kirjan loppupuolella olevassa kohtauksessa selkeästi. Miisa kyllästyy odottelemaan Antonia ja päättää rikkoa sukupuolirooleja ja kysyä Antonilta itse, haluaako tämä seurustella. Antonin pohdinta paljastaa olemassa olevia rooleja: ”Eikö mun *pitäis* kysyä ku oon kundi.” Lainaukseen liittyy modaalinen ilmaus modaaliverbin *pitää* konditionaalimuodossa, mikä tuo esille, että yleisimmin kysymys pitäisi tehdä pojan toimesta (ks. Kangasniemi 1992, 343). Roolien vaihtuminen myös korjataan hetkeä myöhemmin Antonin esittäessä kysymyksen uudestaan. Ikään kuin se ei olisi todellista ennen kuin poika kysyy ja tyttö vastaa.

5.2.3 Rohkeus ja toimintavalmius miesten ominaisuuksina

”Tyttöt katselivat touhua sivusta. [Pojat aikovat laskea öljytyillä muovipusseilla mäkeä]

- Mitä te meinaatte? kysyi joku.
- Mäenlaskua tietysti, vastasi yksi poikajoukosta.
- Duudsonien hengessä. *Eihän* tätä mäkeä *voi* jättää käyttämättä.”

Miisan kaksoisaxel -kirjassa pojat tuodaan esille uhkarohkeina temppuilijoina. Yllä olevassa aineisto-otteessa pojat lähtevät testaamaan televisiosta nähtyä duudsonien tempua tyttöjen katsoessa vierestä. Modaaliverbin *voida* negaatio ilmaisee välttämättömyyttä, joka tässä tapauksessa on varmasti nimeämättä jääneeltä pojalta liioittelua (ks. Kangasniemi 1992, 315–316). Pojan kommentti kirjassa tuo esille, että uhkarohkeiden temppujen teko on pojille luontaista. Miesten omaa terveyttä vaarantavien temppujen on tulkittu olevan eräänlaisia miehuuskokeita, joilla miehet todistavat kulttuurista maskuliinisuuttaan (Jokinen

2000, 68–69). Tytöt sen sijaan Miisan kaksoisaxel -kirjassa on asetettu sivustakatsojan rooliin poikien hoitaessa temppuilun. Yksi pojista päätyy tekemään tämän huomion:

- ”– Kukaan likoista ei uskalla, yksi pojista sanoi kovalla äänellä.
- Miten niin, kimpaantuivat tytöt porukalla.
- No, ettehän te ikinä uskalla.”

Tytöt asetetaan pojista erilaisiksi. Sellaisiksi, joilla ei riitä rohkeus näiden miehuuskokeiden tekemiseen, jolloin poikien tehdessä miehuuskokeen asettautuu hän erilaiseksi työstä. Öljytyllä muovipussilla mäenlaskeminen osoittautuu näin varsin perinteiseksi hegemonisen maskuliinisuuden mieheyden todistukseksi (ks. Sipilä 1994, 22). Poika, joka jää samanlaiseen sivustakatselijan rooliin mäenlaskussa voitaisiin leimata nopeasti feminiiniseksi, vaikkakaan Miisan kaksoisaxel -kirjassa tätä ei päästä näkemään. Kirja toisaalta tuo esille, että on myös tyttöjä, jotka uskaltavat tehdä temppuja, kun Anton sanoo: ”*Ei* ne sille mitään *voi*. Ne on sellaisia tyttöjä.” Modaaliverbin *voida* negaatio ilmaisee dynaamista mahdottomuutta eli sellaista, joka juontaa juurensa esimerkiksi henkilön omista luonteenpiirteistä (Kangasniemi 1992, 315–316; Kuiri 2012, 63–64). Sivusta katselevat tytöt ovat siis luonteeltaan sellaisia, joille on mahdotonta uskaltaa. Vuorosanoista voidaan myös tulkita, että on olemassa sellaisia tyttöjä, jotka uskaltavat. Miisa päättää tässä kohtauksessa olla sellainen tyttö, joka uskaltaa, ja rikkoa stereotypiaa sen osalta. Miisan yritys rikkoa stereotypiaa ei kuitenkaan pääty hyvin, sillä hän kaatuu ja loukkaa nilkkansa. Pojille, jotka tekivät temppua samaan aikaan ei vaikuta käyvän mitenkään. Kirjan kohtaaminen tuntuu tältä osin päätyvän uusintamaan stereotypiaa, missä juuri pojille tällaiset temput ovat luontaisia.

Miisan kaatuminen öljytyllä muovipussilla tehdessään duudsoneilta tuttua tempua luo kirjaan kohtauksen, missä mies pääsee pelastamaan naisen. Miisa loukkaa nilkkaansa ja pelkää murtaneensa sen. Hänen kaverinsa Kata itkee hysteerisenä vieressä, mutta Anton saapuu paikalle ratkaisemaan tilanteen:

”Huuto tuntui kuuluvan jostain kaukaa, mäen päältä. Vasta kun Anton kosketti Miisan polvea, hän tajusi pojan olevan aivan vierellä. Maailma kieppui silmissä.

– Meidän *pitää* varmaan lähteä sairaalaan, Anton sanoi. Sillä on mauto... mopoauto. Mä käyn kysymässä, voiko se viedä sut.”

Miisan kaksoisaxel -kirja luo Antonin ja Miisan välillä romanttisen tilanteen, jossa he pääsevät esiintymään stereotyyppisten sukupuoliroolien kautta. Tilanteessa on prinsessasadun piirteitä (Nel 2015, 284; Westland 1993) tuotuna nykyaikaan, jossa hevosen korvaa isoveljen mopoauto. Antonin repliikeissä ei heti nähdä suoraa varmuutta. Modaaliverbiä *pitää*, joka ilmaisee välttämättömyyttä, lievennetään sanalla *varmaan*, joka lieventää toteamuksen välttämättömyyttä ja sinänsä tuo esille Antonin epävarmuutta toimia tilanteessa (ks. Kangasniemi 1992, 341–342). Toisaalta Antonilla on heti mielessä, miten Miisa saadaan sairaalaan. Myöhemmin Miisan yrittäessä kieltäytyä Antonin veljen mopoauton kyydistä uhkaa Anton soittaa ambulanssin, sekä sanoo: ”*Et* sä siihen *voi* jäädä.” Nyt Anton käyttää modaaliverbin *voida* negatiota, joka ilmaisee mahdottomuutta (ks. Kangasniemi 1992, 315–316). Miisa pitää viedä sairaalaan. Koko tilanteen ajan Anton toimii rauhallisesti ja rauhoittaa omalla toiminnallaan myös Miisaa. Miehen ja naisen toiminnalle tilanteessa luodaan myös selkeä ero. Miisan ystävä Kata, kun reagoi seuraavalla tavalla: ”Voi ei, voi ei, hoki Kata ja alkoi itsekin itkeä. – Se näyttää ihan kummalliselta...” Hän on hysteerinen ja tunteellinen, kun taas Anton reagoi tilanteeseen tehtäväorientoituneesti. Antonin ja Katan reagoinnissa on nähtävä miehiin ja naisiin liitettäviä stereotypioita. Naisiin yhdistetään piirteitä ku-

ten passiivisuus, pehmeys, emotionaalisuus ja aloitekyvyttömyys, kun taas miehiin yhdistetään piirteitä kuten järkiperäisyys, itsenäisyys, aggressiivisuus ja aktiivisuus (Grönfors 1994, 67). Tällainen sukupuolten välisten erojen korostaminen on perinteisiä tapoja rakentaa hegemonista maskuliinisuutta (Sipilä 1994, 20–21).

5.2.4 Etäisinä auktoriteettihahmoina rakentuvat isät ja aikuiset miehet

”– Miten meni? hän kysyi. (Isä)

Miisa kohautti olkapäitään mutta ei vastannut. Isä ei kysynyt uudelleen vaan valahti taas omaan maailmaansa. Mahtoikohan hän edes huomata, ettei saanut vastausta? Se ärsytti Miisaa.”

Isä kuvautuu Miisa-kirjasarjassa varsin etäisenä hahmona. Yllä olevassa esimerkissä Miisan isä hakee Miisan taitoluisteluharjoituksista ja kysyy, miten harjoituksissa meni, mutta häneltä jää vastaus täysin huomaamatta. Tällaiset kohtaukset eivät ole kirjassa muutenkaan outoja. Muun muassa Miisan käyttäytyessä oudosti alkaa äiti heti epäilemään, että hänen tyttärellään on jotain nyt vikana, samalla, kun isä jatkaa television katselua tuiki tietämättömänä tyttärensä ongelmista. Myöskään isä ei ole perheen arkipäiväisissä asioista täysin perillä vaan esimerkiksi Miisan pikkusiskon siirtyminen toiseen taitoluisteluryhmään ja täten muuttunut päiväjärjestys tulee isälle yllätyksenä. Perheen käytännön asioista ja isomman kokonaiskuvan hahmottaminen jääkin Miisan äidin harteille.

Miisan fiktiivisen perheen vanhempien vastuunjako ei poikkea tutkimustiedosta vaan uudistaa varsin tehokkaasti tiettyjä sukupuolitetun vanhemmuuden malleja. Isät ovat saaneet jo pitkään kannustusta ja osittain myös painostusta isomman vastuun ottamisesta vanhemmuudesta. Jo 60-luvulla tasa-arvoliiikkeet ovat kehottaneet isejä osallistumaan lastenhoitoon aktiivisemmin (Vuori 2004, 33–34), joka toki oli vielä silloin erittäin vieras ajatus monille. Merja Korhosen (2004, 247)

tutkimuksessa naisten ja miesten elämäkertahaastatteluista yksi iseistä nousi esille poikkeavana isänä. Poikkeava isä oli sitoutunut lapsiin ja kodinhoitoon kokonaisvaltaisesti ja vertautui tutkimuksessa tyypillisiin äiteihin pikemmin kuin tyyppillisiin iseihin (Korhonen 2004, 250). Isät ja äidit erottava tekijäksi tutkimuksessa muodostui kokonaiskuvan hahmottaminen. Siinä, missä isät kyllä tekivät perinteisiä kotitöitä kuten imurointia ja tiskausta ja hakivat lapsia harrastuksista ynnä muuta, jäi äidin vastuulle kokonaiskuva, johon kuului enemmän lasten asioiden ajattelua, huolehtimista sekä perheen arjen tarkkailua ja suunnittelemista. Isien työt nähtiin ikään kuin yksittäisinä projekteina, kun taas äideillä oli aina jokin työ kesken. Äidit hallitsevat perheen kokonaisuutta, jossa isät ovat apuna. (Korhonen 2004, 259–260.) Äitien hallitsemaa kokonaiskuvaa voi tuoda ilmi myös mallivallan käsitteen kautta, mikä tuo ilmi, että mallivalta kuuluu niille, jotka kulloinkin määrittelevät käsillä olevaa todellisuutta. Kotiin liittyen mallivallan käsitettä voidaan selittää niin, että kodin- ja lastenhoitoon liittyvät standartit ovat naisten luomia, joita miehet yrittävät opetella. (Korhonen 2004, 263.)

Kun Miisa-kirjasarjan perhettä katsoo Korhosen (2004) tutkimuksen pohjalta, näyttäytyy Miisan isän ja äidin roolitus varsin perinteisenä. Isän vastuu perheessä on kotitöiden ja lastenhoidon suhteen on auttaa äitiä, kun äiti huolehtii kokonaiskuvasta. Tätä kuvaa vahvistetaan tuomalla ilmi isän poissaolevuutta kotoa: ”– – eikä isää kuulunut koskaan kotiin ennen kuutta.” Isän poissaoloa kotoa selitetään hänen vaativalla työllään, jossa hän on usein ylitöissä. Miisa voittaa kultaa -kirjassa esiintyvät myös Miisan kaverin Katan vanhemmat lyhyesti, joiden roolit vanhemmuudessa vaikuttavat samankaltaisilta. Katan vanhemmat käyvät eron parilla, mutta kirjan loppupuolella he ovat ilmeisesti sopineet. Kata kertoo isänsä luvanneen saapua katsomaan taitoluistelukisoja, mikä ilmaistaan yllätyksenä ja jossain määrin erityistilanteena. Miisa-kirjasarja kertoo isistä tarinaa, jossa he ovat kiireisiä työssäkäyviä miehiä.

”Isä ja Miisa olivat aina ymmärtäneet toisiaan hyvin. Äidin vuorotyön vuoksi isä oli pienestä pitäen ottanut perheessä ison roolin: Isä oli

kuskannut Miisaa ja Matiasta harjoituksiin, rakentanut muovikelmun sisään repsottavia eväsleipiä ja tarjonnut pullakahvi tai uudet värikyvät kilpailujen jälkeen, oli sijoitus ollut mikä hyvänsä”

Miisan kaksoisaxel -kirja esittää ohimennen myös erilaisen isän. Poissaoleva isä, joka ei koskaan kerkeä ennen kuutta kotia tuodaan yllättäen ilmi suuren roolin ottaneena isänä. Vaikuttaa siltä aivan kuin kirjailija olisi halunnut esittää erilaisen isän, joka on perheen arjessa isossa roolissa, mutta unohti tämän representaatiossa kirjan myöhemmissä vaiheissa. Toisaalta myös isoa roolia ottanutta isää kuvaavassa kohtauksessa isä saapuu töistään myöhään kotiin tuiki tietämättömänä Miisan ja Miisan äidin riidasta ja tarjoaa Miisalle lohdutusta omaa tietämättömyytään. Hän on se henkilö, jolta saa tukea silloin, kun sukset ovat menneet ristiin äidin kanssa. Toisaalta tämä kirjoitus voidaan myös tulkita tukevan kuvaa kirjan perinteisistä vanhempien sukupuolirooleista. Äidin vuorotyö on ainakin mahdollistanut isän suuremman roolin perheessä. On mahdotonta sanoa, onko isomman roolin ottaminen ollut isälle jopa pakollista, mutta joka tapauksessa äidin vuorotyö on tuonut isän tiettyihin vanhemmuuden piireihin, missä hän ilmeisesti muuten ei olisi ollut. Isä esittäytyy apurina, joka äidin vuorotyön takia on ottanut tiettyjä tehtäviä äidin kuitenkin hoitaessa kokonaiskuvaa ja pitäessään käsissään mallivalan kahvoja.

Isät ovat varsin pienessä roolissa Miisa-kirjasarjassa. Äidin ja isän roolia verratessa isä jää huomattavasti vähemmälle huomiolle, joka vaikuttaa tukevan sitä, että isä on vähemmän mukana lastensa päivittäisessä elämässä. Esiintyessään isä usein joko vitsailee tai palkitsee lapsiaan jollain tavalla. Isä esittää muun muassa Matiakselle kesäksi kielikurssia tämän hyvin sujuneiden opintojen ansiosta. Miisan taitoluisteluvoitto saa isän paistamaan pannukakkuja koko perheelle. Toisaalta isä esiintyy myös täysin päinvastaisessa roolissa, jota voitaisiin mallintaa Tommi Hoikkalan (1994, 89) ”kuriagentti” termin kautta. Parhaiten tätä tuo esille kirjassa kohtaaminen, jossa Miisa on lähdössä kaverinsa järjestämiin juhliin. Miisan

äiti on antanut jo tälle kotiintuloajan, mutta isä päättää vielä tiukentaa kotiintuloaikaa, koska on saanut tietää, että Miisa ei ole suoriutunut koulussa tehdystä kokeesta hyvin.

”Isä ei sanonut mitään, ripusti vain takkinsa henkariin jäyhin, hitain liikkein. Miisa katsoi päätä pidempää miestä kuin muuria, jonka yli *ei päässyt* kiipeämään. Muuria, joka *piti* häntä vankinaan, lapsena maailmassa, jossa Miisa ei enää elänyt.”

Yllä olevassa lainauksessa tuodaan varsin vahvoilla kielikuvilla ilmi, miten Miisa ei pystynyt vastustamaan isän käskyä, josta tehdään lähes epäinhimillinen hänen ollessaan täysin hiljaa päätöksensä jälkeen. Modaaliverbin *päästä* negaatio ilmaisee mahdottomuutta (Kangasniemi 1992, 340) sekä modaaliverbi *pitää* välttämättömyyttä. Isähahmo saa tämän tilanteen perusteella perheen ylimmän auktoriteetin aseman. Miisa yritti kohtauksessa vedota äidin asettamaan löyhempään kotiintuloaikaan, mutta isän sana painoi enemmän. Isä esiintyy Miisa-kirjasarjoissa näin ollen niin palkitsijana, että rankaisijana etäisestä roolistaan huolimatta.

Miisan isän ja äidin rooliin verrattava samanlainen roolitus on myös Miisan taitoluistelovalmentajilla. Tällä kertaa mies on myös nimikkeeltään päävalmentaja ja toimii työssään auktoriteettihahmona. Päävalmentaja Alexin dialogi on usein seuraavan kaltaista:

”– Sinä muuttunut. Sinusta tullut... vaikea. Ei keskity harjoittelu, sinä keskittyy muu. Siksi axel ei mene. Sinä varma, ettei mene. Sinä varma jo ennen hyppyä, että kaatuu. Silloin kaatuu. Haluaako voittoa? Haluaako osaa? Sinun *pitää* miettiä se.”

Yllä oleva lainaus on kirjasta Miisan kaksoisaxel, joka on yksi molempien kirjasarjan osien pisimmistä puheenvuoroista Alexilta. Muut hänen vuorosanansa ovat hyvin saman tyyliä kuten tämä esimerkki Miisa voittaa kultaa -kirjasta: ”Korkeammalle! Asento, pitää olla hieno!” Hän esittää valmennettavilleen vaatimuksia olla parempia ja taidokkaampia ilman sen suurempaa asia sisältöä. Alexin puheenvuoroissa toistuvat modaaliverbit, jotka eivät jätä vastalauseille sijaa. Yleisimpänä modaaliverbinä hän käyttää verbiä pitää, joka ilmaisee välttämättömyyttä (Kangasniemi 1992, 341–342). Vaativuuden voidaan tulkita juontuvan hänen päävalmentajan roolistaan tai hänen varsin yksipuolinen kommunikointinsa valmennettaviensa kanssa johtuvan Alexin puutteellisista kielitaidoista. Kun otetaan vertailuun apuvalmentaja Empun puhetyyli ja toiminta, huomataan suuri ero: ”Kyllä se menee, Emppu sanoi Miisan korvan vierestä lohduttavalla äänellä. – Ei se ole enää paljosta kiinni.” Alex vaatii, käskee ja välittää suurimmaksi osaksi tuloksista. Emppu huolehtii valmennettavien hyvinvoinnista, kannustaa ja ohjaa lempeästi. Juuri Alexin erityishuomio asioiden sujuessa on palkintona. Emppu on tukena ja turvana myös asioiden mennessä huonosti.

6 Pohdinta

6.1 Tulosten yhteenveto

Pro gradu -tutkielmassani olen pyrkinyt selvittämään millaisia representaatioita miehet saavat kahdessa nuortenkirjasarjassa ja tarkemmin millaisten toimintojen, roolien ja ominaisuuksien kautta representaatiot muodostuvat. Jyri Paretskoin Shell's Angles -kirjasarjasta tutkin sen kahta ensimmäistä osaa eli Shell's Angles nimistä kirjaa ja sen jatko-osaa Shell's Angles ja Kalajoen hiekat. Shell's Angles -kirjasarjan lukijakohderyhmänä voidaan katsoa ensisijaisesti ala- ja yläkouluikäiset pojat. Toisena tutkittavana kirjasarjana oli Henna Helmi Heinosen Miisa-kirjasarja, joista tutkin sen kahta ensimmäistä osaa eli Miisan kaksoisaxel -kirjaa ja Miisa voittaa kultaa -kirjaa. Miisa-kirjasarjan ensisijaiseksi lukijakohderyhmänä voidaan pitää ala- ja yläkouluikäisiä tyttöjä.

Shell's Angles -kirjasarjassa miesten ystävyysuhteissa tärkeiksi teemoiksi nousevat huumori, auttaminen ja luottamus. Poikien välisiä ystävyysuhteita rakennetaan naljailukulttuurin kautta, mihin osaksi pääseminen mahdollistaa myös tytön tulon poikien kaveriporukan piiriin. Haavoittuvuutta pojat eivät näytä keskenään ollessaan, mutta naisen ollessa osana keskustelua pojat pystyvät kertomaan myös henkilökohtaisemmista asioista. Huumori kulkee myös osin keskustelua keventävänä tekijänä. Auttaminen ja neuvominen tulevat esille kaveriporukassa lähes aina välttämättömyytenä, josta voidaan poiketa ainoastaan silloin, kun se on auttajan moraalinen vastaista tai aiheuttaa jollain tavalla liiallista epämu-kavuutta auttajalle. Luottamus kaveriporukan toiseen jäseneseen näyttäytyy ihan-teellisena arvona miehelle, mutta käytännössä se ei aina toteudu.

Erilaiset haasteet, jekut ja kammellukset tulevat esille Shell's Angles -kirjasarjassa poikien mieheyden todistuksina, joissa rohkeus on ensisijainen arvo. Kammellukset ovat pojilta odotettavia tekoja, mikä voidaan nähdä pojan rooliin kirjasarjassa kuuluvaksi. Mieheystodistuksien tekeminen näyttäytyy pojalle tärkeänä

etenkin, jos pojalla ei ole muuta jo mieheyttä todistavaa tekijää elämässä. Tämöisiä mieheyden mittareita ovat esimerkiksi heteroseksuaalinen parisuhde, kyky puolustaa itseään ja kavereitaan väkivallalta, kalliin mopon omistaminen tai hyvät mopon ajotaidot. Parisuhde näyttäytyy pojille päämääränä, johon pyritään seikkailun kautta. Pojat tulevat esille myös moraalinvartijoina, joka näyttäytyy heidän valvoessaan yksiavioisen parisuhteen sääntöjen noudattamista. Ulkonäköä enemmän pojat arvostavat terveellisyyttä, vaikka heillä joitain ulkonäöllisiä tavoitteita myös esiintyy. Suojeleva, hoivaava ja autoritäärinen isä representoituu oikeanlaisena miehen mallina ja elämän tavoitteena.

Vahva homofobisuus, vääränlainen väkivallan käyttö, holtiton alkoholinkäyttö ja naisten huono kohtelu kuvastavat negatiivista mieheyttä Shell's Angles -kirjasarjassa. Oikeanlainen väkivalta, jolla puolustetaan itseä tai toista, on sen sijaan mieheyden mittari. Homofobiaa esiintyy myös muissa kuin pojissa, jotka esitetään negatiivisessa valossa. Shell's Angles -kirjasarjasta välittyy kuva, joka korostaa luonnollista mieheyttä heteroseksuaalina ja homoseksuaalisuutta poikkeavana. Poikien heteroseksuaalista sukuviettiä rakennetaan luonnollisena ja välttämättömyytenä muun muassa määrittelemällä naiset ensisijaisesti seksuaalisten halujen objektiksi.

Miisa-kirjasarjassa pojat representoituivat tytöistä erilaisina. Erilaisuutta ei tarkenneta tarkoin, vaan se esiintyy itsestäänselvyytenä, mutta tytöille luodaan tarve opetella taito poikien kanssa olemiseen. Rohkeus ja toimintavalmius tulevat esille poikien erityisinä ominaisuuksina. Pojat esitetään onnettomuustilanteissa tehtäväorientoituneina ja rauhallisina, missä luodaan myös eroa tytön kauhistelevaan ja hysteriseen käyttäytymiseen. Tyttöjen ja poikien parisuhteissa näkyy sukupuolirooleja, joissa pojilta odotetaan aloitteiden tekemistä ja aktiivisuutta. Aikuiset miehet representoituvat erityisesti auktoriteettihahmoina. Isät näyttäytyvät etäisinä töissä käyvinä hahmoina lapsilleen, jotka toimivat "kuriagentteina" ja palkitsijoina. Perhe-elämässä isät ovatkin enemmän äidin apureita kuin perheen päi-

vittäisen elämän hallitsijoita. On huomattavaa myös mainita, että Miisa-kirjasarjassa miehien ja poikien esiintyminen oli verrattain vähäistä naisrooleihin verrattuna.

6.2 Shell's Angles- ja Miisa-kirjasarjan vertautuminen toisiinsa

Shell's Angles- ja Miisa-kirjasarjan kohdalla tutkielmassani on yksi merkittävä ero. Shell's Angles -kirjasarja on suunnattu pojille ja luonnollisesti se sisälsi paljon poikia ja miehiä, joten kirjasarjoista muodostui myös paljon analysoitavaa materiaalia. Sen sijaan Miisa-kirjasarjassa poikien ja miehien esiintyminen olivat vähäisiä, joka näyttäytyi itselleni yllättävänä. Shell's Angles -kirjasarjan poikien elämässä tytöt ovat merkittävässä osassa, sillä sekä Shell's Angles -kirjan, että sen jatko-osan Shell's Angles ja Kalajoen hiekat -kirjan pääjuonen toiminnan motiivina pojilla on tytön luokse pääseminen. Sen sijaan Miisa-kirjasarjan kohdalla, Miisan kiinnostus Anton nimiseen poikaan on kyllä yksi kirjasarjan isoista teemoista, mutta se jää verrattain pieneksi Miisan omien ongelmien rinnalla. Merkittävin ero kirjasarjojen välillä on, että missä Shell's Angles -kirjasarja kertoo poikien kaveriporukasta, jossa toiminta tapahtuu yhdessä, keskittyy Miisa-kirjasarja yhden tytön ongelmiin, jossa pojat ovat vain sivujuoni.

Molempien kirjasarjojen representaatiota miehistä voi kutsua biologisen sukupuolen käsityksen pohjalta rakentuneiksi. Ne sosiaaliset ja kulttuuriset merkitykset, mitä miehet ja pojat saavat, ovat rakentuneet kaksinapaisen sukupuolikäsityksen päälle. Sekä Shell's Angles- että Miisa-kirjasarja esittävät parisuhteen heteronormatiiviseksi, eikä kummassakaan kirjassa esiinny seksuaali- tai sukupuolivähemmistöjä. Shell's Angles -kirjasarjassa seksuaalivähemmistöistä on kyllä puhetta, mutta miehisyyden representoituu homoseksuaalisuudesta eriävänä. Homoseksuaalisuus rinnastuu pojilla feminiinisten arvojen kanssa sellaisena, mitä he pyrkivät välttämään, vaikka suosituimmat ja miehisyydestään varmimmat fiktiiviset henkilöt uskaltavat haastamaan tätä käsitystä ja jopa ottamaan hetimitäisesti roolia homoseksuaalisina. Sen sijaan ei toivottua niin sanottua myrkyllistä maskuliinisuutta ilmentävät henkilöahmot Shell's Angles -kirjasarjassa tulevat

esille vahvan homofobisina. Miisa-kirjassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt eivät näyttäyty millään tavalla edes henkilöahmojen keskusteluissa. On vaikeaa tulkita, että onko kirjailijoiden intentiona vahvistaa suomalaisesta yhteiskunnasta heteronormatiivista kuvaa, vai kokevatko he, ettei nuorisossa esiinny seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. On huomattavaa myös, ettei kirjoissa esiinny merkittävällä tavalla maahanmuuttajakaan.

Rohkeus ja tarve uhkarohkeille tempuille ja tempauksille esiintyy poikien ominaisuuksina sekä Miisa- että Shell's Angles -kirjasarjassa. Ne rakentuvat välttämättömyyksiä, joita ei voi jättää väliin mahdollisuuden hienoon tempuun ilmentyessä. Miisa-kirjasarjassa tämä näkyy pintapuolisesti ja ohimennen, joka tietyllä tavalla korostaa poikien duudsontempuja tekevän luonteen itsestäänselvyttä. Duudsontempun tekeminen jää myös Miisa-kirjasarjassa yhdeksi laajimmaksi kuvaukseksi siitä, mitä yläkouluikäiset pojat tekevät vapaa-ajallaan. Shell's Angles -kirjasarjassa temput ja tempaukset näkyvät useammin ja erilaisina. Ne tulevat esille miehuuskokeina, joissa mies todistaa miehuuttaan. Myös miehen tekemät urotyöt, joissa nainen pelastetaan, tulee molemmissa kirjasarjoissa esille. Miisa-kirjasarjassa tämä tulee esille konkreettisesti, kun taas Shell's Angles -kirjasarjassa se on konkretian sijaan poikien lähinnä ajatuksissa luoma kuvitelma, jonka kautta he kokevat ansaitsevansa tytön romanttisesti. Naisen hätä on tätä kautta enemmän kuvitteellista.

Miisa-kirjasarjan isät tulevat varsin perinteisellä tavalla ilmi. Kirjasarjalla on selvästi halu haastaa isäkuvia, mutta yritykset siitä jäävät puolitiehen. Isä tulee esille etäiseksi jäävänä työssäkäyvänä auktoriteettihahmona, jota vahvistetaan samanlaisella kuvauksella myös kirjasarjan ainoalla ei-isänroolissa olevalla aikuisella miehellä. Myös Shell's Angles -kirjasarjan isähahmoilla on nähtävissä perinteisen isäroolin ominaisuuksia, mutta isät rakentavat rooliaan myös uudella tavalla perinteistä isäkuvaa haastavilla ominaisuuksilla. Isät tulevat esille roolissaan ottamalla perinteisesti feminiinisiksi katsottavia vanhemmuuden rooleja kuten hoivaajan roolin. Näin aikuinen mies, tai isä, tulee esille henkilönä, joka ei pelkää ottaa haltuun myös feminiinisempiä arvoja.

Sekä Miisa-kirjasarjan että Shell's Angles -kirjasarjan tuottamat representaatiot miehistä ja pojista ovat perinteisiä ja osaltaan vanhanaikaisia. Muuten yhteiskunnassa käytävä keskustelu esimerkiksi muun sukupuolisista ei näyttäydy kirjasarjoissa vaan sukupuoli tulee esille ainoastaan miessukupuolen ja naissukupuolen ominaisuudessa. Pojat, kun rakentuvat vahvimmillaan lähtökohtaisesti erinä naisesta, ja feminiinit ominaisuudet tulevat esille poikien elämässä korkeintaan huumorin lähteenä. Kirjat vahvistavat kuvaa suomalaisesta yhteiskunnasta heteronormatiivisena ja uusintavat miehiin liittyviä stereotyyppisiä käytänteitä. Tämä voidaan tulkita sen perusteella, mitä kirjoissa on, että siitä mitä kirjoissa ei ole. Ehkäpä kertovampaa on kirjojen välittämästä maailmankuvasta niin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen, että monikulttuurisuuden puute.

6.3 Tuloksien yleistettävyys ja jatkotutkimusaiheita

Shell's Angles- ja Miisa-kirjasarjan tulokset ovat suurimmilta osin linjassa aieman tutkimustiedon kanssa niiden teemojen osalta, joita käsitellään. Miehiä ja poikien representaatiot kirjasarjoissa eivät haasta hegemonisen maskuliinisuuden teoriaa kuin hetkittäin. Kirjasarjojen kuvauksissa miehet ja pojat kuvataan sangen stereotyyppisesti, joista muun muassa poikien toimintakeskeisyys ja rohkeuteen perustuva maskuliinisuus ovat selkeimpiä kuvauksia. Myös Shell's Angles -kirjasarjassa muun muassa nähty oikeanlaisen väkivallan oikeuttaminen, mopon ajotaitojen korostaminen ja poikien "luonnolliset" kammellukset ovat varsin stereotyyppisiä kuvauksia suomalaisista poikatapaisuudesta. Suurin yksittäinen poikkeava tekijä on poikien tiukka asenne alkoholin juontia kohtaan, joka haastaa alkoholin humalahakuista juomista maskuliinisena ominaisuutena. Samanlainen kehitys on nähtävissä myös kirjojen ulkopuolella oikeassa nuorisossa, sillä alkoholin suurkulutus ei näyttäydy enää nuorisossa ihannoitavana. Lisäksi Shell's Angles -kirjassa kuvaa perinteisestä isyydestä rakennetaan uusien isyyden arvojen pohjalta uudelleen, joka on myös oikean maailman kehityksen mukaista.

Kirjasarjojen ja etenkin Shell's Angles -kirjasarjan parisuhteen korostuminen poikien päämääränä vaikuttaa enemmän kirjailijan intentiolta luoda kuvaa suomalaisista pojista parisuhteesta unelmoivina kuin ajankuvana suomalaisten poikien unelmista. Väestöliiton PoikaS-tutkimuksissa (ks. Anttila 2012; Aho 2012) pojat pitivät parisuhdetta sivuseikkana sen aikaisessa elämässä, lähinnä hyvänä kokemuksena, kun taas Shell's Angles -kirjasarjassa vakituinen parisuhde nousee pojille elämäntarkoituksena esille. Miisa-kirjasarjan selvästi hitaampana ja vähemmän seksuaalisuutta sisältävä parisuhteen kuvaus vaikuttaisi olevan lähempänä nuorten oikeita kokemuksia parisuhteista ja parisuhteelle asetetuista tavoitteista.

Pro gradu -tutkielmani tulosten yleistettävyyttä on kyseenalaistettava siinä määrin, että molemmissa kirjasarjoissa on puutteita teemoista, joita varmasti esiintyy nuorten elämässä. Tuloksien voi nähdä kertovan kantasuomalaisten heteroseksuaalisten nuorten elämästä, mutta kirjojen maailma tuntuu osalta kuvastavan enemmän sitä aikaa, missä kirjailijat Jyri Paretskoi ja Henna Helmi ovat viettäneet lapsuutensa kuin 2010-luvun nuorten kokemusta. Toisaalta Shell's Angles -kirjasarjassa syntynyt representaatio pojista samaistuu varsin vahvasti esimerkiksi Päivi Armilan, Mari Käyhkön ja Ville Pöysän (2018) tutkimuksessa tutkittujen syrjäkylän poikien elämään, vaikka Jyri Paretskoin kirjoissa poikien elämä on vauhdikkaampaa ja seksuaalisten kokemusten osalta rikkaampaa. Nuortenkirjallisuuden kannalta miesten ja poikien representoitumista kirjallisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia nuortenkirjoissa, joissa esiintyy monikulttuurisuutta sekä seksuaalivähemmistöjä. Shell's Angles- ja Miisa-kirjasarjan osalta jatkotutkimuskysymykset sukupuolesta sisältyisivät enemmän siihen, miten ne kehittyvät jatko-osissa vai kehittyvätkö juuri ollenkaan. Tutkielmani antaa kattavaa kuvaa nuortenkirjallisuudessa miesten rakentumisesta sukupuolena, vaikka jääkin puutteelliseksi muutamien puuttuvien teemojen takia. Tutkimustuloksia voi käyttää lähtökohdaksi nuortenkirjallisuutta tutkittaessa ja ne paljastavat nuortenkirjallisuuden puutteita nykyaikaisen sukupuolikäsityksen ajankuvana.

Lähteet

Tutkimusaineistolähteet:

Helmi, H. 2014. Miisan kaksoisaxel. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Helmi, H. 2015. Miisa voittaa kultaa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Paretskoi, J. 2013. Shell's Angles. Hämeenlinna: Karisto.

Paretskoi, J. 2014. Shell's Angles ja Kalajoen hiekat. Hämeenlinna: Karisto.

Kirjallisuuslähteet:

Aalto, Ilana 2016. Miestutkimus sukupuolentutkimuksen muuttuvalla kentällä. Sukupuolentutkimus–Genusforskning 29 (1), 5–17.

Aaltonen, S. 2010. Mopojen merkityksestä poikien arjessa. Nuorisotutkimus 2 (28). 203–207.

Achtenhagen L. & Welter F. 2011. “Surfing on the ironing board” – the representation of women’s entrepreneurship in German newspapers. Entrepreneurship & Regional Development 23 (9–10). 763–786.

Aerila, J. & Soininen, M. 2013. Fiktiivinen kirjallisuus nuoren kasvun tukijana ja kulttuurienvälisen kasvun välineenä. Avain: kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti 2, 43-59.

Aho, T. 2012. Yläkoululaispoikien seksuaaliset roolinotot. Teoksessa: Kontula, O. (toim.) Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä: Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke). Helsinki: Väestöliitto. 95–177.

Aimola, Laura & Vesanummi, Mari. 2018. "Aamulla meillä oli vielä tyttö, mutta yöllä hoitaja kurkkasi vaippaan" – 6-vuotiaalla lapsella on sekä tytön että pojan kromosomeja. YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-10387900> (Luettu: 12.10.2019)

Alasuutari, P. 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Anderson, E. 2009. Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities. New York: Routledge.

Anderson, E. 2010. "At least with cheating there is an attempt at monogamy": Cheating and monogamism among undergraduate heterosexual men. *Journal of Social and Personal Relationships* 27 (7). 851–872.

Anttila, A. 1997. Varhaisnuorten kaksijakoiset tunteet. *Elore* 4 (1).

Anttila, A. 2012a. "Kiitos jo etukäteen!" - poikien kirjoituksia heitä askarruttavista seksiasioista. Teoksessa: Kontula, O. (toim.) Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä: Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke). Helsinki: Väestöliitto. 15–60.

Anttila, A. 2012b. Seksiin, seurusteluun sekä koulun seksuaaliopetukseen liittyviä poikien kokemuksia ja toiveita nettikyselyssä. Teoksessa: Kontula, O. (toim.) Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä: Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke). Helsinki: Väestöliitto. 61–94.

Appleyard J. A. 1990. *Becoming a Reader: The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*. New York: Cambridge University Press.

Armila P., Käyhkö, M. & Pöysä, V. 2018. Syrjäkylien pojat: Kaveruutta ja kilometrejä. Teoksessa: Kivijärvi, A., Huuki, T. & Lunabba, H. (toim.) *Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino. 261–287.

Badinter, E. 1993. *Mikä on mies?* suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

Burr, V. 1995. *An Introduction to Social Constructionism*. London and New York: Routledge.

Butler, J. 2006. Hankala sukupuoli: feminismi ja identiteetin kumous. Suomennos T. Pulkkinen & L.-M. Rossi. Alkuperäinen teos *Gender trouble: feminism, and the subversion of identity* (1990). Helsinki: Gaudeamus.

Campbell, A. & Muncer, S. 1994. Sex differences in aggression: social representation and social roles. *British journal of social psychology* 33 (2). 233–240.

Connell Raewyn W. 1995. *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W. & Messerschmidt, J. W. 2005. Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society*, 19 (6), 829–859.

Demetriou, Demetrakis Z. 2001. Connell's concept of hegemonic masculinity: A critique. *Theory and Society*, 30 (3). 337–361.

Eskola, J. & Suoranta J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eskola J. & Suoranta J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Grunn, K. 2003. Uusin nuortenkirjallisuus. Teoksessa: Laukka, M., Huhtala, L., Grunn, K., Loivamaa, I., Alanko, A. (toim.) Pieni suuri maailma: Suomalaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden historia. Helsinki: Tammi. 285–294.

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Porvoo: WSOY.

Grönfors, M. 1994. Miehin kulttuuri ja väkivalta. Teoksessa: Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.) Miestä rakennetaan: Maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino. 63–80.

Grönfors, M. & Vilka, H. 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilka.

Hacking, I. 2009. Mitä sosiaalinen konstruktionismi on? Suom. Koskinen, I. Tampere: Vastapaino.

Hall, S. 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) Erilaisuus. Suomentanut Juha Koivisto. Tampere: Vastapaino. 85–130.

Havaste, P. 1998. Tarzan ja valkoisen miehen arvoitus: Tutkimus maskuliinisesta identiteetistä Edgar Rice Burroughsin Tarzan-sarjassa. Helsinki: Like.

Heikkilä-Halttunen, P. 2010. Minttu, Jason ja Peikonhäntä: Lasten kuvakirjoja kiipeistä aiheista. Vantaa: Hansaprint.

Heikkilä-Haltunen, P. 2015a. Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Jyväskylä: Atena.

Heikkilä-Haltunen, P. 2015b. ” Ei muuta kuin nenästä kiinni ja rohkeasti vaaraa päin”. Lastenkirjalyly. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://lastenkirjalyly.blogspot.com/2015/10/ei-muuta-kuin-nenasta-kiinni-ja.html?fbclid=IwAR2dm1zwUHQhyZiCnzmGI2PKN01jkTxmQIEPRoksRGS-rUef34u51z9n6-mo> (luettu: 26.10.2019)

Helenius, J. & Eskola, J. 2017. Tavoitteena kohtuukäyttö. Vanhempien jäsenyyksiä alaikäisten alkoholikasvatuksesta 2010-luvulla. Kasvatus & Aika: kasvatuksen historiallis-yhteiskunnallinen julkaisu 11 (2). 23–38.

Hennahelmi.fi 2019. Miisa-sarja. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://hennahelmi.fi/teokset-lapsille-ja-nuorille/> (luettu: 29.10.2019)

Hinkula, Lasse. 2018. Kun sukupuoli tuntuu väärältä – 16-vuotias genderfluid-nuori löysi itsensä vertaistuen avulla. YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-10301512> (luettu: 12.10.2019)

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hoikkala, T. 1994. Mies, kasvatus ja auktoriteettimaisema. Teoksessa: Roos, J. P., Peltonen, E. (toim.) Miehen elämää: kirjoituksia miesten omaelämäkerroista. 86-105.

Huuki, T. 2003. Poikien suosion tavoittelu ja väkivalta koulun sosiaalisen kentällä. Teoksessa: Sunnari, V., Kangasvuo, J., Heikkinen, M. & Kuorikoski, N. Leimatuna, kontrolloituna, normitettuna – seksuaalisoitunut ja sukupuolistunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa. Oulu: Oulun yliopistopaino. 35–52.

Huuki, T., Manninen, S. & Sunnari, V. 2010. Humour as a resource and strategy for boys to gain status in the field of informal school. *Gender and Education* 22 (4). 369-383.

Huuki, T., Kivijärvi, A. & Lunabba, H. 2018. Johdanto: Kohti sukupuolivastuullista poikatutkimusta. Teoksessa: Kivijärvi, A., Huuki, T. & Lunabba, H. (toim.) *Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino. 8–28.

Ihmisoikeuskeskus.fi. 2017. Tasa-arvoinen avioliittolaki voimaan Suomessa 1.3.2017. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/julkaisut2/uutiset/uutisarkisto-2012-2017/?x5964494=5965076> (Luettu: 12.10.2019)

Jokinen, A. 2000. *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.

Jokinen, A. 2010. Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa: Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, A., Soikkeli, M. & Kivimäki, V. 2019. *Isänmaan miehet: Maskuliinisuus, kansakunta ja väkivalta suomalaisessa sotakirjallisuudessa*. Tampere: Vastapaino.

Kajanto, M. 2014. Kirja-arvio: Miisan kaksoisaxel. Koululainen.fi. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://koululainen.fi/jutut/kirja-arvio-miisan-kaksoisaxel/> (luettu: 29.10.2019)

Kangasniemi, H. 1992. *Modal expressions in Finnish*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Karasma, K. & Suvilehto, P. 2014. Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita: Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: Avain.

Karisto.fi. 2019. Paretskoi, Jyri. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.karisto.fi/sivu/kirjailijat/paretskoi-jyri> (luettu: 29.10.2019)

Karjalainen, Maija. 2001. Realistisen lastenkirjan lapsikuva. Teoksessa: Suojala, M. & Karjalainen, M. (toim.) Avaa lastenkirja! Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten keskus. 56–84.

Karlsson, Liisa. 2000. Lapsille puheenvuoro: Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Edita.

Karlsson, Liisa. 2003. Sadutus: Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kielitoimistonohjepankki.fi 2019. Pronominit: hän vai se? Kotimaisten kielten keskus. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/demonstratiivipronominit/ohje/487> (luettu: 29.10.2019)

Kielitoimistonsanakirja.fi. 2019. Poika. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/poika>

Kirjasampo 2016. Laivakello-palkinto Jyri Paretskoille. Kirjasampo. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.kirjasampo.fi/fi/node/7161> (luettu: 29.10.2019)

Kirjavinkit 2015. Henna Helmi: Miisa voittaa kultaa. Kirjavinkit. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.kirjavinkit.fi/arvostelut/miisa-voittaa-kultaa/> (luettu: 29.10.2019)

Kivivuori, J. 1999. Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995-1998. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Kohlbacher, F. 2006. The Use of Qualitative Content Analysis in Case Study Research. Forum: Qualitative social research sozialforschung 7 (1). 1–30. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/75/154> (Luettu 27.10.2019).

Kokkonen, Yrjö. 2017. Saksan oikeuden päätös: "Kolmas sukupuoli" hyväksytävä jo syntymätodistuksiin. YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-9922018> (luettu: 12.10.2019)

Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa: Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) 2004. Isäkirja: Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino. 89–108.

Korhonen, M. 2004. Työssäkäyvä isä. Mitä yksi epätavallinen tarina paljastaa perhepiiriin kätkeyistä "sukupuolisopimuksista"? Teoksessa: Isäkirja. Aalto I. & Kolehmainen J. (toim.) Tampere: Vastapaino. 245–270.

Korkiamäki, R. & Kallio, K. 2014. Ystävyys tilallisen kiinnittymisen suuntaajana: tilateoreettisia tulkintoja lasten ja nuorten ystävyyksistä. Alue ja ympäristö 43 (1). 16–33.

Koskela, L. & Lankinen, P. 2003. Opas kaunokirjallisuuden lukemiseen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Koskinen A. 2017. Naiset maksavat miehiä vähemmän ostoksista – Toimitusjohtajan vaimon tuohtumus johti tempaukseen. Aamulehti. Saatavilla WWW-muo-

dossa osoitteesta: <https://www.aamulehti.fi/uutiset/naiset-maksavat-miehia-va-hemman-ostoksista-toimitusjohtajan-vaimon-tuohtumus-johti-tempaukseen-200347165/> (Luettu:22.10.2017)

Krautsuk, Satu. 2018. Mitä lukutaidolle tapahtuu koulussa? YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-10290355> (Luettu: 12.10.2019)

Kuiri, K. 2012. Johdatus semantiikkaan. Helsinki: Finn Lectura.

Käkelä, K. 2016. Iisalmelaiskirjailijan Shell's Angles -nuortenkirjasarjasta tehdään tv-sarjaa. YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-9147603> (luettu: 29.10.2019)

Laitinen, L. 1992. Välttämättömyys ja persoona: Suomen murteiden nesessiivisten rakenteiden semantiikkaa ja kielioppia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lammenranta, M. 1989. Kirjallisuuden arvottaminen. Teoksessa: Airaksinen, T., Haapala, E., Kinnunen, A., Lammenranta, M. & Haapala, A. (toim.) Kirjallisuuden filosofiaa. Hki: Valtion painatuskeskus. 143-156

Lappalainen, I. 1979. Suomalainen lasten- ja nuortenkirjallisuus. Espoo: Weilin + Göös.

Launis, K. 2005. Kerrotut naiset: Suomen ensimmäiset naisten kirjoittamat romaanit naiseuden määrittelijöinä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lempiäinen, K. 2003. Sosiologian sukupuoli. Tampere: Vastapaino.

Lempiäinen, K. 2007. Sukupuolinen toimija: Kysymys olemuksesta, roolista ja tavasta. *Sosiologia* : Westermarck-seuran Julkaisu 44. 109–120.

Leino, Nissinen, Puhakka & Rautapuro. 2017. Lukutaito luodaan yhdessä: Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Manninen 2003. Maskuliinisuudet, valtahierarkia, väkivalta ja sosiaalinen asema monikulttuurisessa luokkayhteisössä – tapaustutkimus. Teoksessa: Sunnari, V., Kangasvuori, J., Heikkinen, M. & Kuorikoski, N. (toim.) *Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna – seksuaalisoitunut ja sukupuolistunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa*. Oulu: Oulun yliopistopaino. 53–69.

Mansikka, Heli. 2019. Nuorisovaltuusto vastustaa seitsemän oriveteläisvaltuutetun kohuesitystä "terveistä" sukupuolirooleista: "Olisi valtava harppaus taaksepäin." YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-10646401> (luettu: 12.10.2019)

Mariankirjablogi 2014. Henna Helmi: Miisan kaksoisaxel. Mariankirjablogi. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <http://marinkirjablogi.blogspot.com/2014/10/henna-helmi-miisan-kaksoisaxel.html> (luettu: 29.10.2019)

Martikainen J. 2014. Topelius-palkinto Jyri Paretskoille lislalmeen. *Savon Sanomat*. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.savonsanomat.fi/kulttuuri/Topelius-palkinto-Jyri-Paretskoille-lislalmeen/491080> (luettu: 26.10.2019)

Miehetry.fi 2019. UKK – usein kysytyt kysymykset. Miehet Ry. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <http://miehetry.fi/ukk/> (luettu: 29.10.2019)

Moi, T. 1999. *What is a woman?* Oxford: Oxford University Press.

Murray, S. & Touyz, S. 2012. Masculinity, Femininity and Male Body Image: A Recipe for Future Research. *International Journal of Men's Health* 11 (3), 227–239.

Märsylä, T. 2004. Sukupuoli uskonnon oppikirjoissa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Nel, P. 2015. When Will the Children Be Free? Looking Back on Free to Be ... You and Me. *Women's Studies Quarterly* 43 (1–2). 282–285.

Nikoskinen, E. 2012. Mopot ja mopoilu. Tarkastelua ilmiöstä, sen merkityksestä ja asemasta nuoren elämässä. *Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus* 4/2011.

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Parikka, T. 2004. Sexualizing of economic discourse in a Finnish daily newspaper of the 1990s. *Finnish Society of Sciences and Letters*.

Parsons, T. 1962. *An Outline of the Social System*. Teoksessa: Parsons, Talcott ym. (toim.) *Theories of Society. Foundations of Modern Sociological Theory*, Volume I. Glencoe: The Free Press. 30–79.

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Pylvänäinen, J. 2018. Homososiaalisuuden sudenkuoppa. *Voima*. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://voima.fi/artikkeli/2018/homososiaalisuuden-sudenkuoppa/> (luettu: 29.10.2019)

Rantala, K., Majamaa, K. & Oksanen, A. 2015. Mopoilun nurjat puolet: laittomat ulottuvuudet ja oikeudelliset seuraamukset. *Nuorisotutkimus* 33 (1). 38–54.

Rastas, A. 2013. Kaikille lapsille: Lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Rossi, L. 2003. Heterotehdas: Televisiomainonta sukupuolituotantona. Helsinki: Gaudeamus.

Rotkirch, A. 2016. Sukupuolet evoluutioteoriassa. Teoksessa: Husso, M. & Heiskala, R. (toim.) Sukupuolikysymys. Helsinki: Gaudeamus.

Ruckenstein, M. 2004. Isät ja väkivalta: Kilpailevia tulkintoja, toistuvia käytäntöjä. Teoksessa: Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) 2004. Isäkirja: Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino. 109–130.

Ruoho I. & Torkkola S. 2010. Journalismin sukupuoli. Tampere: Vastapaino.

Rusanen, A. & Sippola, J. 2012. ”No onko se orava mies vai nainen?": Sukupuoli alkuopetuksen matematiikan ja äidinkielen oppikirjoissa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Salasuo, M. & Poikolainen, J. & Komonen, P. (toim.) (2012) Katukulttuuri. Nuori-soesiintymiä 2000-luvun Suomessa Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 124.

Santti, R. & Suominen, J. 1995. Miehisyyden biologinen perusta. Teoksessa: Kontula, O., Parviainen, T. & Santti, R. (toim.) Miehen terveys: Maskuliinisuuden onni ja kirous. Tampere: Kirjayhtymä OY. 16–46.

Simonen, J. 2012. Humala ja sukupuoli. Eri-ikäisten naisten ja miesten puhe humalasta ja juomisen kontrollista. Janus : sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 20 (2). 111-130.

Sipilä, J. 1994. Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa: Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.) Miestä rakennetaan: Maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino. 17–36.

Smilar, P. 2008. "I wanted to get to know her better": Adolescent boys' dating motives, masculinity ideology and sexual behavior. *Journal of Adolescence* 31 (1). 17–32.

Sulkunen, P. & Kekäläinen, O. 1992. Kevyt ratkaisu raskaan työnongelmiin. Helsinki: Gaudeamus.

Terävä, H. 2018. Isä! Ota kirja käteesi, niin poikasikin innostuu lukemisesta – Säännöllisen iltasadun lukeminen voi vaikuttaa merkittävästi lapsen tulevaisuuteen. YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-10532482> (luettu: 29.10.2019)

Thompson, E. H., & Pleck, J. H. 1986. The structure of male role norms. *American Behavioral Scientist*, 29 (5). 531–543.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuunila, M. 2017. YLE Kymenlaakso: Kotkan nuorisoteatteri aloittaa rockmusiikalin teon. YLE. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://areena.yle.fi/1-4144797?fbclid=IwAR2KV8dA6kCJn7C9P53TGrzKzpM3IYknN-VEAvbYChEynNSgyFC-C3yrWtPs> (luettu: 29.10.2019)

Työlähti, N. 2006. Encountering the New Woman: Feminist rebellion and literature. Oulu: Oulun yliopisto.

Töyry, M. 2005. Varhaiset naistenlehdet ja naisten elämän ristiriidat: Neuvotteluja lukijasopimuksesta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Vainio, N. 2003. Veikka ja vuoren arvoitus. Teoksessa: Jokinen, A. (toim.) Yhdestä puusta: Maskuliinisuuden rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere: Juvenes Print-Tampereen Yliopistopaino Oy

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Veijola, S. & Jokinen, E. 2001. Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli. Helsinki: WSOY.

Voipio, M. & Laakso, M. 2017. Lasten- ja nuortenkirjallisuutta tutkimassa. Avain: kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti 3, 3–5.

Viertola, M. 2014. Mopopoikailua. Turun Sanomat. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.ts.fi/kulttuuri/kirjat/arviot/706491/Mopopoikailua> (luettu: 29.10.2019)

Virtanen, I. A. 2018. Nuorten miesten haavoittuvaisuus ja tuki ystävyysuhteissa. Teoksessa: Kivijärvi, A., Huuki, T. & Lunabba, H. (toim.) Poikatutkimus. Tampere: Vastapaino. 239–260.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.): Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 29–63.

Väliaverronen, E. 1999. Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa: Media analyysi: Tekstistä tulkintaan. Kantola, Moring & Väliaverronen (toim.). Tampere: Tammer-Paino Oy.

Walters, A.S. & Valenzuela, I. 2019. "To me what's important is to give respect. There is no respect in cheating": Masculinity and Monogamy in Latino Men. *Sexuality and Culture* 23 (4). 1025–1053.

Welin, M. 2013. Jyri Paretskoi : Shell's Angels. Savon Sanomat. Saatavilla WWW-muodossa osoitteesta: <https://www.savonsanomat.fi/kulttuuri/kirjat/Jyri-Paretskoi-Shell%E2%80%99s-Angels/433306>. (luettu: 26.10.2019)

Westermarck, E. 1932. Avioliiton historia. Helsinki: WSOY.

Westland, E. 1993. Cinderella in the Classroom. Children's Responses to Gender Roles in Fairy-Tales. *Gender and Education* 5 (3). 237–250.

YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto. 2019. Saatavilla www-muodossa: <http://finto.fi/ysa/fi/> . (luettu: 29.10.2019).

Österlund, M. 2005. Förklädda flickor: Könsoverskridning i 1980-talets svenska ungdomsroman. Åbo: Pargas.